ISSN 1814–4357

Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

Дім • Сад • Город

Передплатний індекс 74142

№4 КВІТЕНЬ 2009

Помідори для чоловіків

Суниця Диво світу

Квіти-сухоцвіти

Конфідор® МАКСІ від "Байєр Гарден"

Впродовж останніх років **Конфідор® Максі** є лідером з продажу та використання інсектицидів для населення не тільки в усьому світі, а також і в Україні. Мільйони людей вибирають **Конфідор® Максі** як засіб захисту №1 проти **колорадського жука**

Конфідор® Максі – препарат системної дії, який здатен досить вільно рухатися рослиною знизу догори. А рослина в свою чергу легко засвоює його з грунтового розчину через коріння. Системність препарату забезпечує також високу активність проти сисних шкідників, а грунтове внесення високоефективне проти грунтових шкідників (наприклад, дротяників).

Але **Конфідор® Максі** використовують у світі майже на всіх сільськогосподарських культурах та проти багатьох шкідників.

Конфідор® Максі – один з небагатьох препаратів що є дозволеним для використання в закритому грунті. Його використовують при вирощуванні томатів та огірків у теплицях для захисту від білокрилок, попелиць, трипсів та інших шкідників.

Конфідор® Максі має унікальні властивості, яких не мають інші засоби захисту рослин і що робить його неперевершеним.

Справа в тому, що крім пошкодження шкідниками, рослини за несприятливих умов, потрапляють у стан стресу. Він може бути викликаний спекою, посухою, перепадом температур повітря та грунту, надто інтенсивним сонячним випромінюванням, нестачею кисню у прикореневій зоні, пригнічуючою дією гербіцидів.

З стресом треба боротися, інакше несприятливі фізіологічні зміни в рослині загрожуватимуть вашому врожаю. Реагуючи на стрес, рослина починає виробляти речовини, які полегшують життєдіяльність, пристосовують її до стресових небезпечних умов.

Щось подібне відбувається і серед людей. Коли ми відчуваємо стрес, організм швидко реагує збільшенням рівня адреналіну у крові. В стані стресу людина здатна на вчинки, неможливі за „нормальних" умов, наприклад, пересунути на кілька метрів тягар, непідйомний для суперважковаговика. Або перестрибнути прірву, яку не в змозі подолати майстер стрибків у довжину. Організм мобілізує усі свої резерви. Рослина теж здатна опиратися несприятливим умовам. Тільки функцію „адреналіну" виконують речовини, структурно подібні до хлорникотинової кислоти.

Дивна річ, але саме хлорникотинова кислота утворюється під час розпаду **Конфідору Максі** в рослині. **Препарат збільшує в рослині концентрацію антистресових речовин, підвищує її життєздатність і потенціал.**

Внаслідок цього рослини отримують інтенсивне зелене забарвлення листя, рівномірно розвиваються, підвищують кількість та якість врожаю.

Іншими словами, крім надзвичайно ефективного захисту від шкідників, Конфідор® Максі має ще ефект стимуляції росту та розвитку рослин.

За умов крапельного зрошування, захисній дії та **стимуляції росту і розвитку** підлягають всі частини рослини – від коріння до листя. Тому стимулюючий ефект працює значно довше.

За умов 2-3 поливів він діє протягом усієї вегетації.

Інші препарати, навіть тієї ж групи, не здатні утворювати хлорникотинову кислоту. І хоча вони мають інсектицидну дію, ефект стимуляції росту відсутній.

Тільки компанія **"Байєр КропСаєнс"** (Німеччина) володіє технологічним процесом синтезу діючої речовини, який забезпечує мінімальний вміст сторонніх домішок. Адже присутність навіть невеликих кількостей сторонніх речовин здатна заблокувати ефект стимуляції росту, не кажучи вже про здатність утворення рівномірного робочого розчину без осаду, безпеку для здоров'я людей та навколишнього середовища і гарантовану ефективність проти шкідників.

Тепер щодо дозування: при обприскуванні картоплі та томатів норма витрати дорівнює 0,5 г на одну сотку, при обробці садів — 1 г на 14 л води на 4-6 дерев.

При внесенні шляхом зрошування доза має бути вища, враховуючи довгий шлях препарату з грунту до кінчиків листя. На одну сотку витрачається до 3 г, залежно від біомаси рослин.

На сезон 2009 року Конфідор Максі виходить на ринок України з абсолютно новим дизайном упаковки (пакет ємкістю 1 г, 5 г та 25 г) (мал. 1)**– від торгової марки «Байєр Гарден», яка є відомим світовим брендом компанії «Байєр» на споживчому ринку.**

Нагадуємо, що запорукою високої ефекивності є придбання оригінального продукту, а не дешевої підробки.

100% гарантія — це придбання **Конфідор® Максі** в найближчому до Вас ТКЦ «Зелений Світ».

Захистіть завтрашній день уже сьогодні!

Довідки цілодобово: **8-800-500-18-80**

(по Україні дзвінки безкоштовні)

www.zelenysvit.com

Bayer Garden
Ми допоможемо.

УСПІХ ВАШОГО ВРОЖАЮ

З появою таких препаратів як Зенкор® стало можливим значно полегшити вирощування картоплі, томатів та інших культур в присадибних та селянських господарствах, завдяки усуненню кропіткої ручної прополки.

Зенкор® – це високоефективний системний гербіцид для боротьби з дводольними та злаковими бур'янами при вирощуванні картоплі, томатів, люцерни та сої. При обприскуванні посівів до сходів бур'янів він діє як грунтовий гербіцид, а на їхні сходи впливає через листкову поверхню.

рослин не більше ніж 10 см, а норму внесення суттєво знижують – до 3 г на сотку.

Для забезпечення чистоти посівів культури аж до літа необхідно, щоб плівка гербіциду після обприскування не була зруйнована внаслідок міжрядного обробітку грунту чи інтенсивних опадів безпосередньо після обприскування.

Для захисту **томатів** від бур'янів при безрозсадному вирощуванні проводять обприскування посівів у фазі 2-4 листки у культури з нормою витрати 7 г на 1 сотку, а при

зенкор®

Щоб успіху ніщо не заважало!

Зенкор® високоефективний проти дводольних бур'янів – *щириці, волошки синьої, лободи білої, рутки лікарської, жабрію звичайного, ромашки, гірчаків, портулаку городнього, будяка жовтоцвітного, гірчиці польової, осоту городнього, зірочника середнього* – та проти однодольних бур'янів – *лисохвосту польового, вівсюга, ситі їстивної, курячого проса, селянського проса, пажитниці, мишію.*

Ефективність препарату зростає при підвищенні температури повітря та грунту і досягає свого оптимуму при 20-25 °С. Важливим також є те, що **Зенкор®** не знижує біохімічних показників одержаної товарної продукції (вміст цукрів, вітамінів, амінокислот) та жодним чином не впливає негативно на культури, що будуть висіватися наступного року, бо він розкладається в грунті впродовж 2 місяців.

Норма витрати препарату для знищення бур'янів до сходів картоплі залежить безпосередньо від типу грунту. На легких грунтах достатньо 5 г на 1 сотку, на середніх до 10 г, а на важких до 15 г. Для обробки однієї сотки достатньо 4 л робочого розчину.

Мал. 1

Найкращі строки обробки **Зенкором** – це за один-два дні до сходів картоплі. Це коли сходів картоплі ще немає на поверхні грунту, а бур'яни активно вегетують (мал. 1).

Є досвід використання **Зенкору** і по сходах картоплі. Обробку проводять коли висота

розсадному – обприскують грунт до висадки розсади 11-14 г на 1 сотку.

На посівах **люцерни** другого року препарат вноситься в період спокою до початку відростання культури. Норма внесення: 0,75-1 кг/га.

На **сої** обприскування **Зенкором** проводять або під час посіву, або безпосередньо після посіву, до появи сходів культури з нормою витрати 0,7 кг/га.

Крім вищезгаданих культур в європейських країнах **Зенкор®** широко застосовують:

на **зернових колосових культурах** проти широколистих бур'янів в стадії кущення, з нормою витрати 0,15 кг/га;

на **кукурудзі** в стадії до 6-ти листків в суміші з 2,4-Д, з нормою витрати 0,15 кг/га;

на **еспарцеті** – так само як і на люцерні;

на **моркві**, коли корінь досягає розміру олівця, з нормою витрати 0,3-0,5 кг/га;

на **горохові** в стадії 1-3 листки, з нормою витрати 0,3-0,5 кг/га;

на **спаржі** до появи сходів - 0,7-1,0 кг/га.

Добрі результати препарат дає тільки при

правильному його застосуванні: слід уникати передозування, а також слідкувати, щоб сусідні чутливі культурні рослини, такі, наприклад, як виноград, рапс, капуста не контактували з розчином або туманом препарату **Зенкор®**, який вноситься.

Для використання в селянських та фермерських господарствах розроблена зручна упаковка: фольгований пакет місткістю 20 г та 100 г.

Радимо усім використовувати **Зенкор®** на своїх ділянках, а для досягнення відмінного ефекту купувати його лише в мережі ТКЦ "Зелений Світ" та авторизованих місцях продажу.

Захистіть завтрашній день уже сьогодні!
Довідки цілодобово: 8-800-500-18-80
(по Україні дзвінки безкоштовні)
www.zelenysvit.com

\+

Bayer Garden
Ми допоможемо.

= **УСПІХ ВАШОГО ВРОЖАЮ**

Цвітуть огірки.

Ніжинський огірок повертається

***У** журналі "Дім, сад, город" було надруковано декілька моїх публікацій про вирощування огірків – далекосхідної селекції, які навіть у роки "розпалу" пероноспорозу дарували мені непогані врожаї, а також сортів та гібридів селекції Придністровського НДІ сільського господарства (м. Тирасполь), в тому числі партенокарпічних (самозапильних) гібридів. Овочівники-любителі, які зверталися до мене за насінням, одержали його і, судячи з листів, мали добрий урожай. Сьогоднішній матеріал – про огірки ніжинського сортотипу, які я вже два роки вирощую на своїй дачній ділянці.*

Багато городників, звичайно, знають знаменитий огірок Ніжинський, який мав високі смакові і засолювальні якості. У старовинному українському Ніжині й досі згадують чи то історичний факт, чи то легенду про те, як російська імператриця Катерина II, зупинившись тут під час подорожі до Криму і пригостившись солоними огірочками, повеліла: "Впредь к царскому столу подавать нежинские огурцы". І це не дивно, бо тільки тут вирощували неперевершений за смаком огірок, який роками міг зберігатися в розсолі, не втрачаючи своєї хрусткості. Отож огірки з Ніжина завоювали царський стіл у Петербурзі, а потім запанували й на ринках Європи. Тисячі діжок із ними відправляли не лише до Москви, а й до Константинополя, Німеччини, Австро-Угорщини і навіть до Китаю.

Про тріумф ніжинського огірка свідчать його успіхи на всесвітніх виставках у Парижі, Лондоні, Гельсінці, Стокгольмі. У Радянському Союзі огірками ніжинського сортотипу засівали до 70 відсотків площ, відведених під цю культуру. Огірок був візитною карткою міста, торговою маркою.

Багато років Ніжинський перебував на гребені слави. Здавалося, що ароматні, хрусткі огірочки не переведуться ніколи. На жаль, епіфітотія пероноспорозу (несправжньої борошнистої роси) у 1986 році ледве не звела нанівець досягнення народної селекції. Вона засвідчила крайню нестійкість Ніжинського і близьких до нього сортів до цієї хвороби. Було втрачено не тільки урожай товарних огірків на промислових плантаціях і любительських городах, але й постраждали насіннєві ділянки, що в свою чергу відбилося на репутації Ніжинського.

Ринок почали заповнювати нові сорти та гібриди зарубіжної селекції, як правло, голландської. Але з часом захоплення цими огірками пригасло, оскільки виявилося, що вони малопридатні для засолювання та консервування, до того ж значно поступаються Ніжинському за смаковими якостями. Спеціалісти різних наукових установ України почали активно працювати над створенням сортів – гідних продовжувачів ніжинського сортотипу. Значних успіхів досягли науковці Ніжинського агротехнічного інституту, які під керівництвом кандидата економічних наук Івана Михайловича Жовніра створили ряд гібридів ніжинського сортотипу (його матеріал "Ніжинський огірок відроджується" був надрукований у журналі "Дім, сад, город" № 6 за 2007 рік).

Сорт Ера.

На Сквирській дослідній станції Київської області науковий співробітник Даус Євген Германович одержав нові гібриди ніжинської селекції під назвою Левадний F_1 і Сквирський F_1, які користуються популярністю у Київській, Рівненській та Вінницькій областях.

У газеті "Земля моя годувальниця" (№ 31 за 2006 рік) було надруковано статтю Л. Набокової, завідувача лабораторії Носівської дослідної станції Чернігівського інституту агропромислового виробництва УААН під назвою "Ніжинський сортотип". У ній розповідалося про створені на станції сорти ніжинської династії – Ніжинка, Ера, Етап, Носівський. Мене це дуже зацікавило, тому що в статті йшлося про сорти, а не гібриди (із сортів можна збирати власне насіння, чого не можна робити з гібридів). Мені вдалося придбати насіння цих сортів і, вирощу-

Дім·сад·город №4 2009 р.
Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

Сорт Етап.

ючи їх вже два роки, я переконався, що вони високоврожайні, слабо уражуються пероноспорозом і дуже нагадують славнозвісний Ніжинський (а колись цей сорт щорічно радував і мене повноцінним урожаєм). Ось коротка характеристика цих сортів.

Ера. Середньоранній бджолозапилювальний сорт. Плоди зелені, з білим малюнком біля верхівки плоду та смугами білого кольору, які йдуть до його середини. Плоди циліндрично-овальної форми, довжиною 10–12 см. Насінники коричневого кольору, з дрібною сіткою. Сорт має переважно жіночий тип цвітіння. Плодоношення настає на 42–48-й день після сходів. Урожай становить 450–500 ц/га. Сорт відносно стійкий до пероноспорозу.

Етап. Сорт отримано шляхом індивідуального добору із сорту Ера. Плоди слабоконусовидної форми, розміром 8–10 см, зелені, з білими смугами. Насінники коричневі, з дрібною сіткою. Сорт бджолозапилювальний, переважно з жіночим типом цвітіння. У плодоношення вступає на 42–48-ий день після сходів. Урожайність – 450–500 ц/га. Має високі засолювальні якості. Відносно стійкий до пероноспорозу.

Ніжинка. Давній сорт. Плоди вкорочені, завдовжки 6–8 см, зелені, мають білий малюнок. Довжина огудиння до 1 м. Насінники коричневі, з дрібною сіткою. Урожайність – 420–450 ц/га. Сорт придатний для засолювання.

Носівський. Середньопізній сорт, придатний для соління та консервування. У плодоношення вступає на 50–53-ий день. Плоди овально-циліндричної форми, довжиною 12–13 см. Урожайність – 350–380 ц/га. Сорт майже не уражується хворобами, плодоносить до кінця вересня.

Вирощуючи ці сорти, я переконався, що вони не лише не поступаються Ніжинському за смаковими якостями, а й краще пристосовані до кліматичних умов, стійкіші до пероноспорозу та інших захворювань і дозрівають раніше, що дуже важливо в умовах ринку. Крім того, вони не такі тверді, як голландські огірки, смачніші і придатні для консервування та засолювання. А головне – це не гібриди, а сорти, отож з них можна збирати насіння.

А тепер дещо про агротехніку вирощування. Добираючи попередників, віддаю перевагу ділянкам, де раніше росли помідори, бобові, коренеплоди, картопля. Насіння висіваю наприкінці першої – на початку другої декади травня. Рослини підживлюю розчином курячого посліду (1:20) або коров'яку (1:12), регулярно поливаю, розпушую міжряддя, прополюю бур'яни. Рослини дуже добре реагують на позакореневі підживлення 0,5–1%-ним розчином карбаміду (сечовини) з додаванням мікроелементів. Щоб приготувати 10 л робочого розчину, беру 50–100 г карбаміду, 2–3 г борної кислоти, 3–4 г перманганату калію (марганцівки), 2–3 г мідного купоросу. Цим розчином обприскую листя рослин 2–3 рази за період вегетації.

Вирощуючи огірки, завжди намагаюся підняти батоги на опори, шпалери, щоб не було контакту листя із землею, яка може виявитися джерелом грибкових хвороб.

Дуже добрі результати дає вирощування огірків у кулісах із кукурудзи. Високі рослини захищають огірки від прямого сонячного проміння, вітру, низьких температур. Кукурудзу сію рядками на відстані 1 м один від одного, а між ними – ряд огірків.

У тому, що відродження Ніжинського почалося, я переконався особисто. Дуже втішає той факт, що нові сортотипи (Ера, Етап, Ніжинка, Носівський) ні в чому не поступаються "оригіналу". На мою думку, недалекий той час, коли на городах, дачних ділянках ви не зустрінете зарубіжних гібридів огірків, замість них всюди ростимуть огірки ніжинського сортотипу. Так було раніше, так буде і в майбутньому.

Петро Філіпчук,
вул. Гетьмана Мазепи, 272, кв. 64, м. Коломия,
Івано-Франківська обл.,
тел. 8 (03433) 5-24-25, моб. 8 0955333875

Помідори для чоловіків

Помідор – єдиний овоч, якому притаманна величезна розмаїтість кольорів плодів. До багатьох з них ми вже звикли, їх можна побачити і в магазині, й на базарі: червоні, малинові, рожеві, жовтогарячі, жовті. Але є ще білі, зелені (усередині жовті) і багато відтінків так званих "чорних", які ростуть тільки на грядках аматорів. Чому? Дехто вважає їх некрасивими. Колір у всіх помідорів визначають барвні речовини: хлорофіл, каротиноїди і антоціани.

Про корисність хлорофілу та каротину ми знаємо давно. Дуже багато пишуть про корисність лікопену, що є одним із сполук каротиноїдів. Ці сполуки (їх аж 60), які візуально видно в помідорах, створюють гаму кольорів в межах від лимонно-жовтого до томатно-червоного. А от антоціани відкриті порівняно недавно: у 70 роках 20 століття. Як хлорофіл і каротин, це барвники, розчинені в клітинному соку рослин. Їхнє забарвлення – від блідо-рожевого до червоного і вогненно-пурпурового. Чим же корисні антоціани, яких видно в чорних помідорах? Як стверджують останні дослідження англійських учених, вони діють безпосередньо на обмін речовин і ендокринну систему чоловіків. Фармацевти вже і виробництво таблеток налагодили. А навіщо нам таблетки, якщо городник на своїх грядках сам може вирощувати помідори з антоціанами! Так чому ж не сполучити корисне зі смачним? Тим більше, що мені не траплялося жодного сорту чорних

Де Барао чорний, висотою більш як 1,5 м (шпалерний).

помідорів, які були б несмачними, якщо правильно дотримуватися умов вирощування.

Корисною особливістю антоціанів є те, що вони легко реагують на зміну кислотності в ґрунті. Для городників це прекрасний сигналізатор, що ґрунт вже дещо закислений або взагалі кислий. Помідори в такому випадку виростають брудно-рожеві, і це добре видно на фото в сорту Чорний кардинал. Якщо ж кислотно-лужний баланс у ґрунті в момент дозрівання плодового грона урівноважений, тоді стає помітним насичений синій колір антоціанів, і помідор виглядає чорним. І от що цікаво: колір плодів змінюється навіть протягом декількох днів. Якщо погода сонячна і кислотно-лужний баланс вирівнюється завдяки підживленню, то поступово вони стають красиво-чорними.

Чорні помідори в моїй колекції з'явилися років 15 тому, а от про їхні особливості довідалася тільки тоді, коли почала щороку перевіряти майже всі сорти на фітофторостійкість без хімічного захисту. Припускаю, що всі чорні сорти добре протистоять фітофторозу, хоча у мене лише два з них позначені як фітофторостійкі: МІЙ ФАВОРИТ (плоди до 400 г) і ВЕЧІРНІЙ (до 100 г). Вони виростають заввишки півтора метра і дають врожай від 12 до 35 кг/м^2 плодів залежно від створених умов. Ці сорти перевірені у відкритому ґрунті протягом декількох фітофторозних сезонів без хімзахисту, а от інші 15 я відношу до "дуже життєстійких". Що це означає? Коли у 2004 році було чотири хвилі фітофторозу, вони незначно постраждали. Це дуже високі (шпалерні) сорти: ДАГЕСТАНСЬКИЙ (до 400 г, ранній), сорт середнього терміну дозрівання ДЕ БАРАО ЧОРНИЙ (до 70 г); ПОЛЬ РОБСОН (до 300 г); ЦИГАН (до 150 г); ЧОРНИЙ ПРИНЦ (200 г); ЧОРНИЙ РОСІЯНИН (до 400 г); ШОКОЛАДНИЙ (200 г).

Є й низькорosліші сорти (колові): КАВУНОВИЙ (150 г, ранній); ЧОРНИЙ КАРДИНАЛ (100 г, для соку); КОЗЯЧА ЦИЦЬКА" (єдина чорна сливка, 100 г); МІКАДО ЧОРНИЙ (гроно з 10 помідорів по 250 г); ЧОРНА ГРУША (сорту 15 років, з незвичайним листя і плодами 100 г). А от сорт ЧОРНИЙ СЛОН (до 300 г) у спекотне літо дуже швидко віддає врожай смачних, великих, ранніх плодів і всихає (як кажуть англійські

"Чорний кардинал", висота рослин 1 м (коловий).

Мій фаворит, фітофторостійкий, висота понад 1,5 м (шпалерний).

селекціонери – самозакінчується). Як цю особливість можна застосувати в районах із спекою? Висаджувати другий оборот заздалегідь підготовленою розсадою влітку.

Усі ці сорти прекрасно можна виростити екологічно чистими, якщо перейти на біоорганічне землеробство, виростити розсаду із застосуванням триходерміну і тільки із застосуванням природних компонентів. Потім протягом вегетаційного періоду, щотижня проводити обприскування розчином триходерміну, щоб уникнути всіх інших грибкових хвороб. Якщо немає триходерміну (хоча навесні і влітку він є в продажу), то добре допомагає злегка скисла сироватка, кефір, хлібний квас, витяжка з часнику, але ці обприскування необхідно робити після кожного дощу. Останні чотири роки у нас на Слобожанщині сильних спалахів фітофторозу не було, і всі сорти добре плодоносили в умовах біоорганічного землеробства.

Як же підтримувати кислотно-лужний баланс ґрунту? Слід постійно висівати сидерати, причому з лужною реакцією (горох, гірчицю, ріпак, люпин тощо). Сидерати скошувати і мульчувати грядки навесні та влітку. Активно застосовувати підживлення сухим послідом, якщо йдуть дощі, а коли їх немає, тоді у рідкому вигляді після поливів дощовою або талою водою. Обов'язково застосовувати попіл, крейду або гіпс (залежно від типу ґрунту). Робити це треба щотижня з урахуванням стану конкретних грядок по черзі: пташиним послідом, через тиждень попелом, крейдою або гіпсом.

Чому треба вносити пташиний послід і попіл? Саме в цих природних компонентах є всі макро- і мікроелементи, необхідні для вирощування помідорів. Виникає питання: скільки? Це теж залежить від якості ґрунту та від висоти рослин. Якщо сорти високі (шпалерні), вони ростуть дуже інтенсивно і в них постійно закладаються нові яруси помідорів, Ці сорти слід підживлювати щотижня по черзі: приблизно одну–дві сірникових коробки посліду, через тиждень одну–три сірникових коробки попелу під кожен кущ. Низькорослим сортам (я їх називаю коловими) потрібно менше. Їх підпирають паличками, і якщо не пасинкувати – вони будуть низькими. Поєднання біоорганічного землеробства і вирощування чорних помідорів дає прекрасний врожай смачних, солодких, врожайних, так ще й корисних ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ЧОЛОВІКІВ помідорів.

Оскільки погляд на помідори освітлений у дещо новому аспекті, передчуваю: будуть запитання! Відповім на них.

Ліна Михайлівна Сахарнова,
городник-біоорганік,
м. Харків,
Тел 8 (057) 312-03-66; 8 (067) 993-56-07

Підбиваючи підсумки минулого сезону з вирощування картоплі, я дійшов висновку, що він для мене був не таким уже й поганим, враховуючи те, що не завжди сприяли цьому погодні умови.

Уже давно на власному досвіді переконався: аби отримати належний урожай картоплі, потрібно висаджувати сучасні перспективні сорти, запроваджувати нові технології вирощування та вести боротьбу з хворобами й шкідниками. До того ж кожен городник мріє про сорт картоплі, який би швидко не вироджувався, був урожайним та смачним.

Богатир не підводить

Саме такий середньопізній сорт Богатир. Він мене порадував найбільшим урожаєм. З кожного посадженого відра картоплі я накопав по 9 відер. Під кожним кущем було по 8–12 бульб, окремі сягали 400–500 грамів. Крім того, вони привабливі зовні, з яскраво-малиновою шкіркою. Темно-зелені кущі заввишки до одного метра стоять до початку копання, і ця зелена стіна не дає можливості рости бур'янам.

Богатир добре зберігається, має тривалий період спокою, під час зберігання не проростає, стійкий до виродження. Гадаю, що прекрасний смак цього сорту нікого не залишить байдужим, а висока врожайність забезпечить моральне задоволення та максимальний прибуток.

Але добре знаю, що і найкращий сорт не порадує врожаєм, якщо не буде належного догляду. У картоплі багато хвороб, тому в першу чергу потрібно їм запобігти. Раніше щовесни перед садінням я безпосередньо на городі обробляв садивний матеріал препаратом престиж. Минулої весни картоплю обробив препаратом актара, який значно дешевший. Результат на диво був кращим, ніж очікував.

На розстелену плівку розкладав картоплю в один шар та обприскував. Вміст пакета (6 г) розчиняв у 300 мл води. Ця кількість розчину розрахована на 30–35 кг картоплі. Після протруєння садивний матеріал обпудрював деревним попелом (краще з бадилля соняшників) й одразу ж висаджував. Під час садіння в кожну лунку вносив жменю перегною та чайну ложку нітроамофоски.

Запорукою успіху у вирощуванні картоплі є також застосування регуляторів росту й розвитку рослин. Вже два сезони я застосовую один з найефективніших біостимуляторів – еколист-картопля. Цей препарат не лише регулює ріст, а й підживлює картоплю та захищає її від хвороб. Він містить, окрім росторегулюючих речовин, всі необхідні мікро- та макроелементи.

Позакореневе підживлення (обприскування) слід робити через 14–15 днів після появи перших сходів, потім перед цвітінням, а вдруге через 2–3 тижні після цвітіння картоплі. Розчин необхідно готувати безпосередньо перед використанням (160 мл препарату еколист-картопля, 10 л води та 100 г карбаміду).

Застосування цього препарату дає змогу збільшити врожай на 20–30 відсотків. Його можна використовувати для підживлення всіх городніх культур, а також плодових дерев і кущів.

Отже, щоб бути з урожаєм, особливих секретів немає. Потрібно лише приділити картоплі більше уваги, подбати про неї, і результат не забариться.

Володимир Швець,
с. Політанки, Шаргородський район, Вінницька область, 23542

Город без "хімії"

Давно передплачую журнал "Дім, сад, город" і дуже задоволена ним. Я – проста сільська жінка, пенсіонерка, не маю вищої освіти, проте маю великий досвід вирощування рослин без хімії. Знаю багато народних обрядів, традицій, прикмет.

Гарні врожаї залежать не тільки від вчасного посіву чи садіння та від належного обробітку, а й від вдало вибраних сортів, насіння. Водночас здоров'я людини залежить від її харчування. В процесі вирощування рослин краще застосовувати не хімічні, а органічні добрива. Удобрення рослин органічними добривами дає здорову їжу для людини, та й смакові якості плодів не порівняти з тими, що оброблені хімікатами. Вирощена на органічних добривах продукція – це ще й запорука екологічно чистого навколишнього середовища. Варто зауважити: щоб продукти були корисними та екологічно чистими, слід подбати про це усім виробникам, які вирощують рослини як для себе, так і на реалізацію.

У багатьох виданнях вчені, агрономи, кандидати наук, аспіранти аграрних університетів рекомендують оті всі азотні, калійні, фосфорні добрива, стимулятори росту та інші хімікати, що призводять до одержання несмачної, екологічно не чистої продукції. А ще радять неодноразово обробляти картоплю отрутохімікатами проти колорадського жука. Та чи не краще було б одержати дрібнішу картоплю, але без такої хімії? Отож продукція, яку вирощують і продають селяни, є найціннішим товаром. А картопля, "нашпигована хімією", несмачна й нерозвариста.

Хочу застерегти, що деякі виробники, які вирощують розсаду на ринок, обробляють її різними хімічними стимуляторами росту, аби продукція мала привабливий вигляд. Така розсада (наприклад, перцю) цвіте увесь літній період, а плоди дає пізньої осені. Я пропоную консультативну послугу, як висіяти і виростити високоякісні рослини без "хімії" і мати гарні врожаї.

Слід розуміти, що всі рослини живі і почувають людську любов до них, тому потрібно розмовляти з ними. Яку б роботу ви не починали, треба звернутися до господа Бога і попросити в нього допомогу та благословення на гарні врожаї, а під час збирання залишати чи то кущ картоплі, чи то яблучко на дереві, чи жмут колосків для Бога, дякуючи йому за поміч. Ці обряди наші предки використовували з давніх давен.

Перед сівбою насіння потрібно перевірити на схожість. Свіже насіння дає дружні сходи, а з минулих років схожість може бути низькою. Насіння гарбузів, кабачків, динь, кавунів, огірків має бути трирічної давнини, а решту культур висівають тільки свіжим, з урожаю минулого року.

З весни і протягом усього літа потрібно підживлювати усі рослини збордженими настоями з бур'янів, додаючи невелику кількість курячого посліду та лушпиння цибулі, а також відходи з цибулі й часнику після споживання.

Усі бур'яни, які оточують нас: лопухи, кропива, полин, чорнобиль, спориш, хвощ та інші необхідно подрібнити, намочити в ємкостях, дати настоятися два тижні. Потім настій наполовину розвести з водою і поливати ним всі рослини. Таке підживлення дуже полюбляють троянди, лілії, хризантеми й іриси. На огірках та помідорах ніколи не обпадає цвіт. Велике значення має така настоянка у вирощуванні перцю, помідорів і капусти. Коли висаджуємо розсаду, то в ямки й під корінь ллємо не чисту воду, а настоянку з бур'янів. Потім не доведеться купувати різні хімічні препарати від фітофтори. Настоянку надбираємо і постійно додаємо і воду, й бур'яни (певної пропорції тут немає). Ємкість потрібно ставити подалі, бо настій має неприємний запах.

А ось як ми вирощуємо перець та помідори без фітофтори й фунгіцидів. Висіваємо перець у перших числах лютого у чоловічий день – вівторок (четвер – порожній день) після 13 години до заходу сонця. Наперед вираховуємо 4 дні для обробки насіння. 30 січня на родючий знак Зодіака (Риби) починаємо обробку, а з лютого висіваємо. Багаторічні спостереженн свідчать про те, що правильно вибраний день початку робіт забезпечує високий врожай. Висіваємо насіння тільки свіже, з врожаю минулого року.

Підготовка насіння

1. Спочатку калібруємо насіння у 3–5%-ному розчині кухонної солі з розрахунку 30–50 г на 1 літр води. Повноваге насіння, яке осіло на дно, промиваємо і висіваємо.

2. Знезаражуємо у розчині марганцівки рожевого кольору, намочуємо його у вузлику на 20–30 хв. Промиваємо. Якщо немає марганцівки, можна скористатися настоєм часнику: 25 г подрібненого часнику на 100 г води. В цей настій кладемо вузлик з насінням на одну годину під щільно закриту кришку. Промиваємо проточною водою. Слід пам'ятати, що збільшувати тривалість обробки категорично не рекомендується.

3. З метою оздоровлення насіння у 0,5 л снігової води додаємо по одній ложці деревного попелу, меду, подрібнених нижніх листків трирічного алое. Все ретельно перемішуємо і в цю суміш кладемо вузлик на 6–8 годин або й на ніч. Не промиваємо.

4. Загартовуємо насіння 3–4 дні в холодильнику на нижніх поличках. На ніч ставимо в холодильник, а на день залишаємо в кімнаті.

Вирощування розсади

Висіваємо насіння у ящички в родючу землю, до складу якої входить перегній, торф або земля, великозернистий пісок. Деревний попіл (50 г на 1 кг суміші) – це ще й джерело калію для профілактики захворювань на чорну ніжку, а потовчена шкаралупа з яєць – кальцію. Мед і алое – натуральні оздоровчі стимулятори росту. Відстань між рядками 3–4 см, глибина борозенки 1,5 см. Поливаємо борозенки теплою талою водою і тією сумішшю, якою оздоровлювали насіння. Розкладаємо насіння, просушене до сипкого стану, загортаємо. Зверху не поливаємо, щоб не вимити насіння з ґрунту. Накриваємо склом або поліетиленовою плівкою і ставимо в тепле місце до появи сходів.

Коли з'являться по чотири справжні листочки, ставимо розсаду на підвіконня. Вікна мають бути обклеєні, щоб не охолоджувалася коренева система. Обприскуємо розсаду в ящичках без витрат на хімію. Треба намочити у теплій воді лушпиння цибулі, додавши ложку меду і кілька крапель квіткового органічного добрива. Дати настоятися. Раз у два тижні обприскуємо розсаду. У лушпинні є всі мікроелементи для розвитку рослин. Висаджуємо на постійне місце через 55–65 днів з дня посіву, враховуючи погодні умови.

Перед висаджуванням обпудрюємо ґрядку попелом. У кожну ямку кладемо по пригорщі перегною. Свіжий гній вносити категорично заборонено. Розкладаємо в ямки по дві рослини (для економії площі грядки), по центру ллємо на корінь (щоб корінчик затягнувся у правильне положення) вищезгадану настоянку з бур'янів пополам з водою, притоптуємо. Коли рослини приживляться, обриваємо нижні поживклі листки, аби рослини не заражувалися фітофторою від землі.

Настоями кульбаби потрібно обприскувати рослини, щоб захистити їх від грибкових хвороб (фузаріозу).

Помідори

Агротехніка вирощування помідорів – від калібрування насіння до стиглості плодів – подібна до агротехніки вирощування перцю. Калібруємо, знезаражуємо, оздоровлюємо, загартовуємо, висіваємо, пікіруємо, обприскуємо.

Найдоцільніше висівати насіння відповідно до погодних умов, у перших числах квітня (кращі результати досягаються на убуваючий Місяць – після Повного Місяця і до початку Нового Місяця).

Висаджуємо помідори рідше, ніж перець, притоптуємо і присипаємо сухою землею, аби не було тріщин у землі під рослинами. Щоб плодів було рясно, а пагонів і листя мало, більше не поливаємо. Захищаємо рослини від грибка – фузаріуму – настоями кульбаби. Накопуємо її з коренями, заливаємо водою, настоюємо й обробляємо. У ґрунтах, який використовують у теплицях, знаходиться цей грибок – фузаріум. Він пошкоджує як кореневу систему, так і надземну частину рослин, внаслідок чого знижуються врожаї.

Коли помідори починають цвісти і зав'язуються плоди, потрібно обприскувати раз на тиждень таким розчином. Вранці на 10 л води додати 1 л свіжого молока і 25 крапель йоду, розмішати й поставити в холодне приміщення до 17–18 год. Віником або пульверизатором обприскати рослини. На другий тиждень скористатися таким настоєм: на 10 л води – 1 л молока і 1 л людської сечі (процедура така сама, як сказано вище). Помідори не розтріскуватимуться, матимуть привабливий вигляд. Плоди будуть вирівняні, не уражені, не обпадатиме цвіт. А найголовніше – цього ми досягаємо без "хімії". Чим більше таких процедур, тим краще. Якщо посіяти помідори в обрізані дволітрові пластикові пляшки з 15 лютого по 8 березня і висадити їх наприкінці березня – на початку квітня в неопалювану теплицю, перші врожаї матимете вже у першій декаді червня.

Є.А. Сміленко,
Київська обл.

Консультує спеціаліст

Картопля з ниткоподібними паростками непридатна для садіння

В останні роки з'явилося дуже багато картоплі з ниткоподібними паростками. У нас її називають "яловою". На мій погляд, цьому явищу сприяють високі температури влітку, і особливо в період достигання та збирання бульб. Можливо, я помиляюся, тому прошу дати кваліфіковану консультацію.

В.Ф. Ліщук,
м. Ладижин, Вінницька обл.

Причиною появи ниткоподібних паростків є садивний матеріал із виродженої картоплі. У культур, що розмножуються вегетативно, таке явище трапляється особливо часто. Якщо у материнській бульбі є вірусна інфекція, вона передається дочірнім рослинам. З часом ми самі посилюємо цей процес, відбираючи з такої картоплі середню за розміром для садіння в наступному році. Чим менша бульба, тим менше у ній поживних речовин і води. Якщо ж вона в кількох поколіннях має якусь приховану інфекцію (частіше вірусну), то згодом спостерігаємо процес виродження: зменшення врожаю і розміру бульб, а також зміну зовнішнього вигляду рослин. Це – головна причина ниткоподібних стебел.

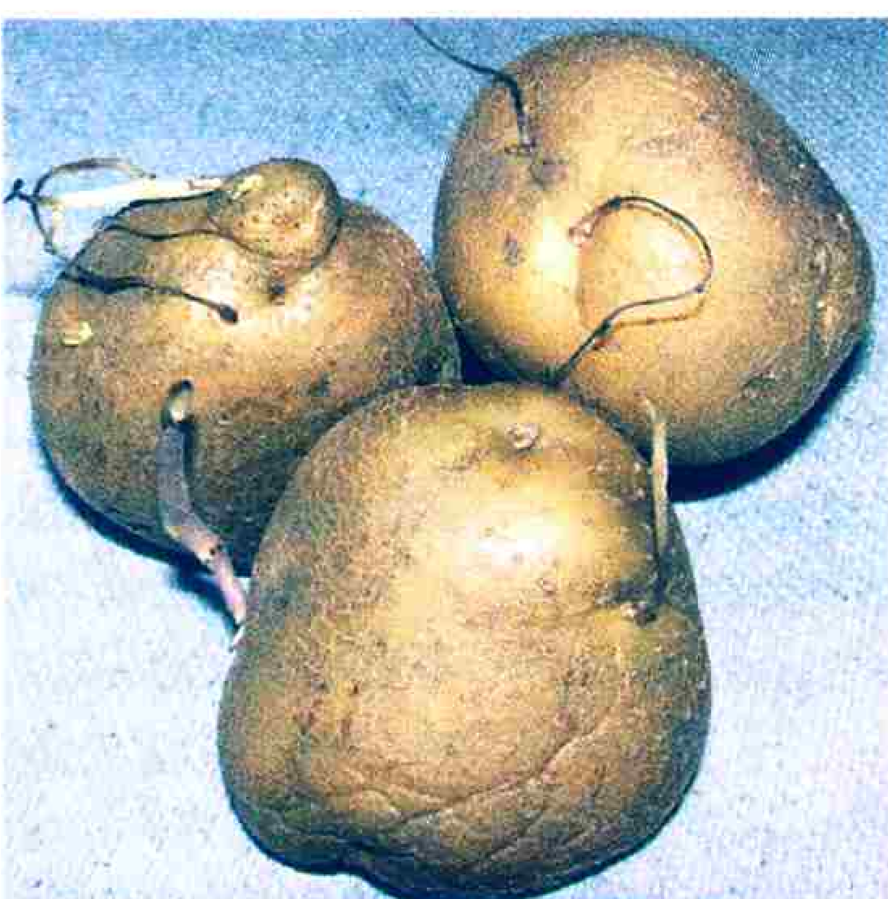

Що можна порадити? Змініть садивний матеріал, завезіть інший сорт або ретельно відбирайте для садіння бульби із нормальних здорових рослин. Застосовуйте сівозміну з чергуванням культур, щоб уникнути вірусної інфекції, яка накопичується на одному місці при монокультурі. Вибраковуйте садивну картоплю з ниткоподібними паростками, адже саме такими тоненькими будуть і майбутні стебла. Відбирайте тільки картоплини з найтовстішими, красивими паростками, без почорніння на кінці. Ефективна також обробка бульб препаратом "Престиж", який захищає рослини від хвороб та шкідників, що переносять вірусні інфекції, протягом тривалого періоду.

Ю.В. Слєпцов,
Національний аграрний університет

Консультує спеціаліст

Як здолати хруща?

Уже другий сезон личинки травневого хруща знищують суницю. Ми обсадили грядки часником, але нічого не допомагає. Ненажерні личинки псують не лише корені суниці, а й цибулю, редиску. Порадьте, що робити, аби здолати хруща.

Р.Г. Афоніна,
Полтавська обл.

Перезимувалі жуки (а зимують і жуки, й личинки) виходять наприкінці квітня (залежно від погоди і регіону раніше чи пізніше), що збігається з розпусканням бруньок перших дерев, здебільшого берези – у східного виду або дуба – у західного. Поступово вони переходять до інших дерев. Самки згодом відкладають яйця на глибину 15 см. Отож перший захід боротьби з цим шкідником – розпушування міжрядь у травні з внесенням аміачної води (аміаку). Але якщо момент пропустити, личинки виходять з яєць за 3–6 тижнів і цей захід не дасть ефекту. Адже вони заглиблюються на 10–40 см, а взимку – до 1,5 м. Слід зауважити, що розвиток личинок триває до 3–4 років, а щодо цього шкідника існує специфічний термін: "льотні роки", які трапляються раз на 4–5 років, коли їх особливо багато.

Запам'ятайте: найкраще личинки розвиваються під час живлення корінням сосни і берези, проте уникають місць, зарослих хрестоцвітими, гречкою, погано – під акацією, бузиною. Східний вид полюбляє відкриті місця, без рослинності. Тож часник не допоможе, посадіть щось із родини хрестоцвітих, хоча б ріпак, капусту усіх видів, сурiпку (як сидерат), гречку. Дотримуйтесь сівозміни, переносячи плантацію суниці раз на 5–6 років на нове місце.

В усіх стадіях розвиту цей шкідник дуже не любить холоду, личинки і жуки гинуть за температури ґрунту нижче 0°С, а вранці, після холодної ночі, вони на деревах ніби паралізовані (стан холодового шоку). Лише згодом, після прогрівання повітря, активізуються. Тому можна вранці струшувати їх з дерев, попередньо розіславши під ними полотно. Та головне, що знищує його, – птахи. Приваблюйте їх до свого городу. За такого сильного пошкодження, описаного в листі, доцільно випустити курей на це місце, поки ягоди зелені або вже зірвані.

Ю.В. Слєпцов,
Національний аграрний університет

Актара + Максим = комплексний захист картоплі і не тільки...

Картопля в Україні традиційно лишається найпоширенішою культурою на присадибних ділянках. Але останніми роками змінюється принцип захисту картоплі від колорадського жука. Все більше городників застосовують обробку бульб картоплі перед посадкою замість традиційного обприскування.

Цей метод має неабиякі переваги:

- значно подовжується захисний період, що важливо, коли немає можливості постійно наглядати за посадками;
- захищається вся рослина – від бульби до молодих пагонів;
- ефективність дії препарату не залежить від погодних умов;
- не відбувається знесення препарату на сусідні ділянки або культури;
- безпечність для бджіл та інших корисних комах.

Для обробки бульб перед посадкою швейцарська компанія «Сингента» пропонує два препарати: Актара 25 WG, в.г.(**захист від колорадського жука, попелиць, дротяників, личинок хрущів та капустянки**) і Максим 025 FS, т.к.с.(**захист бульб від усіх видів парші, ризоктоніозу, фомозу, фузаріозу та інших**).

Робочий розчин препаратів Актара 25 WG, в.г., та Максим 025 FS, т.к.с., наносять на бульби, після чого їх можна висаджувати або безпосередньо після обробки, або впродовж трьох днів без втрати ефективності препарату. Актара 25 WG, в.г., не впливає на схожість бульб, а Максим 025 FS, т.к.с., має позитивний вплив на схожість та силу росту. Після посадки Актара 25 WG, в.г., з поверхні бульб поступово переходить в грунтову вологу, а звідти через корінці – в бадилля молодої рослини. Частина препарату

лишається в грунті, де знищує грунтових шкідників. На 60–65 день Актара 25 WG, в.г., практично відсутня в грунті – вона накопичується в бадиллі. Актара 25 WG, в.г., рухається в рослині тільки ксилемою (знизу вгору) і не переходить з відтоком пластичних речовин у молоді бульби. Цей факт у поєднанні з низькою токсичністю препарату ($ЛД_{50}$>5000 мг/кг) дає змогу здійснювати раннє збирання картоплі – через 60 днів після посадки, а захисний період триває до 90–100 днів.

Для досягнення аналогічного ефекту від застосування інших препаратів-аналогів потрібно збільшувати їхню норму витрати вдвічі-вчетверо.

Максим 025 FS, т.к.с., не справляє системної дії, але має проникаючий ефект. Частина його проникає через шкірку картоплі і захищає сходи від ризоктоніозу, більша ж частина препарату лишається в грунтовій волозі де захищає наростаючі бульби від парші та інших збудників хвороб картоплі, які містяться у грунті.

Для приготування робочого розчину 6 г Актари та 25–30 мл Максима розводять в 400–500 мл води, що розраховано для обприскування 25–30 кг бульб картоплі для посадки на 1 сотці. Для отримання найкращого результату слід ретельно обробити бульби – не менше 2/3 поверхні.

Застосування двох окремих препаратів має додаткові переваги. Так, залишки або невикористані Актару і Максим можна застосувати згодом. Актару застосовують методом обприскування плодових, овочевих культур від комплексу шкідників або поливанням, приготувавши 0,2% розчин (2 г препарату на 2 л води). Цим розчином поливають ягідники, розсаду овочевих культур для захисту від грунтових та ранньовесняних шкідників.

Розчином Максима обробляють насіннєву картоплю перед закладанням на зберігання для захисту від парші, мокрої та сухої гнилей, фузаріозу. Замочування в розчині Максима цибулин декоративних культур перед посадкою або перед закладанням на зберігання запобігає розвитку пліснявіння посадкового матеріалу, фомозу, ризоктоніозу, сірої гнилі та інших грибкових хвороб.

З питань застосування та придбання звертайтесь до Консультаційного центру ТОВ "Сингента" за телефоном 8 800 500 44 90 (безкоштовно зі стаціонарних телефонів).

В.К.Термено, менеджер ТОВ"Сингента"

Ліц. серія АБ №115733 від 15,11,2004 р.
Реєстраційне посвідчення № А 01393
Реєстраційне посвідчення № А 01251

Обрізування плодових дерев у дачних і присадибних садах

(Продовження. Поч. у №№ 2, 3 за 2009 р.)

Формування розріджено-ярусної крони зерняткових порід (1–2-й роки)

Існує близько 100 типів крон. Але в дачних і присадибних садах для дерев на зерняткові підщепі найпоширеніше розріджено-ярусне формування крони. На ньому і на його модифікаціях стосовно до різних плодових дерев ми й зосередимо всю увагу з урахуванням особливостей порід, вікових періодів, сили гілкування сортів. Таке широке висвітлення одного формування вважаю кориснішим для садівників-аматорів, ніж поверховий огляд багатьох типів крон.

Розріджено-ярусна крона забезпечує міцність її скелету, належне освітлення, а звідси й високу ефективність фотосинтезу та продуктивність дерева, зручність у догляді за ним і простоту формування.

Параметри розріджено-ярусної крони

Штамб для яблунь і груш на зерняткові підщепі для сильнорослих сортів має бути 80–90 см, для середньорослих – 70–80 см. Скелет крони складається з 5–7 гілок. З-поміж них 2–3 гілки у першому (нижньому) ярусі, через одну бруньку, а ліпше – дві нижніх через 10 см, а третя (верхня) – через 20 см, оскільки мутовчасте (скупчене) розташування скелетних гілок у ярусі послаблює центральний провідник і може порушити підпорядкування. Кути відходження гілок нижнього ярусу – 45–50° до вертикалі, а кути розходження (по горизонталі) – 120 і 180° (див. рис. 5). Решту скелетних гілок розташовують вище

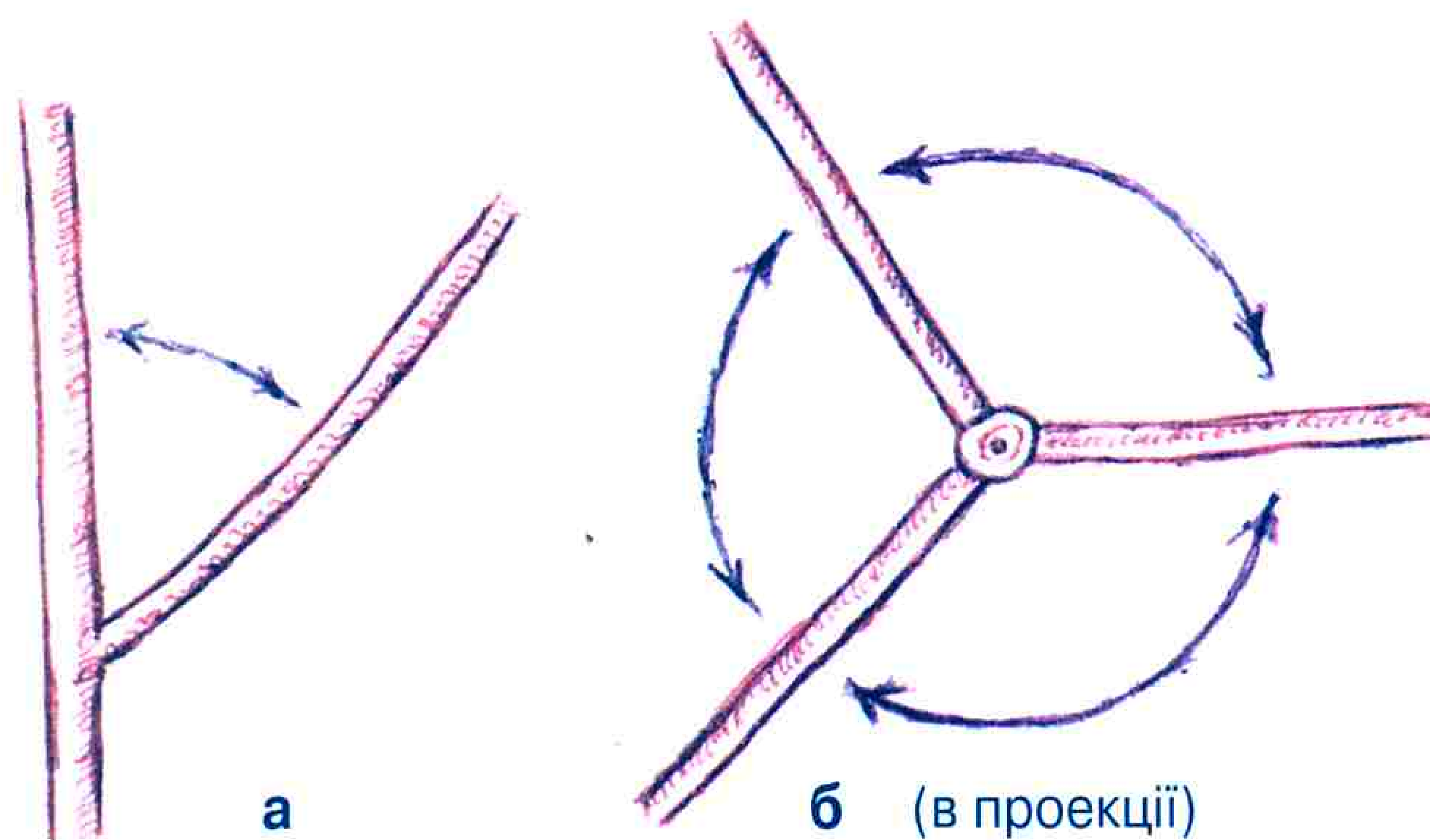

Рис. 5. *Кути відходження (а) і розходження (б) гілок.*

і розріджено по стовбуру: перша верхнього ярусу – через 50–60 см від верхньої гілки 1-го ярусу з протилежного від неї боку. У сортів з пірамідальною і густою кроною – через 80 см. Гілки верхнього розрідженого ярусу розміщуються через 30–40 см між ними по стовбуру, рівномірно навколо нього, а їхні проекції (бажано) – між скелетними гілками нижнього ярусу.

Важливо також, щоб у верхньому ярусі скелетних гілок було не менше, ніж у нижньому, а у пірамідальних сортів – більше, ніж у нижньому. Крім того, у сорті з пірамідальною кроною особливу увагу приділяють відгинанню гілок з гострими кутами відходження.

Скелетні гілки нижнього ярусу спрямовують у бік міжрядь, але не більше 45° до лінії рядка (щоб не заважали обробітку міжрядь), а гілки верхнього ярусу – в усіх напрямках.

Скелетні гілки другого порядку (сильні бокові на гілках 1-го порядку, що відходять від стовбура) закладають тільки в нижньому ярусі через 45–50 см від стовбура і між ними. Неприпустиме мутовчасте (супротивне, скупчене) їх розташування (із суміжних бруньок). Це пригнічує гілку-носія, і вона може засохнути (див. рис. 6 і фото 15).

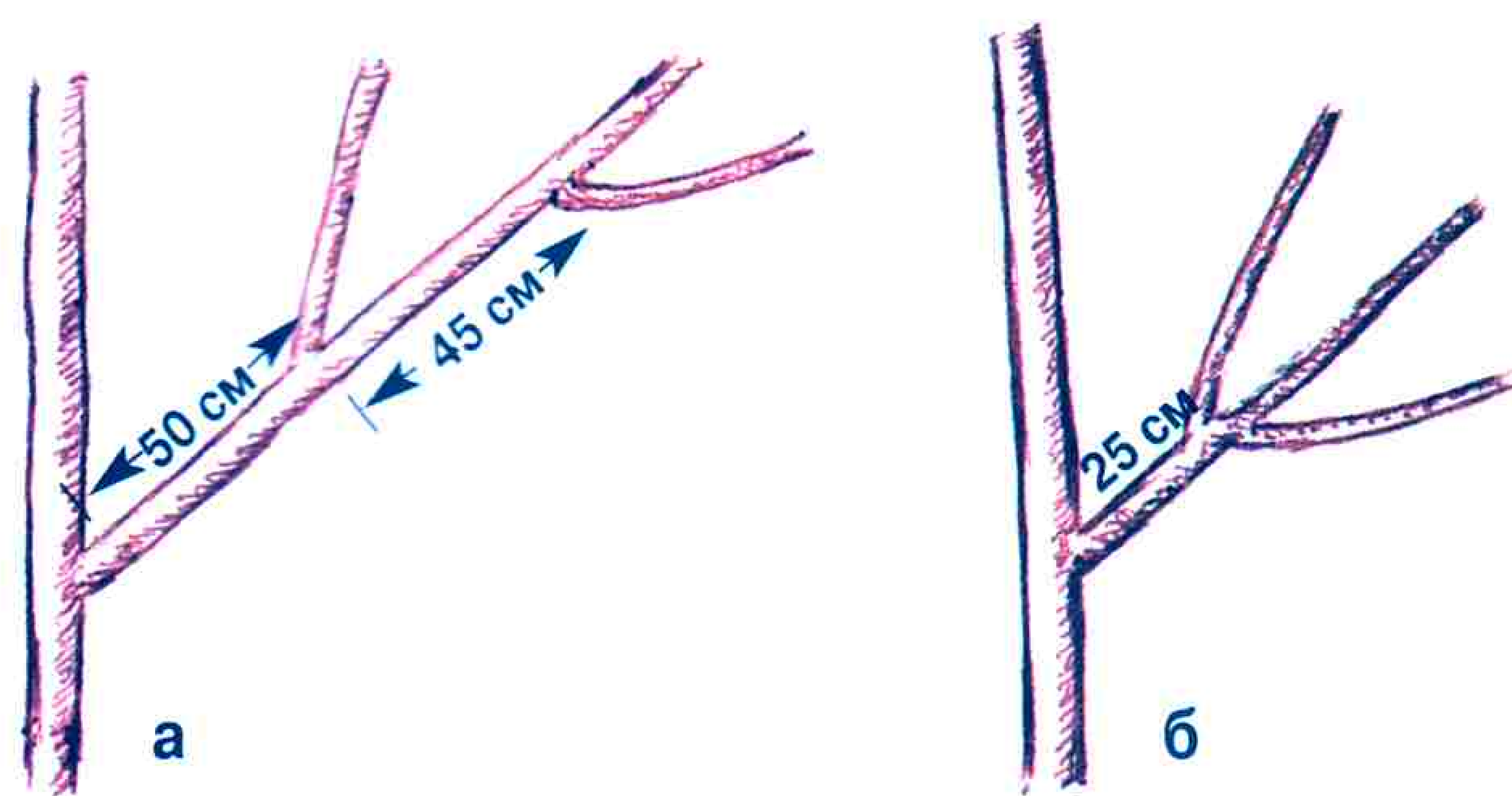

Рис. 6. *Розміщення скелетних гілок 2-го порядку: а – правильне; б – неправильне (мутовчасте та дуже близько до стовбура).*

У верхньому ярусі на скелетних гілках першого порядку закладають по 1–2 напівскелетні гілки, тому що розташування там скелетних гілок другого порядку захищувало б крону. Окремі автори навіть рекомендують на верхніх гілках 1-го порядку закладати лише обростаючі гілочки.

Напівскелетні гілки (3-го порядку) довжиною 1–1,5 м формують із бокових гілок з кутами відходження у нижньому ярусі 50–60°, а у верхньому – 70–80°, яких досягають різними способами відхилення. Їх розташовують на скелетних гілках 1-го і 2-го порядків і на стовбурі з інтервалом 20–40 см від основ скелетних гілок і між ними, а якщо по дві зближено, то через 50 см. У густокронових сортів – через 60–70 см.

Фото 15. *Гілка-носій виявилася слабкішою від бокових гілок. Тому вона поступово відмерла і її довелося зрізати, залишивши захисну ланку.*

Обростаючі гілочки (4-го порядку) довжиною 50–90 см мають покривати всі скелетні, напівскелетні гілки і стовбур через кожні 10–20 см.

Варіанти обрізування стандартних саджанців

У першу весну. Однорічні саджанці бувають: 1– без розгалужень; 2 – з боковими гілочками. Незалежно від строків садіння (восени чи навесні) їх обрізують ранньої весни до розпукування бруньок, а за весняного садіння – краще в той же день або в наступний. Запізнення з обрізуванням може призвести до збільшення строку приживлення і навіть до загибелі саджанця. Це обрізування хоча б частково відновлює відповідність між надземною частиною саджанця і його кореневою системою (до 80% якої втрачається під час викопування в розсаднику), зменшує площу випаровування, затримує розпукування бруньок, дає початок формуванню крони.

1-й варіант. Під час садіння саджанців без бокових гілочок: відмірюють від поверхні ґрунту висоту штамба (70–90 см – див. "Параметри крони"), до неї додають вгору ще 7–9 добре розвинутих бруньок і над верхньою з них роблять косий зріз під кутом 30–40° (до горизонталі) верхівкою зрізу в бік бруньки, а його нижній початок має бути з протилежного від бруньки боку і на 3–5 мм вище її основи. Внаслідок заниження зрізу брунька може всохнути, а від його завищення – некроз, незаростання ранки і відхилення гілки від вертикалі.

2-й варіант. Після садіння дворічних або однорічних саджанців з добре розвинутими боковими пагонами: в зоні нижнього ярусу залишають 2–3 розвинутих пагони з тими ознаками, які вказані вище (див. "Параметри крони"). Найнижчий з них вкорочують до 50–60 см від основи. А якщо він коротший від цієї довжини, то його залишають без обрізування. Решту залишених бокових пагонів обрізують на рівні зрізу або кінця нижнього пагона. Якщо ж верхній боковий пагін надто сильний – його відхиляють до 50–60°, а потім обрізують нижче кінця нижнього пагона.

Рис. 7. *Обрізування саджанця з боковими пагонами, що потребують підсилення.*

Коригування кутів відходження, розходження і підпорядкування гілок у кроні

Якщо у бокового пагона кут відходження 45–50°, то його вкорочують над зовнішньою брунькою, а коли він більший 50°, – то над боковою і навіть внутрішньою брунькою. Невеличка "хитрість": при переведенні на зовнішню або бокову бруньку пагони середньої сили вкорочують на одну бруньку вище наміченої, а сильні пагони – на дві бруньки вище. Коли пагони з доданих бруньок виростуть до 10 см, їх відрізують над наміченою. Якщо такої процедури не зробити, а обрізати відразу над брунькою для пагона подовження, то він часто виростає під кутом, близьким до вертикалі. Коли ж потрібно скоригувати кут розходження і змінити напрямок гілки в якийсь бік, гілку вкорочують над боковою брунькою з того ж боку. Щоб підсилити відхилення, під час зрізування залишають сучок 1 см. Наступної весни його видаляють.

Якщо пагони, залишені для майбутніх скелетних гілок, сильні, то центральним провідником залишають найсильніший верхній пагін, а конкурентів видаляють. Але якщо бокові пагони потребують підсилення (див. параметри підпорядкування у попередній статті), то залишають слабкішого конкурента. А вище розміщену частину саджання зрізують не при основі цього конкурента, а залишивши сучок висотою 10–20 см, на якому зрізують інших конкурентів. До сучка прив'язують залишеного конкурента з метою вертикального його вирівнювання (див. рис. 7).

Якщо дозволяє висота залишеного пагона подовження центрального провідника, то переходять до закладання скелетних гілок верхнього розрідженого ярусу. Для цього на центральному провіднику відмірюють від основи верхньої гілки нижнього ярусу 50–60 см вгору, додають до цього ще 7–9 бруньок і над верхньою з них зрізують провідник. Наступної весни з бокових пагонів, що наростуть, вибирають один для першої скелетної гілки верхнього ярусу, а верхній пагін (або конкурент) – на подовження центрального провідника. Решту (непотрібних) видаляють.

Розглянуті два варіанти обрізування стосуються стандартних саджанців. Але саджанцям не накажеш рости стандартними. Вони виростають з різними відхиленнями – у 90% випадків.

Способи обрізування кількох варіантів нестандартних саджанців у першу весну

1. В зоні нижнього ярусу немає жодного бокового пагона. Вони є тільки вище нього. Тоді центральний провідник переводять на слабкого конкурента (щоб стимулювати пробудження бруньок у зоні ярусу).

Верхню частину саджанця зрізують, як на рис. 7.

2. В зоні ярусу пагони відсутні, вони є тільки на штамбику. Вище зони ярусу – лише, власне, пагін подовження центрального провідника. На штамбику пагони видаляють, а центральний провідник вкорочують до 3–4 бруньок від основи однорічного приросту.

3. У саджанців у зоні ярусу слабкі пагони. Відмірюють необхідну висоту штамба. В зоні ярусу залишають три пагони з підходящими кутами відходження, розходження і відстанями між ними на стовбурі. Для підсилення росту слабких пагонів центральний провідник переводять на слабкого конкурента і чинять так, як показано на рис. 7.

4. Якщо в зоні ярусу лише 1–2 слабких пагони, тоді роблять так, як у попередньому варіанті, але з тією різницею, що залишений слабкий конкурент укорочують до 5–6 бруньок.

5. Пагони в зоні ярусу нормальні, а центральний провідник не доріс до висоти закладання верхнього ярусу (дивись кінцівку 2-го стандартного варіанту). Тоді нижню скелетну (майбутню) гілочку вкорочують до 50–60 см, решту – на рівні її зрізу. Центральний провідник залиша-

ють на дорощування або переводять на сильнішого конкурента, якщо такий є.

6. Саджанець без гілочок лише переріс необхідну для вкорочування висоту: його залишають на дорощування. Чому? Згадаємо, що за слабкого вкорочування прирости будуть слабшими і їх буде мало. Тож обрізування такого саджанця лише створить нову проблему. Тому такий саджанець (як той, що не доріс) залишають на дорощування, щоб наступної весни після належного обрізування одержати нормальні бокові пагони.

7. Серед залишених бокових пагонів є з кутами відходження, меншими 45°. До них застосовують методи відхилення (див. попередню статтю у "ДСГ" № 3, 2009). А за кутів відходження, більших 60–70° (у нижньому ярусі), їх трохи піднімають і кінцівки підв'язують до центрального провідника.

Обрізування стандартних саджанців на другу весну

Саджанець, отриманий у першому стандартному варіанті після обрізування в 1-шу весну, на другу весну обрізують так, як у 2-му стандартному варіанті 1-ї весни.

Центральний провідник при цьому зрізують на 7–9 бруньок вище від початку майбутнього верхнього ярусу (див. "Параметри крони"). І зрізують над брунькою з боку шипа від минулорічного зрізування (з метою вирівнювання центрального провідника). А конкурентів видаляють.

Ступінь вкорочування залежить від водозабезпечення ґрунту. За посушливих умов без зрошення бокові гілочки вкорочують на 1/3–1/2.

Що стосується 2-го стандартного варіанту після 1-ої весни, то на 2-гу весну на трьох гілках нижнього ярусу (закладених ще 1-ої весни) на відстані 45–50 см від стовбура залишають по одному боковому, придатному за всіма параметрами пагону під скелетну гілку 2-го порядку. Вкорочують його до 40–50 см (щоб був коротшим від скелетних гілок 1-го порядку – для підпорядкування). Якщо належні пагони для цього відсутні, тоді слід відкласти цю процедуру до наступної весни. А якщо її все ж вдалося закласти, то від її основи на кожній скелетній гілці-носієві відмірюють 45–50 см, додають ще 7–9 бруньок і обрізують (це для закладання 2-ої скелетної гілки 2-го порядку, див. рис. 8).

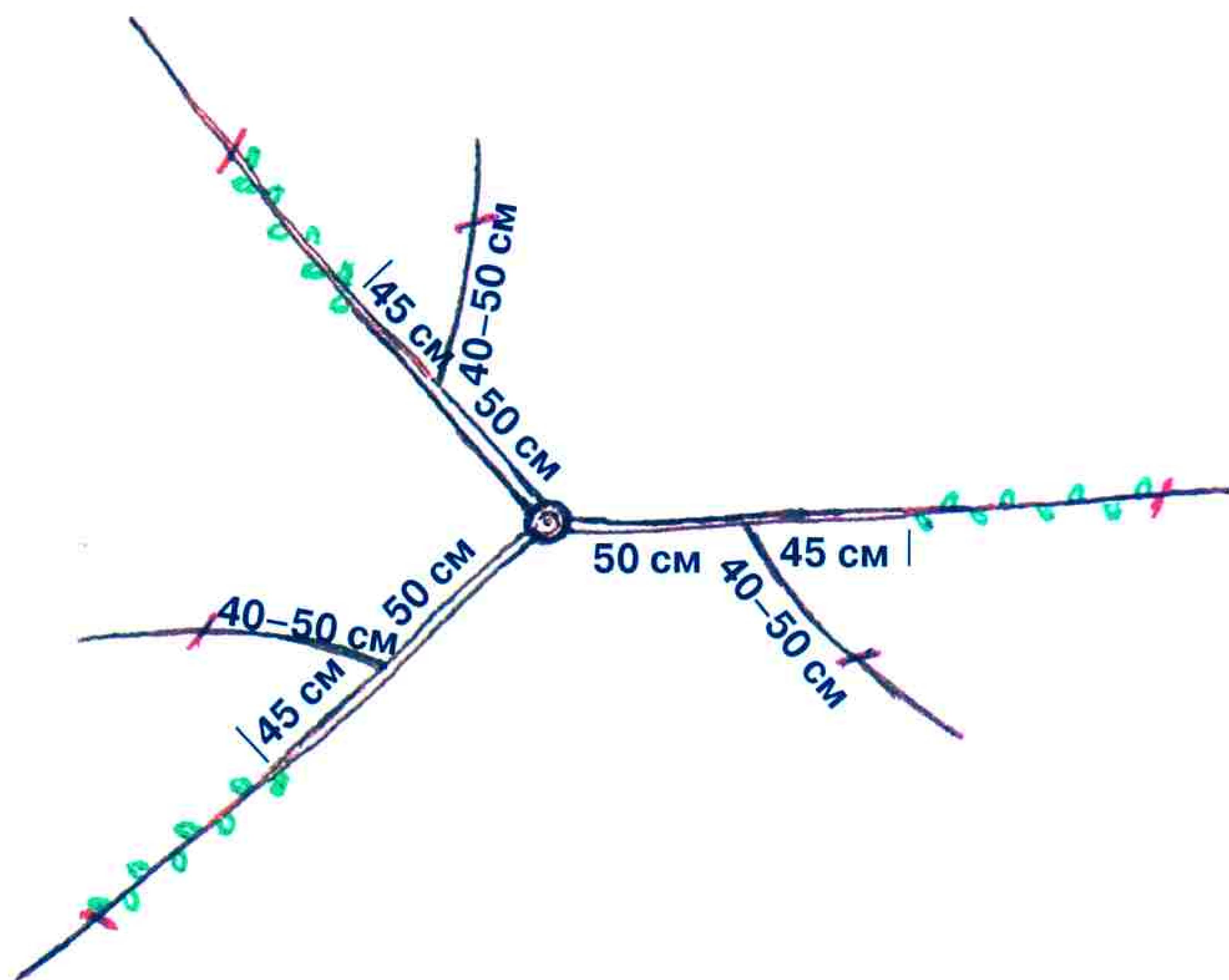

Рис. 8. *Способи закладання скелетних гілок 2-го порядку (в проекції).*

Одночасно на центральному провіднику на 50–60 см вище від основи верхньої скелетної гілки нижнього ярусу, з протилежного від неї боку, залишають один боковий пагін, придатний для скелетної гілки 1-го порядку верхнього розрідженого ярусу, вкоротивши його до 40–50 см (для підпорядкування нижнім).

Але ж на 2-гу весну доводиться мати справу з нестандартними саджанцями.

Способи обрізування окремих варіантів нестандартних саджанців на 2-гу весну

1. Центральний провідник за 1-й рік виріс нормальним, а бокові пагони в зоні ярусу сильніші від нього (порушене їхнє підпорядкування). Щоб загальмувати їхній ріст, їх відхиляють до 60° (від вертикалі) і вкорочують до 45–50 см. А центральний провідник зазвичай вкорочують для закладання першої скелетної гілки 2-го розрідженого ярусу (50–60 см вгору плюс 7–9 бруньок). Якщо цього не зробити і порушити підпорядкування, то центральний провідник і верхня частина крони захиріють, а можуть згодом і відмерти (див. фото 10, 12 у попередній статті, "ДСГ" № 3, 2009).

2. Центральний провідник надміру сильніший за скелетні гілочки. Від цього у найближчі роки скелетні гілки загальмують у рості або й зовсім відімруть (див. фото 16). Щоб цього не сталося, центральний провідник переводять на слабкішого конкурента. Після цього саджанець обрізують, як у 2-ому варіанті першої весни.

Фото 16. *Стовбур утричі товстіший за скелетні гілки – порушений параметр їхнього підпорядкування, внаслідок чого вони засохли і їх видалили.*

Можливий ускладнений варіант: якщо при цьому у ярусі не вистачає бокової гілочки, тоді сильний центральний провідник нахиляють до 60° у бік, де не вистачає скелетної гілочки, обрізавши його нижче зрізів інших гілочок. А замість центрального провідника залишають слабкішого конкурента, який краще відповідає параметру підпорядкування.

3. Кінці бокових гілочок підмерзли, пошкоджені. Їх вкорочують над першою від верхівки здоровою брунькою одно- або дворічної деревини. За необхідності центральний провідник переводять на слабкішого конкурента.

4. На саджанці є тільки два придатних пагони: один в зоні ярусу, другий – вище від нього. Боковий пагін вкорочують до 2–3 бруньок, а центральний провідник – до 4–5. Але можливий і складніший та ефективніший варіант: верхній провідник відхиляють до 50–60° в якості 2-ої скелетної гілки у потрібний бік, а центральний провідник

Фото 17. *Недоліки в обрізуванні та згубні наслідки від них: а – у саджанця впродовж трьох років залишали всі гострі розвилки. Тому слід чекати значного обморожування при основі гілок та розломів; б – саджанець ріс без формування, в одному ярусі і сильні пагони, і слабкі, й конкуренти, та ігнорування їхньою кількістю, інтервалами, кутами відходження тощо. Від цього загроза обморожувань, розломів, всихання та передчасної загибелі дерева; в – внаслідок багаторічного неправильного формування від дерева залишилися "ріжки та ніжки".*

формують пізніше – з пагона, який виросте за літо на згині відхиленого.

5. За 1-шу вегетацію у зоні ярусу виросло два пагони з гострими кутами відходження. Їх обрізують до 20–25 см від основи, а центральний провідник – на 20 см вище від їхніх зрізів. На них (із зовнішніх боків), між ними і вище них виростуть нові пагони. Наступної весни з них підбирають найпридатніші для скелету крони. Зайві видаляють.

6. У зоні ярусу виросли два пагони один під одним. Залишають нижній, вкоротивши до 15–20 см. Верхній видаляють. На центральному провіднику від залишеного пагона відраховують вгору 6–7 бруньок і зрізують його.

Можливий й інший, ризикованіший, але ефективніший варіант: сильніший пагін (із бокових) нахиляють до 50–60°, надавши кут розходження приблизно 120°. На центральному провіднику від залишеного верхнього бокового пагона відраховують 7–9 бруньок і зрізують над верхньою (див. рис. 9).

7. Дві гілки в ярусі нормальні, а третя надміру сильна. Її відхиляють до 60° і вкорочують нижче зрізів перших двох.

8. Якщо за нормальної агротехніки впродовж двох–трьох років прирости залишаються слабкими, то такі саджанці краще видалити і посадити нові.

Саджанці, які сформувалися неправильно або зовсім не сформувалися, втрачають життєздатність, продуктивність і дерева з них виростають недовговічні (див. фото 17а, б, в).

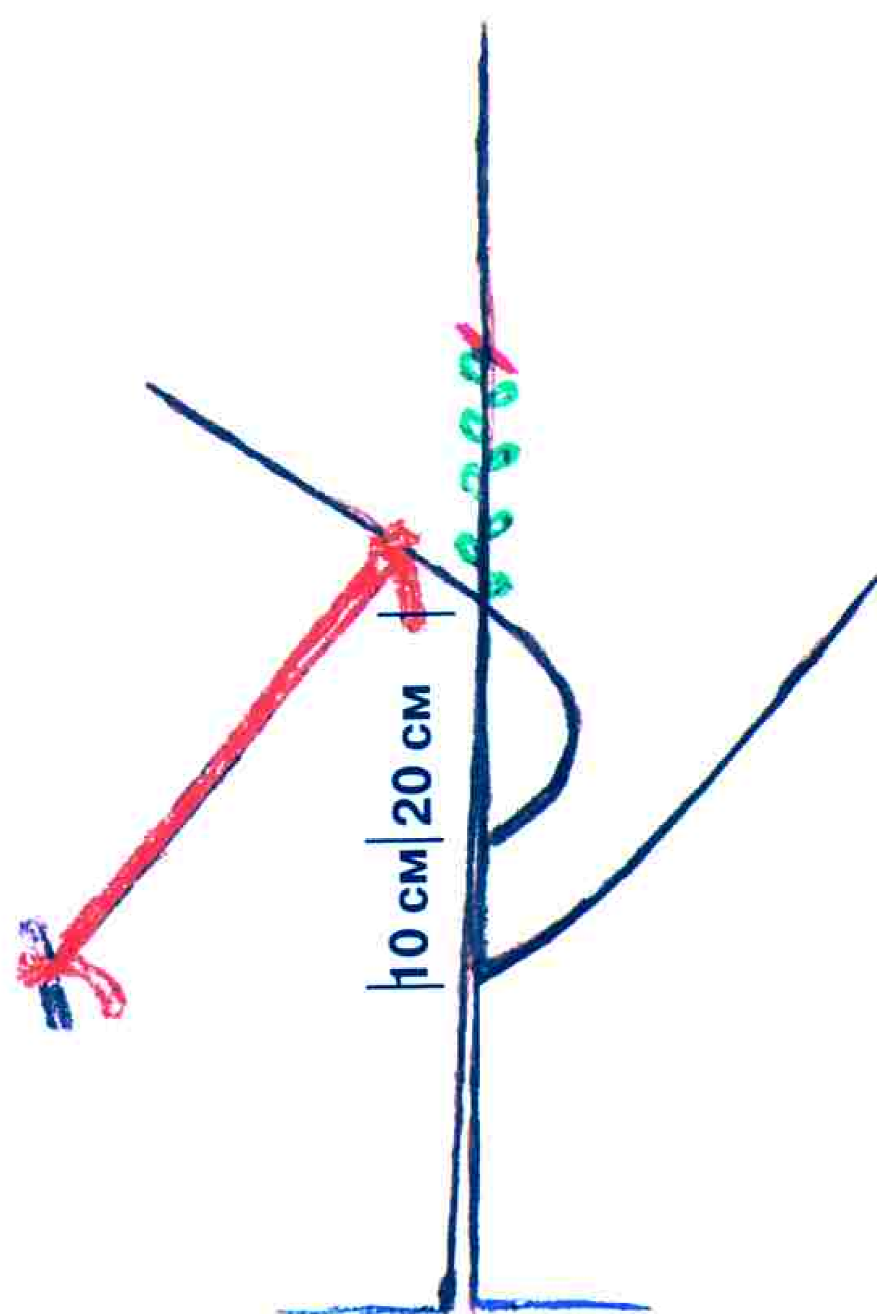

Рис. 9. *Варіант обрізування саджанця з неповним і однобоким нижнім ярусом.*

Зелені операції

Впродовж всього періоду формування крони важливе значення мають зелені операції: виламування і пінцирування (прищипування) зелених пагонів у травні–червні. При цьому не чіпають пагони, відібрані для формування скелету крони. Пінцирують ті зелені пагони, які в червні досягли довжини 20–30 см і які потрібно перетворити у напівскелетні та обростаючі гілки (останні прищипують два–три рази з інтервалом у два тижні). А ще у травні, коли пагони виростуть лише до 2–5 см, виламують ті з них, які не потрібні для формування ні скелету крони, ні обростаючих гілочок, а наступної весни все одно підлягатимуть видаленню на кільце, встигнувши даремно витратити значну частку поживних речовин.

Виламування і пінцирування сприяють значно ефективнішому використанню деревом ресурсу живлення на потрібні пагони. До того ж зелені операції у багато разів полегшують і скорочують весняне обрізування, зводячи його головним чином до значно менш трудомісткої корекції, що дає змогу уникнути потреби в обрізуванні дерева і за морозів, і за ранньовесняного болота. До речі, рани від виламування та пінцирування дерево легко витримує.

Можливий і інший варіант зелених операцій – складніший, детальніший. Але не буду зловживати терпінням читачів. Для початківців, гадаю, достатньо буде і цих знань.

Ф.Г. Білека,
м. Дніпропетровськ

(Далі буде)

Як правильно посадити суницю

Як відомо, суницю садять навесні, влітку і восени. Садіння у кожний з цих строків має свої переваги й недоліки. Коли це роблять навесні чи восени, то розсада добре приживлюється (помірні температури, наявність достатньої кількості вологи в ґрунті).

Заготовляють розсаду, як правило, безпосередньо перед садінням.

Яку розсаду брати?

Розсада вважається якісною, якщо молоді рослини (укорінені розетки) мають не менше 3 розвинутих листків на коротких черешках, сильне сердечко і добре розвинену мичку коренів довжиною не менше 6–7 см. Розсаду, що дуже витягнулася і має слабкі корінці, висаджувати небажано, бо вона гірше приживлюється й розвивається.

Від якості садивного матеріалу залежить приживлюваність рослин, подальший їх розвиток і рівень урожаю. На ділянці, закладеній слабкою розсадою, багато рослин випадає, а ті, що залишилися, погано розвиваються й заростають бур'янами. Такий суничник потребує додаткових великих затрат на прополювання бур'янів, підсаджування рослин, але, незважаючи на це, залишається малопродуктивним.

Розсаду найдоцільніше заготовляти з найурожайніших кущів чистосортних однорічних насаджень кращих сортів, але можна її брати і з 2–3-річних насаджень.

Як заготовляти розсаду?

Розсаду викопують штиковою лопатою, обрізуючи вуса, що з'єднують молоді розетки з дорослим кущем. З викопаних рослин відбирають ті, що придатні для садіння, а слабкі у разі потреби дорощують на окремих грядках.

Найкращі результати дає садіння свіжозаготовленою розсадою. Якщо посадити відразу немає можливості, її необхідно одразу прикопати й добре полити. Коріння розсади треба весь час захищати від сонця й вітру. Якщо воно трохи підсохло, перед садінням слід поставити його у воду на кілька годин, а за значного підсихання – на 1–2 доби.

Підготовка до садіння

Дуже довгі корені у розсади перед садінням необхідно трохи вкоротити (до 6–7 см), інакше їх важко розправити у ямці й вони загинаються, що негативно впливає на ріст і розвиток рослин.

До садіння кореневу систему суниці обробляють розчином коров'яку і глини (1:1). Це захищає коріння від пересихання, сприяє збереженню його найактивнішої частини і кращому контакту з ґрунтом та приживленню. Для зменшення випаровування вологи нижні листки у розсади краще обрізати, залишивши один верхній розправлений і сердечко.

Висаджуємо розсаду

Садять суницю у заздалегідь угноєний і чистий від бур'янів ґрунт. На присадибних ділянках найкраще застосовувати схеми садіння, які забезпечують густоту насаджень 22–25 рослин на 1 м² (при міжряддях 50–60 см 12–14 рослин на 1 погонний метр рядка).

Садити треба так, щоб коренева шийка була на рівні поверхні ґрунту. Штиковою лопатою копають таку ямку, в якій вільно розміщується коренева система рослини. Лівою рукою підставляють рослину до вертикальної стінки ямки так, щоб основа верхівкової бруньки (сердечко) була на рівні землі. Правою рукою розправляють коріння і засипають його землею десь до половини ямки, щільно притискують ґрунт до нижньої частини коренів. Затим засипають усю ямку і ще раз ущільнюють ґрунт навколо рослини обома руками, після чого поливають, витрачаючи 0,5–0,7 л води. Ґрунт навколо рослин мульчують торфом або перегноєм з розрахунку 3–4 кг на 1 м² однострічкового насадження. Якщо мульчувальних матеріалів немає, то після поливу ґрунт навколо рослин мульчують сухою землею.

Для отримання високого врожаю кінцева густота насадження має становити до 25 рослин на 1 м². Однак садінням у ямки досягти її важко, тому доцільніше розсаду висаджувати в рівчачки завглибшки 12–15 см. Їх копають лопатою, заливають водою і розкладають рослини. Руками обтискують нижню частину коріння вологим ґрунтом, засипають землею польової вологості, ще раз ущільнюють її навколо коріння, поливають і, коли вода вбереться, мульчують.

Після садіння протягом 1–1,5 місяця за рослинами старанно доглядають, щоб вони добре приживилися, сформували достатню кількість листків. На початку серпня підживлюють нітроамофоскою з розрахунку 20 г на 1 м², поливають.

Н.М. Кравець

БЕЗКОШТОВНИЙ ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ "ДІМ, САД, ГОРОД"

ГОСПОДАР

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

Фото 1

Весняна тераса: приємний відпочинок на свіжому повітрі

Після суворої зими так хочеться більше побути на свіжому повітрі, помилуватися кожною гілочкою або квіткою, що зазеленіли й розквітли. Особливо корисний такий відпочинок дітям. А щоб вони не нудьгували, пропонуємо влаштувати для них оригінальну весняну терасу, завдяки якій дитячі розваги стануть ще цікавішими й різноманітними (фото 1).

Отже, навесні, коли земля ще не дуже прогрілася, встановлюємо на сонячній галявині просту конструкцію, особливість якої полягає в тому, що виготовляється вона з повітряним прошарком над землею.

Дещо про матеріали

Така тераса надзвичайно проста у виготовленні, але вона має достатню жорсткість і надійність в експлуатації. Досягають цього завдяки використанню дерев'яних рейок перетином 30х40 мм, штирів з алюмінієвого дроту в хлорвініловій оболонці АПВ 2,5 мм^2 і дерев'яних стійок, діаметр яких 30 мм.

Щодо рейок, то вони мають різну довжину. У тих, що завдовжки 1200 мм, на відстані 40 мм просвердлюють по два отвори, відступивши від торців по 70 мм. У рейок іншої довжини, щоб просвердлити по два отвори на відстані 40 мм, необхідно відступити від торців по 20 мм.

У рейках і дерев'яних стійках діаметр наскрізних отворів має бути 5 мм. Після притуплення гострих країв, дерев'яні деталі просочують розчином, який запобігатиме їхньому пошкодженню вологою.

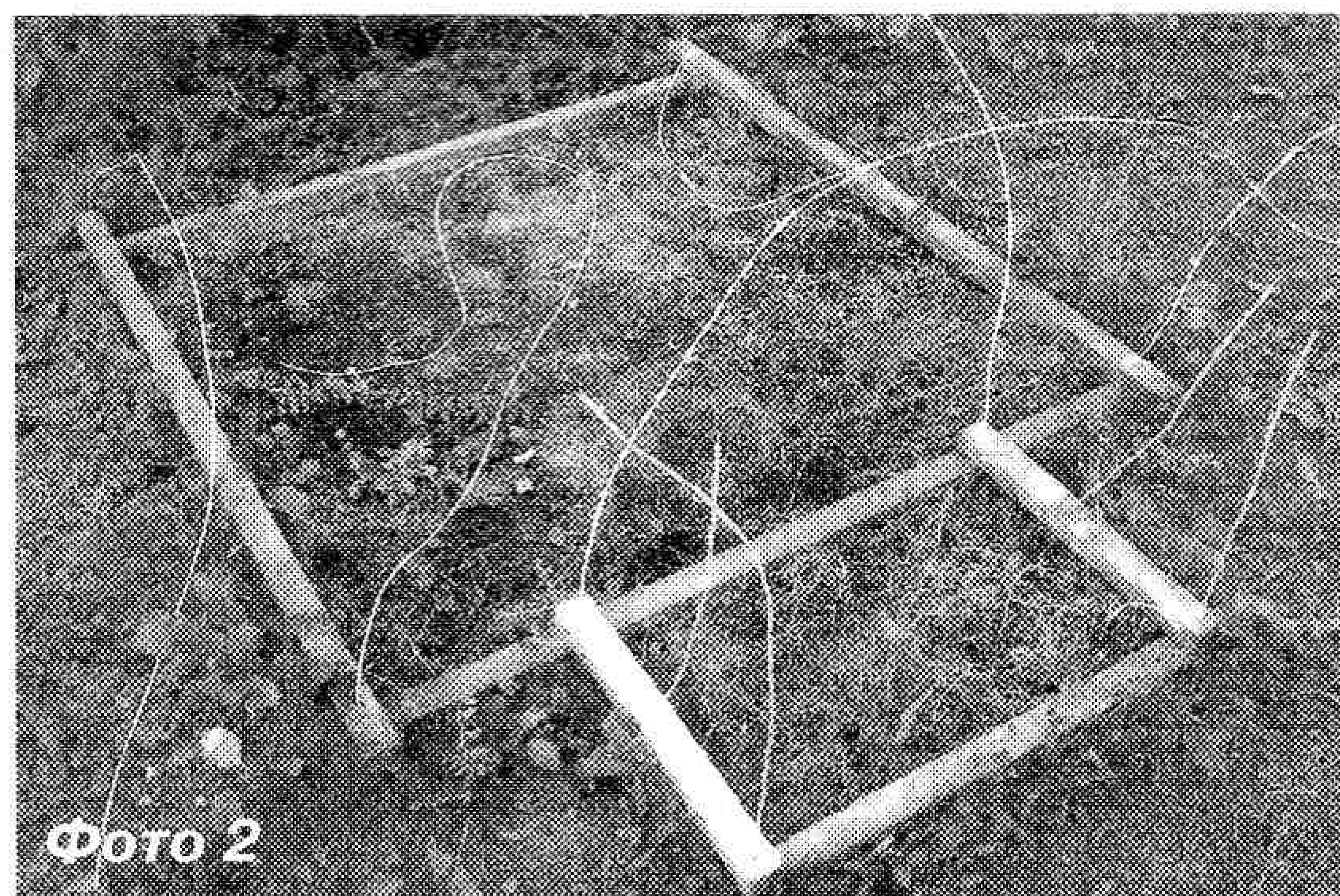
Фото 2

Найголовніше – правильно почати

При виготовленні весняної тераси найголовніше – правильно розпочати роботу. Зокрема, перед збиранням конструкції варто спочатку розкласти на землі у формі квадрата чотири рейки завдовжки по 1200 мм. Одночасно розмістити ще дві рейки завдовжки 400 мм і одну рейку завдовжки 600 мм для майбутніх щаблів (див. фото 2).

У чотирьох рейках завдовжки 1200 мм просвердлюють додатково по два отвори діаметром 5 мм, відступивши від торців по 320 мм. Ці рейки в майбутньому використовують для встановлення з боку щаблів.

Отже, біля основи рейок завдовжки 1200 мм, які лежать на газонній траві, через отвори вертикально вставляють шість штирів завдовжки по 1000 мм, у рейок для щаблів – чотири штирі по 500 мм. У нижній частині штирів роблять вузли для того, щоб вони не випадали з отворів рейок при складанні даної конструкції.

Потім рейки завдовжки 1200 мм розкладають у формі квадрата в чотири ряди на висоту 240 мм. Одночасно встановлюють для щаблів 10 рейок завдовжки 600 мм, 4 рейки по 400 мм і 2 рейки завдовжки 200 мм. Виступаючу частину штирів у щаблях загинають під рейки.

З 32 рейок роблять настил (підлогу) розміром 1200х40х30 мм з основою 30 мм. У рейках настилу через наявні отвори з одного боку протягують гнучкий штир завдовжки 1300 мм, який фіксують у кінці настилу на поперечній рейці.

Після цього на вертикально встановлені штирі збирають стінки тераси з дерев'яними стійками у прорізах, як показано на фото 2. Для виготовлення бічних стінок потрібно 26 рейок, для передньої стінки – 16 рейок завдовжки 300 мм і 16 стійок.

У зазори між рейками на бажаній висоті встановлюють сидіння з трьох рейок завдовжки 1200 мм, а в зазори між рейками для сидіння вставляють 4 стійки, які фіксують двома штирями завдовжки по 120 мм.

Усі виступаючі гнучкі штирі у верхній частині рейок загинають і встановлюють столик.

Як уже зазначалося, на такій оригінальній весняній терасі приємно відпочивати, грати в настільні ігри, обідати тощо. Монтаж її виконують за 1–2 години, а демонтаж – ще швидше, звільняючи за необхідності місце для інших малих архітектурних споруд, кожна з яких може надати вашій дачній ділянці мальовничої неповторності.

Бажаю приємного відпочинку!

В. Дігтенко,
м. Харків

Настилання керамічної плитки

Матеріали для влаштування керамічної підлоги

Керамічну плитку для підлоги виготовляють неглазуровану, глазуровану й частково глазуровану з гладкою або рельєфною поверхнею, різних форм, розмірів і кольорів. Випускають одно- та багатокольорові (обфактурені, візерунчасті, мармуроподібні й декоративні), покриті матовою чи блискучою, прозорою емаллю. Це дає змогу влаштовувати підлогу з плитки одного або різних кольорів, однакової чи різної геометричної форми (рис. 1).

Укладають плитки на цементний розчин марки 150 складу цемент: пісок – 1:3, 1:2 для марки цементу 300 або 1:4 – для марки цементу 400. На 1 м^2 підлоги, залежно від основи, необхідно 10–15 л розчину (1–1,5 відра).

Настилання починають з перевірки правильності кутів приміщення. Першу перевірку виконують, натягуючи шнури по діагоналях. Коли настилають підлоги з фризом, фриз і загальний фон укладають точно по косинцю, а пристінні ряди виконують з перерізаних плиток, приховуючи тим самим дефект підлоги (рис. 2).

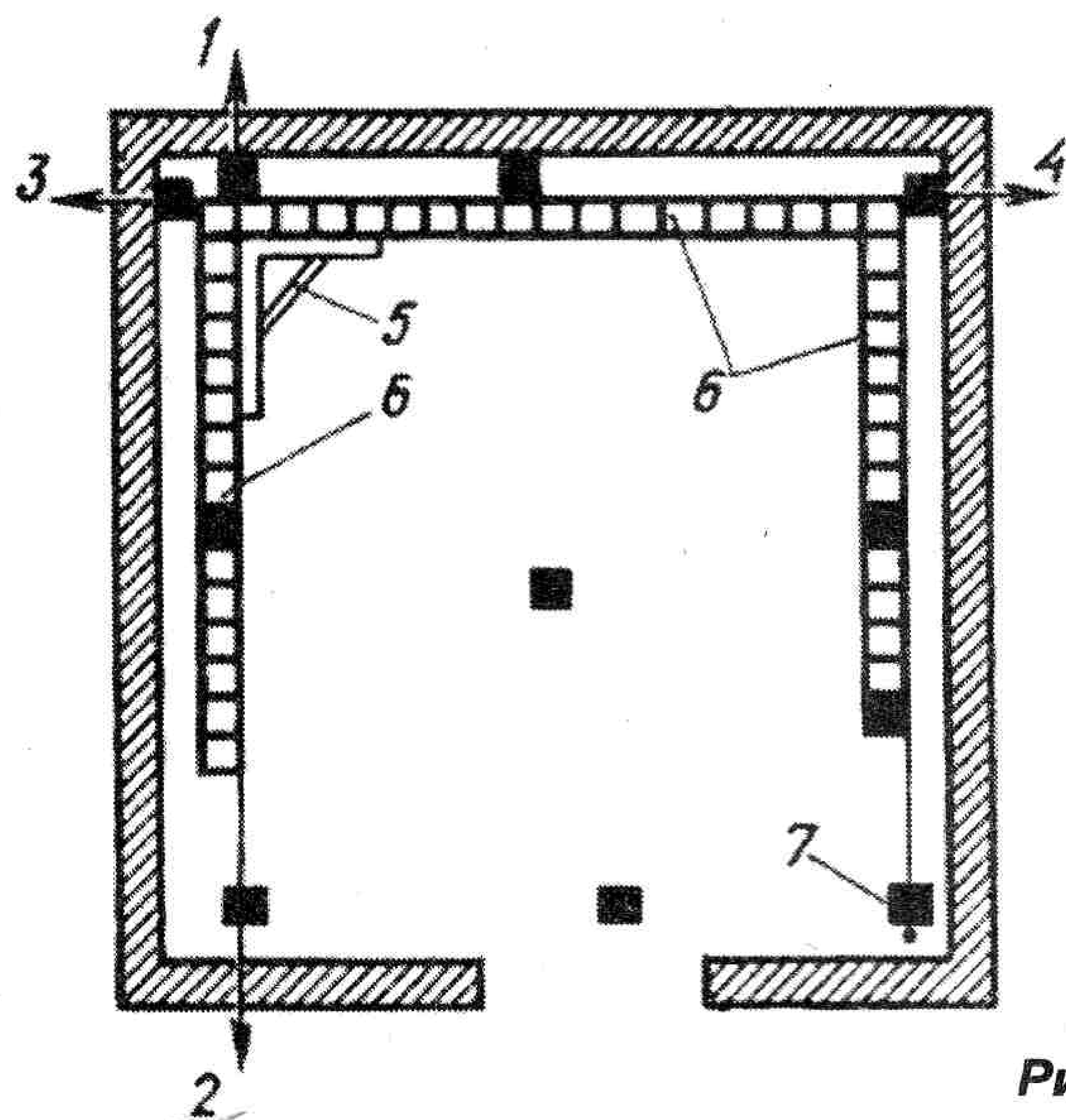

Рис. 2

За настилання підлоги без фризу плитки не завжди "вписуються" у розмір підлоги, тобто точно укладаються по довжині й ширині. Тому в пристінних рядах доводиться укладати перерізані плитки.

Після перевірки правильності форми розпочинають підготовку основи. Її старанно очищають від пилу, бруду, особливо від гіпсового розчину, який спричинює "спучення" плиткового покриття.

Натягнувши по діагоналях шнури, знаходять центр підлоги і через нього прокладають взаємно перпендикулярні осі по довжині й ширині приміщення. На стіну за допомогою водяного рівня наносять горизонтальні лінії, від яких відміряють відстань до рівня чистої підлоги. Біля стін встановлюють ряд або кілька маячних плиток, які визначатимуть рівень чистої підлоги. Якщо відстань між маяками понад 2,5 м, між ними встановлюють проміжні маяки.

Оскільки підлогу настилають із таким розрахунком, щоб перерізані плитки розташовувалися біля всіх стін, починають укладання від плитки, встановленої в центрі підлоги, й укладають перший ряд плиток до самої стіни (рис. 3). Від нього по натягнутому шнуру настилають другий, перпендикулярний до нього ряд, а потім і наступні. Поступово укладають і пристінні плитки. Якщо встановлені раніше маяки заважатимуть, їх знімають.

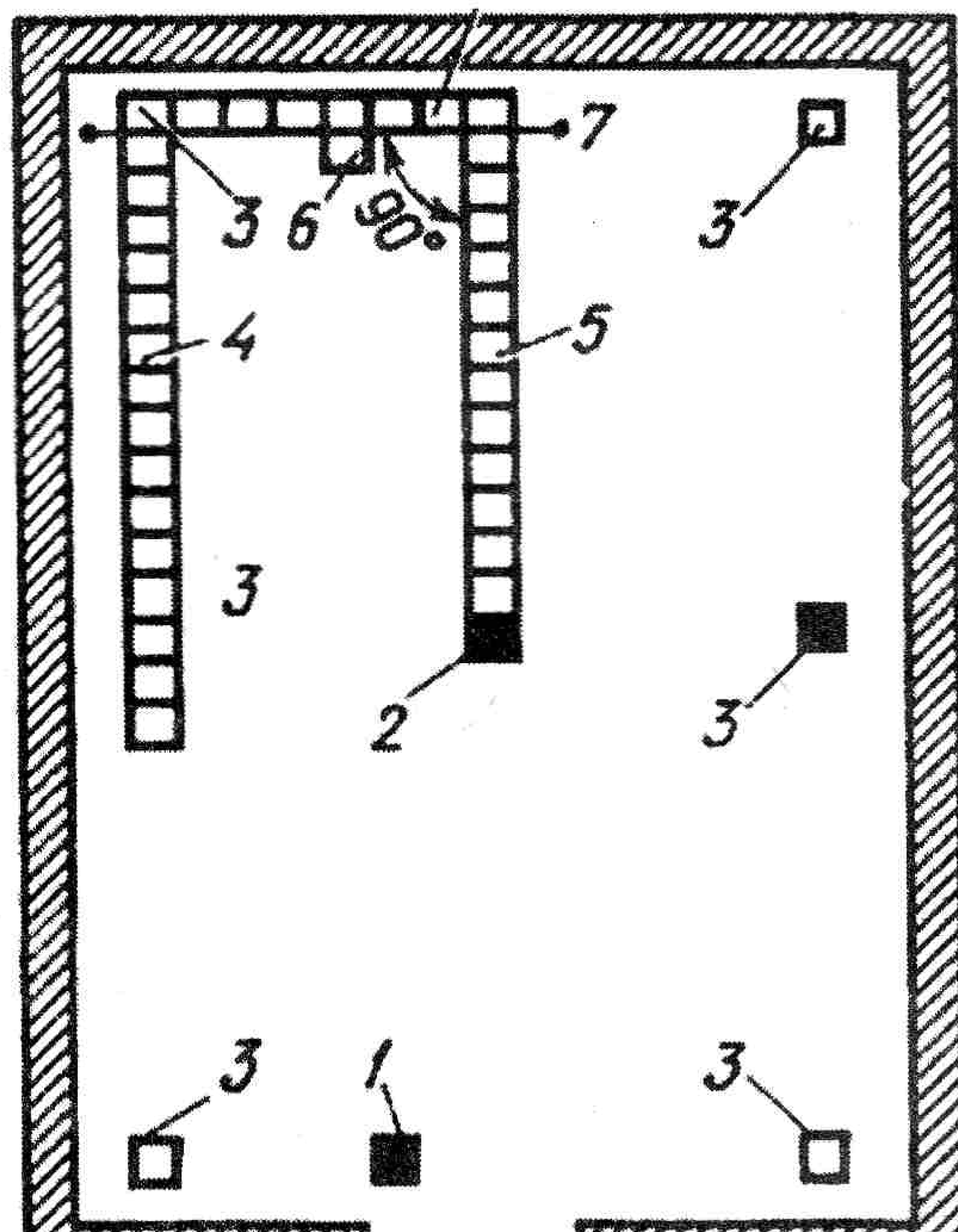

Рис. 3

Техніка виконання роботи

Натягнувши шнур по встановлених маяках, на основу наносять розчин, розрівнюють його так, щоб він був на 5 мм вище, ніж розчин під маячними рядами. Беруть плитку, змочують її тильний бік водою, притискуючи його до змоченої водою ганчірки, а потім кладуть плитку на розчин точно по шнуру й осаджують, утоплюючи в розчин легким ударом молотка або ручки кельми.

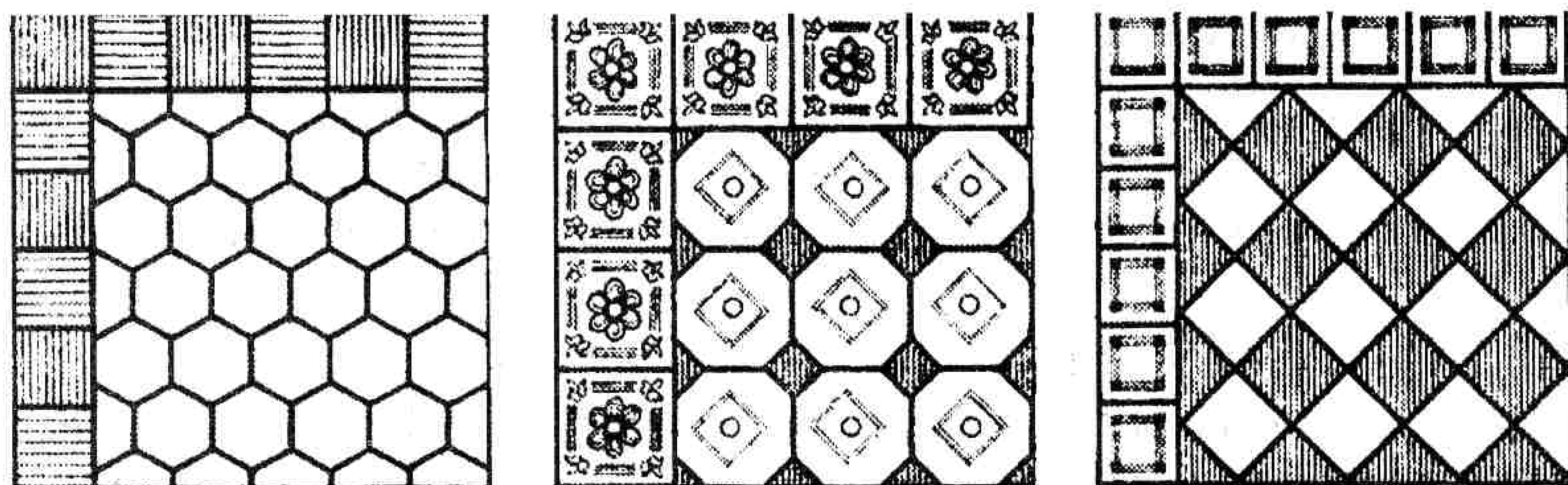
Рис. 1

Уклавши ряд плиток між маяками, встановлюють на них рейку (правило) і легкими ударами молотка осаджують їх (рис. 4). Оскільки правило чи брусок укладають на плитки маячних рядів, то свіжоукладені плитки знаходитимуться на одному рівні з ними. Якщо деякі плитки "запали", їх піднімають, додають розчину й знову укладають, а потім вирівнюють.

Під час укладання забруднені плитки слід очищати від розчину, оскільки затужавілий цементний розчин важко видалити з плиток.

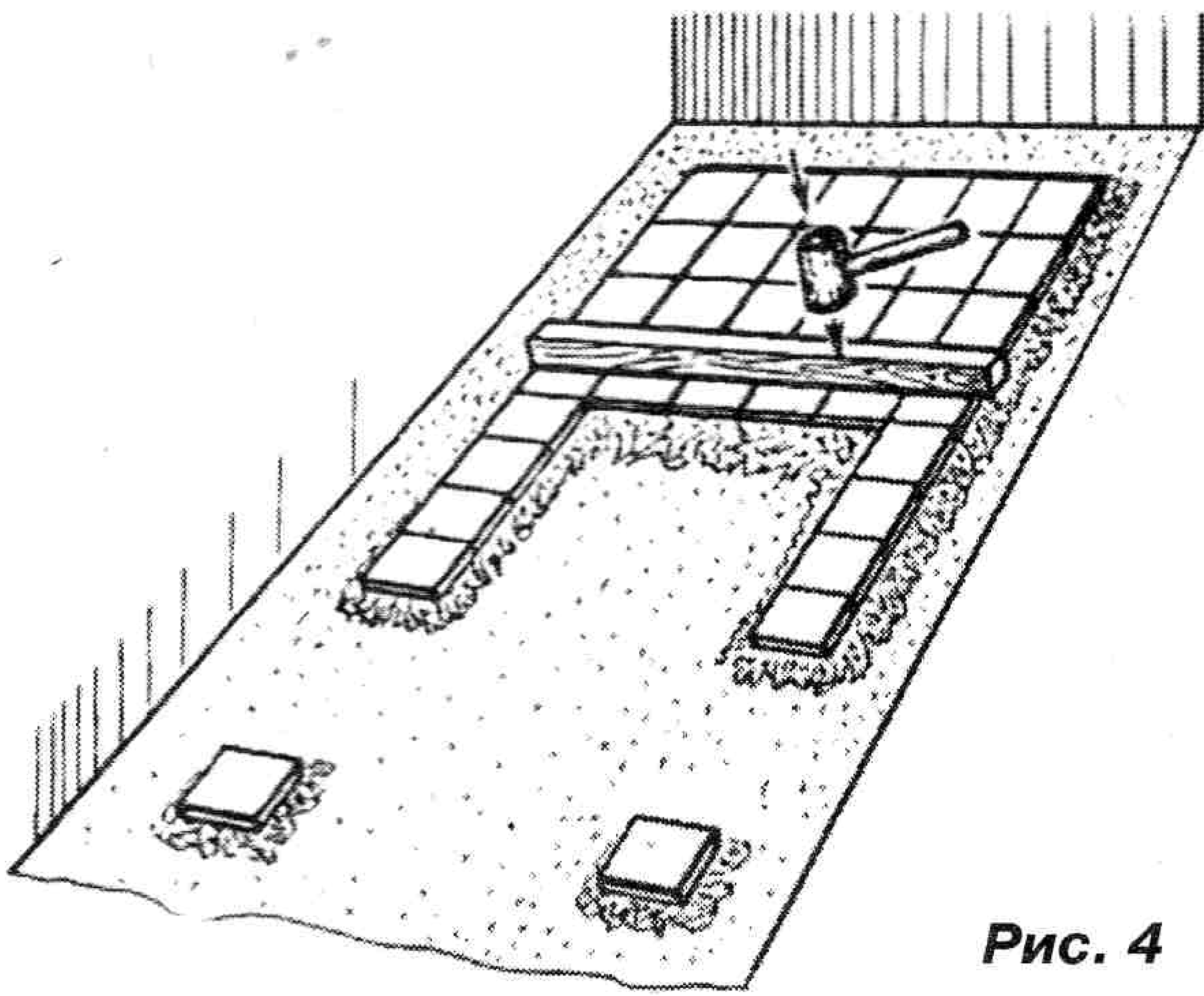

Рис. 4

Між плитками залишаються шви, які після настилання, але не раніше, ніж через 1–2 доби заповнюють рідким цементним розчином або цементним молоком. Для заповнення швів цементний розчин

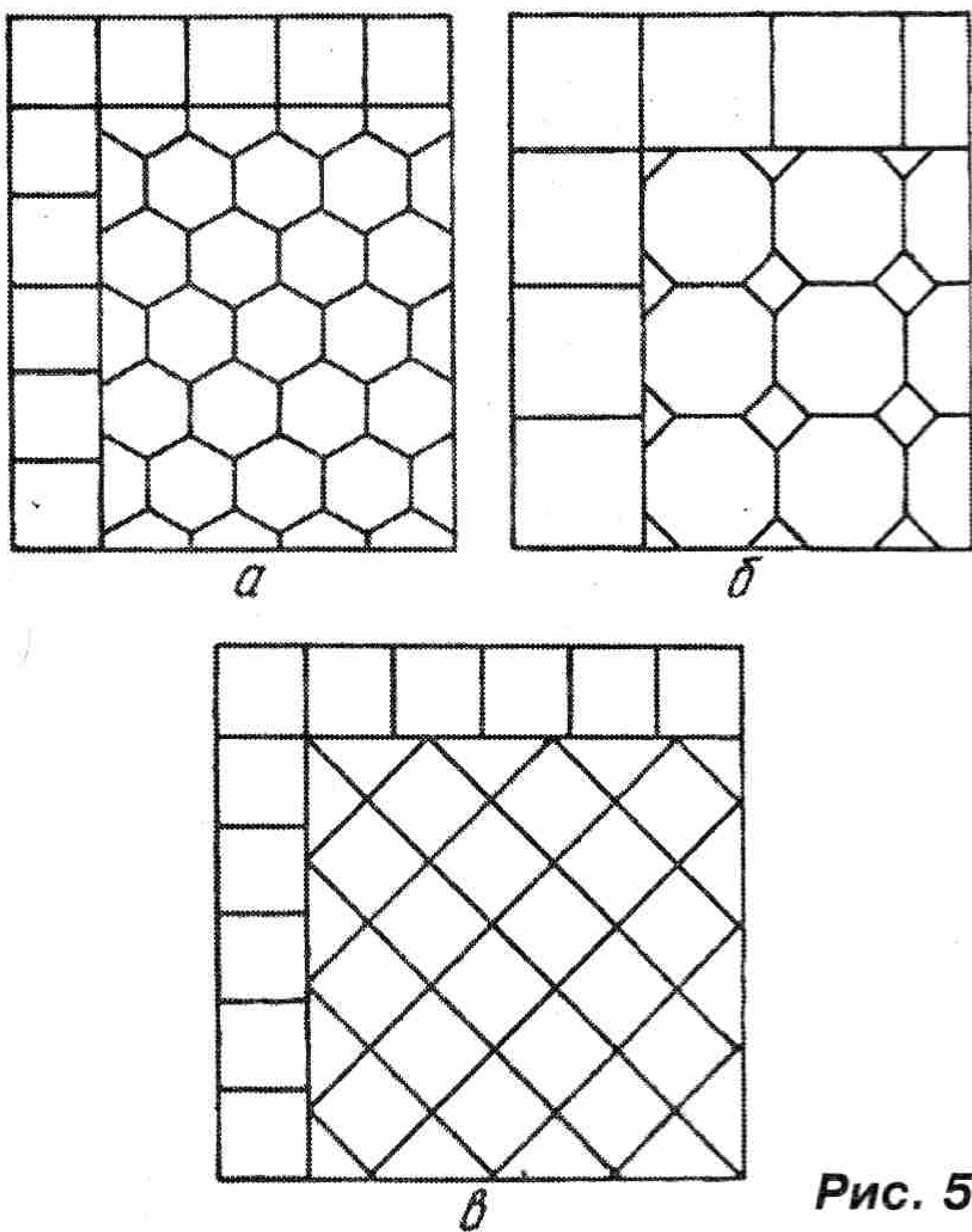

Рис. 5

або цементне молоко розливають по підлозі й розрівнюють віником. Лишки цементного молока видаляють з поверхні підлоги до початку його затужавіння, протираючи підлогу мокрою ганчіркою, а потім зволоженою тирсою, яку змітають віником. Остаточно очищають підлогу від розчину ганчіркою, змоченою в 3–5%-ному розчині соляної кислоти, яка руйнує цемент. Для нейтралізації кислоти підлогу промивають слабким розчином соди, а потім чистою водою.

Підлоги можуть бути настелені з фризами. Для цього після розмічення підлоги укладають фриз, який слугує маяком, а потім заповнюють основне дзеркало покриття. Для заповнення дзеркала використовують як квадратні, так і фігурні плитки: шести-, восьмигранні (рис. 5).

Б. Резницький

Як визначити якість керамічної плитки?

Насамперед слід оцінити поверхню плитки. Глазурована або не глазурована плитка має бути ідеально рівною й гладкою, без відколів і подряпин, сторонніх включень, а також рівномірно пофарбованою. Окрім того, плитка не повинна мати увігнутостей та випуклостей. Краї плитки мають бути рівними. Перевіряють це, приклавши дві плитки одну до одної. Якщо між плитками немає просвітів – усе нормально. Не зайвим буде також перевірити плитку для підлоги на слизькість. Для цього потрібно капнути на її поверхню води й потерти пальцем.

Як підібрати плитку для підлоги?

Один з основних критеріїв – зносостійкість плитки, залежно від якої її ділять на 4 групи.

Матеріали I групи абразивної стійкості призначені для укладання на підлогу в житлових приміщеннях з низькою інтенсивністю руху, що не мають прямого виходу на вулицю – у спальнях, санвузлах тощо. Це "найніжніші" з усіх керамічних плиток для підлоги, тому по них краще ходити босоніж або в м'яких тапочках.

Керамічну плитку II групи абразивної стійкості укладають на підлогу в приміщеннях із середньою інтенсивністю руху, які також не мають прямого виходу на вулицю – в офісах або лікарняних палатах.

Підлогу на кухні або в передпокої краще викладати плиткою III групи зносостійкості. Матеріал цієї групи відрізняється великою міцністю, тому постійне пересування мешканців у взутті з невеликою кількістю забруднення (глини, піску тощо) не призведе до появи на поверхні плитки подряпин. Однак, килимок біля входу до передпокою все ж краще покласти.

Найстійкіша до зношування – IV група. Такій керамічній плитці не страшне брудне взуття, тому її звичайно кладуть у громадських місцях з високою інтенсивністю руху: у магазинах, музеях, на виставках тощо. У заміському будинку вона також стане у пригоді – в гаражі, на веранді, на ґанку.

А взагалі, там, де люди часто ходять у забрудненому взутті, підлогу краще настилати іншим матеріалом, зокрема керамічним гранітом.

Як вибрати колір?

Вибираючи колір плитки, необхідно керуватися не лише особистим смаком, а й знанням законів природи. Наприклад, керамічна плитка світлих тонів здатна зорово збільшувати об'єм приміщення, тому для невеликої кімнати краще вибирати світлу плитку.

Якщо розташувати дві однакові поверхні під прямим кутом одну до одної, вони часто сприйматимуться по-різному. Тому абсолютно однакового кольору стін і підлоги досягти дуже складно, навіть оздобивши їх плиткою з однакової партії.

Значніші зміни спостерігаються при освітленні стін і підлоги різним світлом. Зокрема, блакитна плитка, освітлена жовтим світлом звичайної лампи розжарювання, здається зеленою.

Окрім цього, купуючи керамічну плитку, слід обов'язково поцікавитися у продавця, який коефіцієнт відбиття в її глазурі. Якщо відповідно до дизайну приміщення відбиття зовсім не бажане, то краще використовувати керамічну плитку з "матовою" глазур'ю.

Важливо також правильно розрахувати площу поверхні, яку викладатимуть плиткою. Адже залежно від розміру самої плитки, купувати її слід на 10–20 відсотків більше необхідної площі.

К.Василенко

Санаторно-курортний комплекс "Моршинкурорт"

вул. 50-річчя УПА, 11,
м. Моршин, Львівська обл., 82482
Відділ маркетингу та реалізації путівок: 8(03260) 6-05-00
e-mail: skk_morshyn@ukrpost.ua

Курорт "Моршин" – один з найвідоміших гастроентерологічних курортів України та зарубіжжя. Основним курортним лікувальним фактором є сульфатно-магнієві мінеральні води. Тут ефективно лікують захворювання органів травлення, особливо печінки та жовчовивідних шляхів, кишківника, різноманітні алергійні стани, порушений обмін речовин.

Показання до лікування:

• хронічні гепатити, холецистити, холангіти, панкреатити без схильності до загострення;

• дискінезії жовчовивідних шляхів і кишківника; • хронічні гастрити з пониженою, підвищеною і нормальною кислотністю; • хронічні гастродуоденіти в стадії ремісії;

• виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки в стадії ремісії; • хронічні коліти, ентероколіти; • хвороби оперованого шлунка; • стан після холецистектомії і перенесеного вірусного гепатиту; • хвороби обміну речовин (цукровий діабет, сечокислі діатези, ожиріння та інші); • **супутні захворювання:** остеохондрози, гінекологічні захворювання, захворювання сечостатевої системи (в т.ч. сексуальні розлади у чоловіків), опорно-рухового апарату, неврози, а також реабілітація потерпілих від аварії на ЧАЕС (дорослі і діти з батьками).

В арсеналі лікування: ***вживання мінеральних вод джерел*** №1, №6 та №4; ***мінеральні ванни, душі:*** гідролазерний, циркулярний, висхідний, душ Шарко; ***кишкові зрошення***, гінекологічні зрошення та спринцювання мінеральною водою; ***грязелікування:*** електрофорез з гряззю, грязеві ректальні та вагінальні тампони; озокеритолікування; масаж (звичайний, гінекологічний, простати); ***підводний душ-масаж***, релакс-масаж; ***фітотерапія; психотерапія; інгаляції:*** масляні, з відваром лікарських трав, лужний і мінерально-евкаліптовий аерозолі; лікування імпотенції методом від'ємного локального тиску; ***стоматологічне лікування;*** лікувальна фізкультура і механотерапія; широкий комплекс фізіотерапевтичного лікування; ***лабораторні методи дослідження:*** клінічні, біохімічні, бактеріологічні, імунологічні, цитологічні; ***функціональні методи дослідження:*** УЗД, ЕКГ, ГФС, РВГ та інші; консультації лікарів вузьких спеціальностей.

Харчування: триразове дієтичне, відповідно до захворювань органів травлення, нирок, обміну речовин.

Проживання: в одно- і двомісних номерах з усіма зручностями, одно-, дво- і трикімнатних "люксах" (підвищеної комфортності).

Санаторно-курортний комплекс "МОРШИНКУРОРТ", до складу якого входять санаторії: **"Світанок", "Дністер", "Перлина Прикарпаття", "Лаванда", "Черемош"**, радо зустріне вас на курорті "Моршин". Наші висококласні спеціалісти прикладуть усі зусилля для відновлення вашого здоров'я.

Усі перелічені санаторії розміщені в центральній частині курорту "Моршин", серед прадавнього екологічно чистого лісопарку, на відстані 200–300 м від бювету мінеральних вод та бальнеолікарні.

Місцезнаходження курорту "Моршин": 85 км від Львова, 14 км від ст. Стрий Львівської залізниці.

Їхати: до ст. Львів або Стрий. Далі з центрального вокзалу: маршрутним таксі до м. Моршин.

До уваги читачів!

У квітні 2009 року відкривається новий торговельно-консультаційний центр "ДІМ,САД,ГОРОД".

Великий асортимент товарів вроздріб та оптом:

- **література видавництва "Дім, сад,город" у повному обсязі (журнали, книги, добірки журналів за минулі роки, інша література по садівництву, городництву, бджільництву, квітникарству, виноградарству, зеленому туризму, облаштуванню садиби, ділянки, дачі;**
- **високоякісне насіння городніх та квіткових культур від провідних виробників світу в міні та професійній упаковці;**
- **добрива та засоби захисту;**
- **газонні та декоративні трави;**
- **фурнітура для квіткового бізнесу (упаковка в рулонах та листах, пакети конус та прямі, декораторські стрічки, оази, декоративна сітка для букетів та інше);**
- **цибулини квітів; кімнатні рослини;**
- **для бджолярів байварол (для профілактики й знищення кліщів вароа) та варотом – препарат для лікування бджіл від вароатозу.**

Приймаємо рекламу від фірм та оголошення від приватних осіб для розміщення в журналах видавництва "Дім, сад, город". Зробимо швидко, професійно та якісно!

Приймаємо замовлення на поліграфічні послуги (тиражування, друк). Ціни помірні.

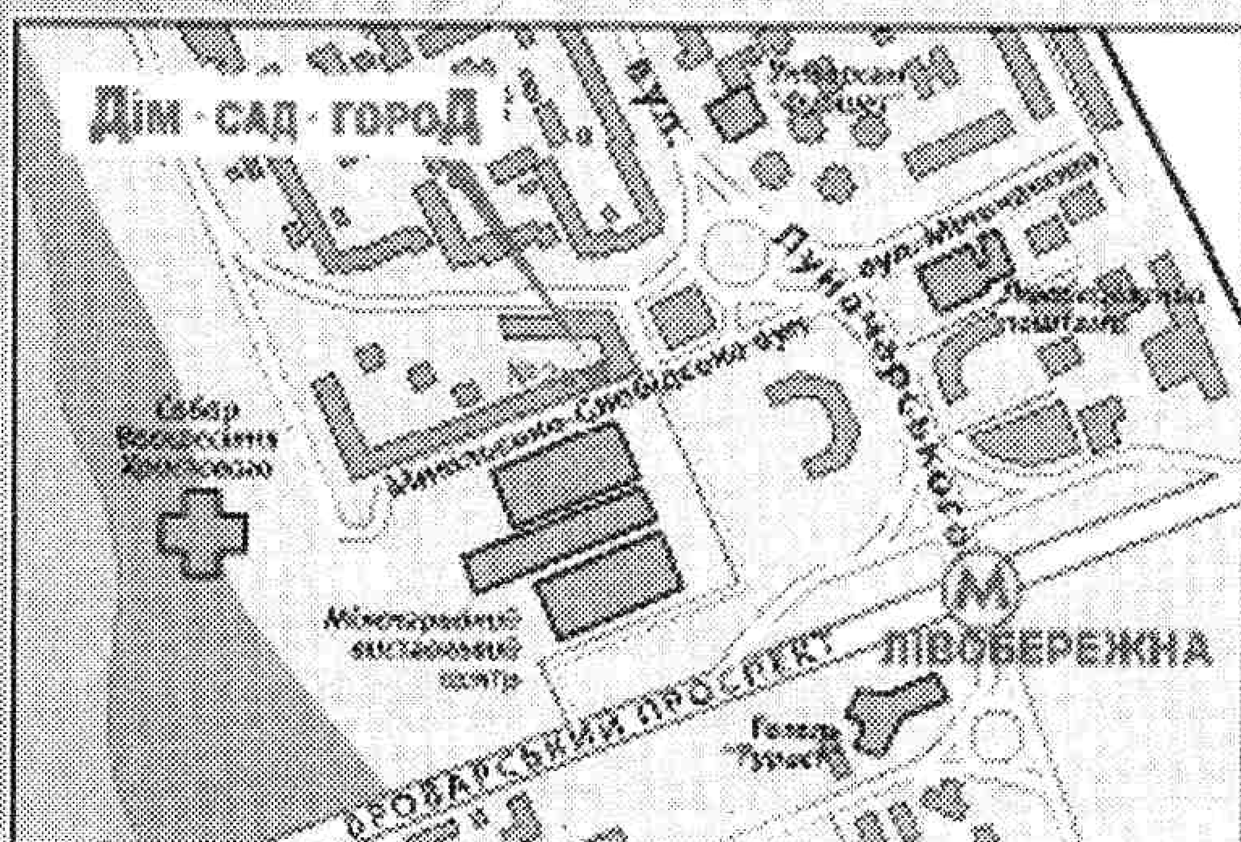

Адреса магазину: **м. Київ, вул. Микільсько-Слобідська, 2-В (станція метро Лівобережна, навпроти Виставкового центру, орієнтир – церква та високі нові будинки).**

Тел.(044) 541-10-02, тел. гарячої лінії 8-800-501-16-10.

Формуємо мережу регіональних партнерів-магазинів "Дім, сад, город" на вигідних умовах.

Для контактів: **тел. (044) 541-10-02; 8 (050)386-95-86;**
e-mail: dsg-region@ukr.net

В гостях у "Господаря"
журнал "Туризм сільський зелений"

Метою видання є допомога тим, хто потребує інформації для започаткування діяльності у цій сфері або вдосконалення своїх послуг.

Журнал виходить у різних форматах і має різне інформаційне наповнення. Це каталоги та путівники, у яких розміщуються запрошення від господарів, і які мають зробити інформацію про садиби сільського туризму доступною для широкого кола читачів, тобто потенційних ваших клієнтів.

В інших номерах журналу виходить "Порадник організатору та власнику садиби", який має консультативний характер і ознайомлює з практичними сторонами сільського туризму: правове забезпечення, вимоги до місць розташування, як організувати відпочинок та задовольнити туриста, як зробити свою пропозицію привабливою, подається досвід та поради початківцям.

Отже, журнал "Туризм сільський зелений" є цікавим і корисним як для власників агросадиб та організаторів відпочинку в українському селі, так і потенційних туристів.

Сільський зелений туризм – панацея чи черговий міф?

Попри існуючий потенціал сільської місцевості, який, на жаль, частіше так і залишається невикористаним, в Україні досі відомі широкому колу громадян лише традиційні види туризму (міжнародний і внутрішній курортний). А відпочинок у селі, про який і піде мова, який активно розвивається в усіх країнах Європи, лишається на початковому етапі розвитку.

Виїжджаючи за місто, ми часто спостерігаємо не занадто приємну, а інколи й трагічну картину: українське село красиве, тепле, рідне, спокійне, тихе і гостинне, і воно ж – занедбане, дороги погані або ж відсутні, багато сміття і в цілому залишається враження тотальної бідності і нерозвиненості.

То у чому ж річ? Чому держава Україна і ми, її громадяни, не бачимо свого багатства і не хочемо його використовувати для поліпшення свого рівня життя? Спробуємо відповісти на поставлене запитання: чи є сільський туризм порятунком?

Подивимося, що робить розвиток сільського зеленого туризму (далі – СЗТ) в Україні можливим:

- безцінна природна та культурна спадщина;
- прекрасні природні ландшафти, природне розмаїття;
- тисячі пам'яток історії та культури світового рівня, деякі з яких унікальні: городища трипільської культури, скіфські кургани, безцінні скарби Київської Русі, середньовічні замки, чудові культурні парки тощо;
- 5 унікальних природних заповідників;
- клімат, який вигідно відрізняється від клімату багатьох країн світу;
- багаті традиції та народні звичаї, кухня, гостинність українців;
- близько 4 млн. незайнятого або частково зайнятого в особистому селянському господарстві населення;
- понад 1 млн. приватних житлових будинків у селі з-поміж 6,4 млн. потенційно можуть бути використані для сільського туризму;
- 2/3 сільськогосподарської продукції виробляються в особистих селянських господарствах і є проблеми з її збутом тощо.

Сільський туризм – це діяльність сільського населення, пов'язана із сільським середовищем, власним сільським будинком і заняттями, що ставлять до центру уваги природу і людину. Сільський туризм не має шкідливого впливу на навколишнє природне і культурне середовище, на відміну від масового, і, у той же час, робить істотний внесок у регіональний розвиток. Він дозволяє використовувати існуючий житловий фонд і не потребує значних інвестиційних витрат.

З точки зору споживача відпочинок у селі – це необхідність змінювати забруднене міське середовище, динамічний і напружений ритм життя в містах на спокій і тишу серед чистого природного довкілля. Він дає людині можливість звернутися до витоків народу, до природного середовища і культурної спадщини, дає змогу задовольнити безліч специфічних захоплень. Особливо характерна для сільського туризму участь у сільськогосподарських роботах – овочівництві, бджільництві, збиранні винограду, фруктів, трав та грибів. Завжди цікавим для гостей є знайомство з місцевою кухнею.

Інтерес до сільського туризму високий в усіх країнах світу. Разом із тим, кожна країна прагне створити власну національну модель розвитку сільського туризму.

Соціально-економічні передумови розитку сільського туризму

В Україні розвиток сільського туризму отримав певний поштовх завдяки багатьом чинникам, а саме: катастрофічний спад сільськогосподарського виробництва внаслідок економічної кризи 90-х років та надзвичайно актуальний у теперішній період, який призводить до небувалого росту безробіття, збіднення сільського населення і спонукав окремих його представників до пошуку інших видів діяльності та доходів.

Отже, з одного боку сільський туризм сьогодні – це надання послуг для відпочинку туристів у сільській місцевості, пов'язаного з їх перебуванням у будинку сільського господаря й використанням ресурсів місцевості. З іншого – дієвий інструмент стабільного соціально-економічного розвитку села.

Розвиток сільського туризму розв'язує багато важливих соціально-економічних проблем села, зменшує рівень безробіття на селі, розширює можливості реалізації продукції особистого селянського господарства, сприяє покращенню благоустрою сільських садиб, вулиць, в цілому сіл та стимулює розвиток соціальної інфраструктури. Важливим є також відродження, збереження та розвиток місцевих народних промислів, пам'яток історико--

культурної спадщини та підвищення культурно-освітнього рівня сільського населення.

В якому ж стані перебуває сільський туризм в Україні і що вже зроблено для його розвитку?

Історично явище сільського туризму не пов'язане з політикою "згори" чи будь-яким штучним винаходом. Сільський зелений туризм – це реальна можливість розширення можливостей сільської економіки, збереження культурної та історичної спадщини. Це перевірена на практиці багатьох європейських країн діяльність, яка ініціюється самим населенням: з одного боку, туристами, з іншого – тими, хто їх приймає. Інше питання, що в Україні є вагомі перешкоди на шляху до розвитку сільського зеленого туризму, найбільшими з яких є брак інформації у сільського населення, місцевих органів влади та самоврядування щодо невикористаних можливостей сільського туризму (досі єдиним джерелом інформації для бажаючих розпочати таку діяльність і для туристів лишається журнал "Туризм сільський зелений" і сайт Спілки СЗТУ www.greentour.com.ua).

Нижче подаємо інформацію про власників садиб з каталогу, який друкувався на сторінках журналу "Туризм сільський зелений".

Наталія Васильєва,
редактор журналу "Туризм сільський зелений",
член правління Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Лідія Петрівна Пономаренко,
вул. Комарова, 3,
с. Наддністрянське,
Мурованокуриловецький р-н,
Вінницька обл., 23422,
тел. 8 04356 3 7548,
моб. 8 097 272 36 16

Село Наддністрянське розміщене на високому березі водосховища на Дністрі, де ростуть горицвіт, сон-трава та ковила. Риболовля, купання, збирання грибів, ягід, лікарських трав, варіння юшки в казанку, пісні під гітару – все це для вас від господарів. Ліда – дипломована народна писанкарка, тож за бажанням навчить і вас. Можна почути пісні тріо сестер Кобилянських та спостерігати за роботою на старому верстаті відомої ткалі Ганни Білоконь. Господиня випікає хліб та пиріжки у печі, варить борщ з кропивою, готує лежні, мамалигу, деруни, вареники з різноманітними начинками, страви з риби і грибів, шулики, мед та до меду. І все це подає у старовинному українському стилі. Господиня має педагогічну освіту і може приймати на відпочинок групи дітей.

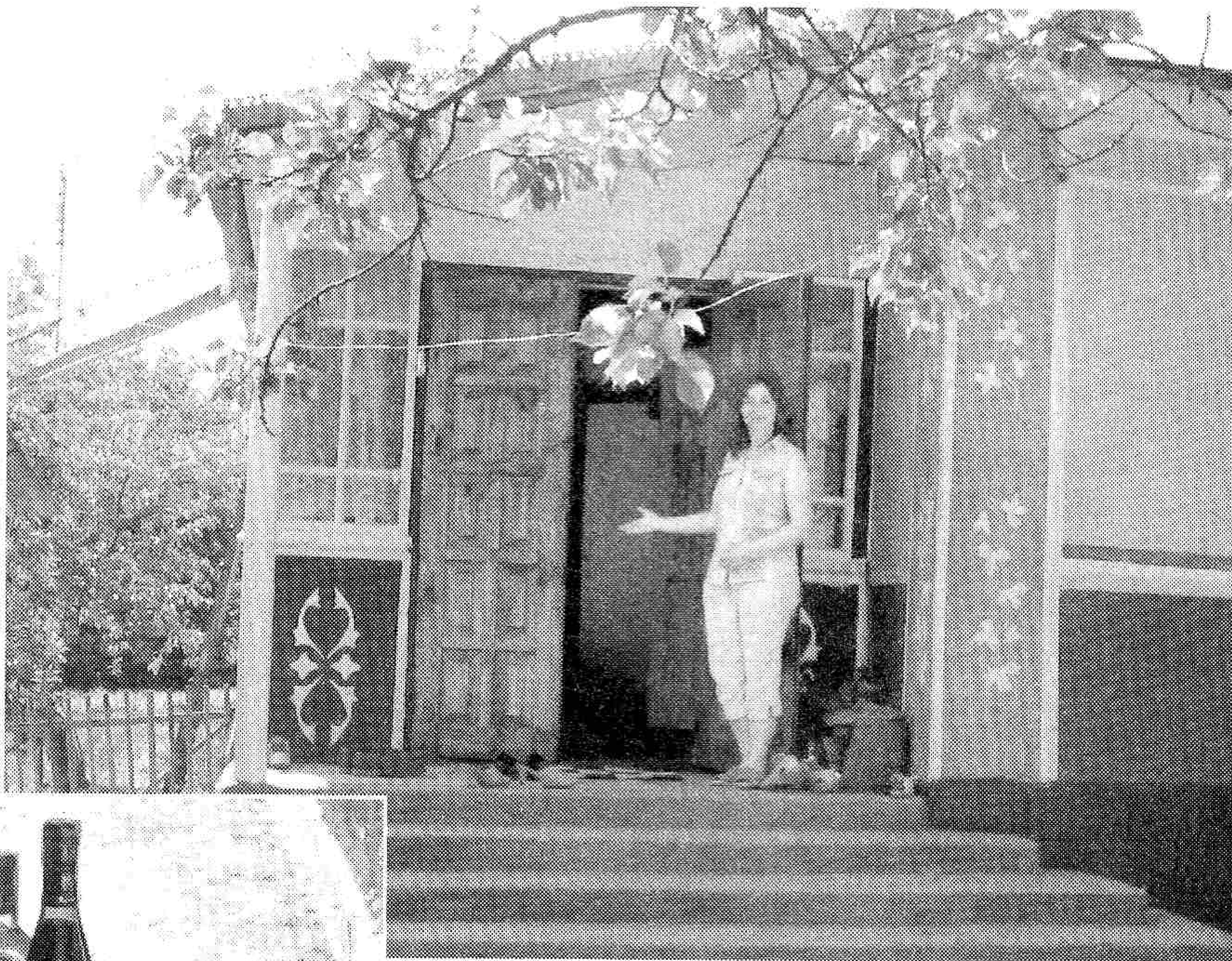

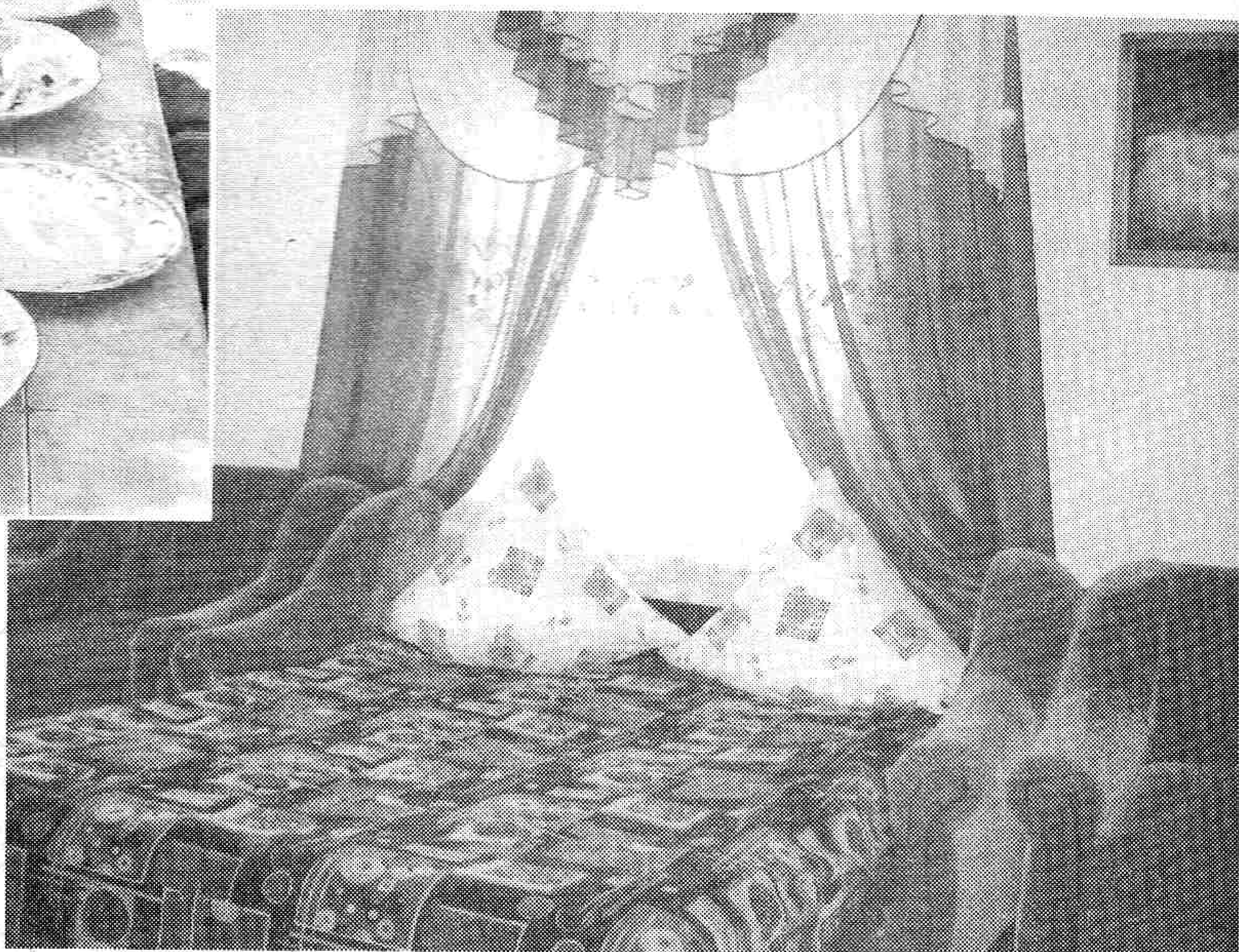

Агросадиба "Райський куточок"

Іван Афанасійович Гуралюк,
вул. Ковпака, 4, с. Вербовець,
Косівський р-н, Івано-Франківська обл., 78605,
тел. (03478) 52289,
моб. 8 097 26 29 291

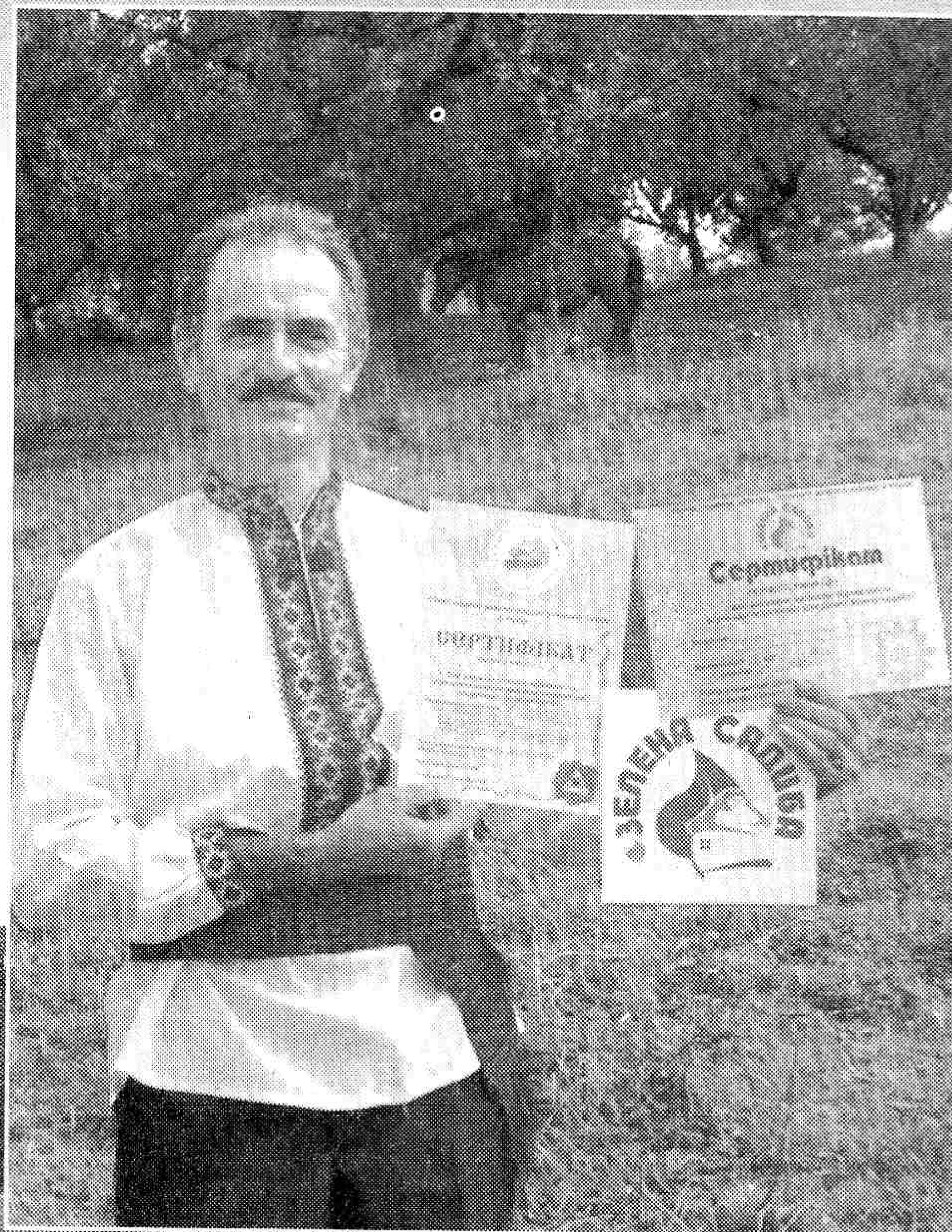

Чарівна місцевість Косівщини щиро вітає вас в агроселі "Райський куточок", яка розміщена біля лісу. До ваших послуг: продукти з власного саду, городу; можна збирати гриби та ягоди; кататися верхи та на бричці з гуцульськими кіньми; покуштувати мед і спробувати трудотерапію на пасіці та на плантації смородини, національну смачну кухню та шашлики по-гуралівськи. Привітні та доброзичливі господарі завжди раді гостям.

Садиба має сертифікат першого рівня "Українська гостинна садиба" та сертифікат першого рівня "Зелена садиба".

Біодинамічний календар

Лев 1 (3:56) – 3 (7:37)
Перша чверть Місяця – 1 (23:46)

Настав час масової сівби і садіння овочів у відкритий ґрунт. На початку травня продовжують висівати редиску, щавель, петрушку на зелень, горох, кріп, пастернак, салати, шпинат, середньостиглі сорти білоголової й цвітної капусти, брокколі та інші культури. У холодні парники висівають насіння капусти середнього строку достигання.

Висаджують у відкритий ґрунт розсаду білоголової та цвітної капусти, гарбузів, динь, патисонів; у теплицю під плівку – огірки, томати.

Поливають і розпушують вологий ґрунт. Підживлюють квіткові рослини і готують земляні суміші.

Діва 3 (7:37) – 5 (12:51)

Посаджені в ці дні зеленні культури швидко дадуть сходи.

Грядки, де ростуть коренеплоди, регулярно поливають, розпушують ґрунтову кірку й видаляють бур'яни, але роблять це дуже обережно, аби не пошкодити слабкі паростки моркви, петрушки, й особливо буряків.

У куточках для відпочинку висівають газонну траву, на квітниках висаджують дворічники і багаторічники.

Культивують ґрунт, готують грядки, вносять необхідні добрива.

Обрізують сухі гілки на плодових деревах і кущах.

Терези 5 (12:51) – 7 (19:48)

Під час сівби варто відразу формувати оптимальну густоту рослин. Невиправдано густий посів призводить до збільшеної витрати насіння, яке нині коштує не дешево. Окрім того, за таких обставин після появи сходів доводиться виконувати ще одну доволі трудомістку роботу – проривати рослини.

Щодо тих культур, які вже на перших фазах розвитку можна споживати в їжу (цибуля, буряки, морква, часник, салати), то їх, зазвичай, проривають у кілька строків. Спочатку рослини залишають на відстані 3–4 см, а потім її поступово збільшують, вириваючи їх для споживання (пучкова продукція).

Скорпіон 7 (19:48) – 10 (4:49)
Повний Місяць – 9 (7:03)

Проривання овочевих рослин бажано поєднувати з прополюванням і розпушуванням ґрунту в міжряддях. Перш за все виривають слабкі й хворі рослини, залишаючи міцні, здорові й типові для даного сорту.

За необхідності поливають рослини, вносять добрива.

Після появи квіткових грон кущі смородини обробляють проти кліщів, попелиці та інших шкідників, а після закінчення квітування – проти брунькового кліща (сумішшю карбофосу – 75 г на 10 л води і колоїдної сірки – 100 г на 10 л води).

Стрілець 10 (4:49) – 12 (16:09)

Коли Місяць входить у знак Стрільця, астрологи рекомендують висаджувати рослини, які ростуть вгору. Тож, якщо ви раніше не посадили саджанці дерев і кущів, можна зробити це тепер. Також добре приймуться й швидко підуть у ріст гілки-відсадки ягідників та жимолості, прикопані у дні під знаком Стрільця.

А от працювати з гострими предметами в цей період не бажано. Краще присвятити час обприскуванню плодових дерев від парші 0,1%-ним розчином хлорокису міді й щедро полити весь сад.

Козеріг 12 (16:09) – 15 (5:01)

Місяць у знаку Козерога позитивно впливає на трави, зеленні культури, шпинат, селеру, цибулю, коренеплоди, кущові рослини. Цей знак вважається одним із найкращих для зимових овочів, злакових, рослин з твердою оболонкою цибулин, кореневищ і насіння. Можна висіяти буряки, а також головчастий салат, цикорій, висадити у відкритий ґрунт розсаду листкової селери і капусти, вирощену в парниках.

Надто густі сходи листкової петрушки необхідно якнайшвидше прорідити, якщо цього не зробили раніше. До речі, петрушка і селера дуже добре реагують на підживлення. На 10 м^2 вносять 0,3–0,35 кг сульфату амонію і по 0,4 кг суперфосфату та 40%-ної калійної солі.

Продовжують садити картоплю – цілими й порізаними на часточки бульбами, висівають у відкритий ґрунт насіння цибулі-сіянки (на ріпку), моркви та інших культур.

Водолій 15 (5:01) – 17 (17:17)
Остання чверть Місяця – 17 (10:27)

У дні під знаком Водолія не рекомендується сіяти й садити на городі і в саду. Однак можна подбати про захист овочевих рослин, адже відомо, що навесні вони страждають не лише від нічних приморозків, а й від холодних вітрів, які часто трапляються в цей період. Для захисту рослин використовують різні матеріали – спанбонд, лутрасил або плівки. Вони добре захищають рослини, але не позбавляють їх світла й повітря.

Живі загорожі, зокрема з ягідних кущів, також можуть стати у пригоді. Тож варто посадити їх так, щоб у майбутньому вони надійно захищали овочеві культури від вітру на вашій ділянці.

Риби 17 (17:17) – 20 (2:30)

Якщо від весняних приморозків постраждали рослини капусти, помідорів або огірків, то їм

Травень

потрібна допомога. Життєвої енергії ослабленим рослинам надасть полив з азотним підживленням. Через тиждень полив повторюють, але вже з калійним підживленням. І, звичайно ж, розпушують ґрунт у міжряддях.

Вносять добрива під плодові дерева і ягідні кущі, виконують заходи боротьби з надземними шкідниками.

Збирають лікарські рослини.

Овен 20 (2:30) – 22 (7:40)

Овен астрологи вважають напівплідним знаком Зодіаку. Він істотно впливає на рослини, які ростуть дуже швидко й відразу потрапляють на обідній стіл. Тож ці дні особливо сприятливі для сівби і садіння таких культур, як салат, шпинат, кущова квасоля й помідори.

Не забувайте поливати сад і город, а наступного дня розпушувати ґрунт, знищувати бур'яни.

Оглядають і замінюють ловильні пояси на плодових деревах.

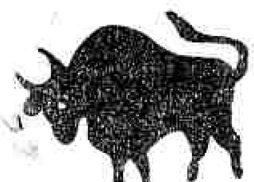

Телець 22 (7:40) – 24 (9:34)

Телець належить до найсприятливіших і плідних знаків Зодіаку. Місяць у цьому сузір'ї позитивно впливає на капусту, моркву, спаржу, редьку, селеру, а також на дерева й кущі, особливо шипшину, жимолость, та на рослини, плоди яких формуються в землі, а після збирання закладаються на тривале зимове зберігання.

Підгортають картоплю. Висаджують саджанці плодових дерев і кущів. Розпушують грядки, знищують ґрунтову кірку, проріджують рослини.

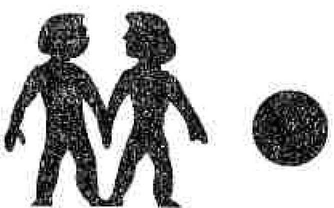

Близнята 24 (9:34) – 26 (9:58)
Новий Місяць – 24 (15:12)

Близнята – напівплідний знак. Місяць у цьому сузір'ї сприятливо впливає на садіння суниці, коренеплодів, витких рослин, зокрема квасолі й гороху. Однак у травні саме під цим знаком народжується Новий Місяць, коли не рекомендується висівати насіння і висаджувати цибулини та саджанці дерев у ґрунт. Тож краще прополюйте бур'яни, боріться з шкідниками, видаляйте засохлі гілки на плодових деревах, поливайте овочеві й городні культури, а також суницю й садову ділянку.

Рак 26 (9:58) – 28 (10:44)

Місяць у знаку Рака відмінно впливає на всі баштанні культури, кущову квасолю, коренеплоди, редиску і редьку, помідори, перець, спаржу. Посіяне у ці дні виросте міцним, соковитим, м'ясистим, запашним. Однак в цей період краще не висівати й не висаджувати ті культури, які ростуть угору.

Доглядають за грядками суниці. Обрізують плодові дерева, щоб стимулювати їхній ріст, видаляють сухі й небажані рослини.

Упорядковують квітники, оформлюють альпійські гірки.

Закладають гнойові й компостні купи, проводять заходи боротьби з ґрунтовими шкідниками.

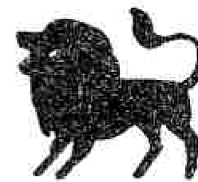

Лев 28 (10:44) – 30 (13:17)

Вважається, що Місяць у сузір'ї Лева не впливає суттєво на сівбу й садіння рослин. Тож під цим знаком рекомендується виконувати збиральні роботи. Однак слід бути обережними з гострими знаряддями: косою, серпом, сапкою, сокирою, лопатою, вилами, ножем. Пошкоджені дерева довго хворітимуть, та й людина може також ненароком себе поранити.

Квітникарі підживлюють жоржини, які посадили наприкінці квітня – на початку травня: вперше – через два тижні після висаджування, вдруге – під час утворення бутонів, втретє – у період квітування. Для рідкого підживлення застосовують 1 відро коров'яку й 0,5 відра курячого посліду, які заливають 2 відрами води, ретельно перемішуючи. На 10 л води додають 0,5 л настоянки, добре розмішують і підливають у підготовлені заглиблення біля рослин.

Діва 30 (13:17) – 1.06 (18:17)
Перша чверть Місяця – 31 (6:24)

Через 20–25 днів після появи сходів варто вперше підживити моркву. Друге підживлення роблять через 12 днів після першого розчином коров'яку (1 частина коров'яку на 10 частин води). Буряки в період проростання регулярно поливають: 1–2 рази на тиждень по 8–10 л на 1 м^2. Перше розпушування роблять через 3–4 дні після появи сходів, а надалі – через кожні 10–12 днів. Після першого розпушування рослина помітно починає рости й утворює перші справжні листочки.

Сприятливі дні для висівання та висаджування овочевих і садових культур у травні:

Посів насіння на розсаду:
капусти, баклажанів, помідорів на розсаду – 8, 26, 27;
перців – 8, 26, 27.

Посів насіння у відкритий ґрунт:
бобових культур – 3–4, 8, 25–27, 30 (після обіду), 31;
кукурудзи, соняшнику – 1–4, 8, 26–29, 30 (після обіду), 31;
салатів – 3–4, 5 (після обіду), 6, 7 (до обіду), 8, 25–27, 30 (після обіду), 31;
цибулі-сіянки (на ріпку) – 10–11, 12 (після обіду), 13–14, 20–23;
моркви – 10–11, 12 (після обіду), 13–14, 20–23;
буряків – 10–11, 12 (після обіду), 13–14, 20–23.

Висаджування картоплі (цілими й порізаними на часточки бульбами, а також розсадою) – 10–11, 12 (після обіду), 13–14, 20–23.

Висаджування саджанців:
смородини, порічок, аґрусу – 3–4, 8, 26–27, 30 (після обіду), 31;
малини – 8, 26, 27; винограду, лимонника – 8, 26, 27;
висаджування розсади суниці – 8, 26, 27;
висаджування саджанців плодових дерев – 3–4, 8, 26–27, 30 (після обіду), 31.

Чому гальмується розвиток дорадчої служби в Україні?

Чи на часі сьогодні говорити про розвиток якоїсь там сільськогосподарської дорадчої служби, коли економіка тріщить по швах, коли на голови селян посипалися численні біди? Не до жиру, не до європейських економічних "іграшок", скаже хтось. А як на мене, тема дорадництва дуже актуальна. Надто в умовах економічної кризи.

Не няньки, а партнери

Ідея дорадництва набула популярності в Європі у важкий післявоєнний період. Слід було вдихнути життя в аграрний сектор, відродити малий та середній бізнес на сільських територіях, забезпечити роботою сотні тисяч людей. Створивши мережу дорадчих служб, європейські держави простягнули руку підтримки фермерам, кооперативам, дрібним підприємцям. Створення і поширення дорадництва ознаменувало перехід до якісно нової економіки – прозорої, коли всі суб'єкти господарювання діставали рівний доступ до інформації, кредитів, державних програм підтримки. Бо дорадник радить, допомагає в складанні бізнес-планів, програм, проектів, в оформленні кредитів, консультує, інформує – як з фінансових, так і з технологічних питань. Причому оплачує ці послуги переважно держава. Тобто фермер не був полишений сам на себе. Він мав від держави і пораду, й розраду.

Для порівняння нагадаю, як народжувалася ринкова економіка в Україні. Селян, представників інших верств населення було покинуто напризволяще. Нехай, казали наші можновладці, кожен виживає, як може. Хто був нахабніший, спритніший, мав зв'язки, доступ до інформації, той і опинився на коні. Решта – далеко позаду. Потворного вигляду внаслідок такої політики набув наш АПК: кількадесят надпотужних латифундій, незважаючи на те, що в них грошей кури не клюють, мають ще й доступ до дешевих кредитів, державних програм підтримки, а фермерські та особисті селянські господарства ледве животіють, бо всього цього позбавлені.

Сільськогосподарське дорадництво і в Європі, й у всьому світі тим часом продовжує розвиватися. І фермери, і державні структури вбачають у ньому величезну потребу, канал постійного зворотного зв'язку. Через нього селяни дізнаються про аграрну політику, а уряди держав, у свою чергу, – про потреби і настрої селянства.

У Польщі, наприклад, сільськогосподарська дорадницька служба має статус державної. Її відділення створені у всіх воєводствах і повітах. А в кожній гміні (сільській раді) є один–два представники повітової дорадчої служби. Понад 6 тисяч професійних дорадників працюють в аграрному комплексі цієї країни. Тобто, на одного дорадника припадає 50 сільгоспвиробників. Дорадницька служба через різноманітні програми здійснює аграрну політику Польщі та Євросоюзу. Таких програм дуже багато: впровадження нових технологій, екологічного землеробства, розвитку сільських територій, підтримки місцевого самоврядування, озеленення присадибних ділянок, соціального захисту та виховання дітей, збереження національних звичаїв тощо. Одні з них фінансуються з бюджету Польщі, інші – за рахунок ЄС. Завдання дорадника – допомогти фермеру, підприємцю або ж сільській громаді, висловлюючись нашим жаргоном, "вибити" необхідні кошти на здійснення того чи іншого задуму. Для цього слід швидко, грамотно, у відповідності з певними вимогами розробити проект, бізнес-план. Але це зовсім не означає, що їх можна списувати "зі стелі", створюючи документ про фіктивний бізнес. Такі справи суворо контролюються державою, і якщо "хімія" виявиться, на кар'єрах дорадника і підприємця можна ставити хрест. Така перспектива нікого не приваблює, тож документи, які подаються до банків чи фондів розвитку, як правило, бездоганні.

А. Гайдачук

– Працівники нашої служби – не сільськогосподарські няньки, а партнери, порадники, наставники, – говорить директор Старопольського відділу Поморського осередку сільськогосподарського дорадництва Антоній Гайдачук.

Фермер Лешек Сверчек із повіту Штум, в гостях якого я побував цього літа разом із колегами з інших видань, каже, що без дорадництва він був би, наче без рук. Фермери, котрі ігнорували послуги цієї служби і намагалися робити все на свій копил, давно збанкрутували. "А хіба не можна почерпнути потрібні знання з Інтернету, спеціальної літератури?" – цікавлюсь. "Можна, і я це роблю, але за всім через роботу не встежиш. Тож, окрім самоосвіти, використовую ще й допомогу професіоналів", – пояснив фермер.

Цього року спільно з місцевою дорадчою службою він запровадив

нову технологію переробки та зберігання гною. Все дуже просто: завдяки постійному перемішуванню спеціальними механізмами органіка насичується повітрям, відтак через півтора місяця перетворюється на високоякісний компост, котрий реалізується навколишнім садівникам за ціною у п'ять разів вищою від гною.

Польська дорадниця Єва Шиманська допомогла місцевій громаді села Стара Кошельніца розробити й реалізувати кілька проектів із його оновлення. – Бачили б ви село п'ять років тому, повідала працівниця дорадчої служби, – бур'яни, сміття, облуплені стіни соціальних об'єктів. Бо село не було об'єднане в громаду, тобто, кожен жив відособлено, за принципом "моя хата скраю". Ідея проекту, який Єва запропонувала селу, полягала в тому, аби пробудити його від сну й змусити розвиватися. Для цього Старій Кошельніці знадобилися три речі: мета, лідер і гроші. Благоустрій, ремонт соціальних об'єктів – це другорядне, головне було – повернути селу сенс існування, створити і активізувати сільську громаду, вважає Єва. Такі громади – основа громадянського суспільства. ЄС зацікавлений в їхньому становленні і розвитку не менше, ніж у впровадженні нових

Є. Шиманська

технологій, тож готовий фінансувати проекти, спрямовані на це. Головна їхня умова така: 70–80% вартості оплачується з фондів ЄС, решту мають становити фінансові або ж трудові внески членів громади. Коли знайшовся лідер (фермер Єжи Веселовський), коли навколо нього об'єднався актив, коли всі селяни погодилися зробити свій трудовий внесок, тоді село одержало кошти на благоустрій та все інше. Працювали, ніби народжуючись заново. Тепер село має молоде привабливе обличчя, а головне – душу. Байдужих до чужої біди, до громадських проблем у ньому нині немає.

Можна навести також приклади допомоги дорадників у створенні агросадиб зеленого туризму, малих переробних підприємств, обслуговуючих кооперативів, тепличних господарств. Аграрний комплекс Польщі став сучасним, конкурентноздатним, інтегрованим в ЄС саме завдяки дорадчій службі.

Місця відпочинку в с. Стара Кошельніца, упорядковані громадою села

А як у нас?

Чи потрібне сільськогосподарське дорадництво українському АПК? Ясно, що латифундіям, іншим великим структурам, якими володіють куми й свати голів районних та обласних державних адміністрацій, міністрів та інших високих чинів, вони не потрібні. Бо мають у своєму розпорядженні висококласних фахівців, Інтернет, супутниковий зв'язок тощо. Отож інформацію про досягнення сільгоспнауки, про кон'юнктуру на світових та вітчизняних продовольчих ринках мають у достатку. А от 40 тисячам фермерів, п'яти мільйонам особистих селянських господарств, які позбавлені цього, дорадництво потрібне, як повітря. Бо сьогодні більшість із них, не маючи ні сватів, ні братів в органах влади, відрізані від програм державної підтримки. Хоча мають на них повне право.

Упродовж п'ятнадцяти років дорадництво у нас розвивалося за рахунок різних міжнародних проектів, які намагалися посіяти зерно цієї справи на теренах України. Але сходи виявилися кволими. Держава їх не підживлювала, не плекала, тримала на голодній пайці. Вочевидь, розраховуючи на те, що всохнуть. І

вони поступово таки чахли. Лише минулого року якимсь дивом було затверджено бюджетну програму, згідно з якою на оплату дорадницьких послуг на селі виділялося 10 мільйонів гривень. Сума смішна, символічна, порівняно з потребами села і тими коштами, які виділяються на дорадництво у Європі, однак і вона мала ефект дощу в пустелі. Дорадництво стало бурхливо розвиватися. Відповідні державні сертифікати одержали десятки приватних підприємств, асоціацій, близько 500 аграрних фахівців. Однак механізм фінансування дорадчих послуг виявився занадто складним і забюрократизованим. Три–чотири місяці пішло на те, аби обласні управління агропромислового розвитку склали плани надання дорадчих послуг. Потім оголосили конкурси. Протягом місяця приймали заявки від претендентів. Визначили виконавців, уклали з ними угоди. Озирнулися: до кінця року – чотири місяці, тобто на безпосередню роботу з селянами часу майже не лишається. Але ж оскільки коштів було виділено не надто багато, то у дорадників була змога до кінця року їх повністю освоїти.

Зрештою, може, й ліпше, що дорадницькі жнива припали на листопад-грудень, бо саме в цей час слід говорити із селянами, як долати кризу. Дорадники запланували на цей період семінари та консультації відповідної тематики. Однак, наче обухом по голові, вдарила звістка з управлінь агропромислового розвитку: фінансування програми призупиняється у зв'язку з кризою, кошти будуть спрямовані на латання важливіших бюджетних дірок. А навздогін цій звістці ще одна: наступного року на дорадництво буде виділено лише... півтора мільйона гривень.

Н. Козак

Керівник Волинської сільськогосподарської дорадчої служби Наталя Козак – у шоці. – Ми надали послуг на 325 тисяч гривень, та левова частка з них не буде відшкодована, – сказала вона. Це означає, що в січні-лютому наступного року працівники служби не одержать заробітної плати. А згодом їх взагалі доведеться скорочувати. Виходить, що держава спровокувала розвиток дорадчих служб задля того, аби їх добити? Відновити ж зруйноване буде дуже важко. Навряд чи хтось із висококваліфікованих фахівців повірить у стабільність і перспективність цієї служби. Та найприкріше те, що наші селяни знову залишаться сам на сам із своїми бідами, – обурюється Наталя Богданівна.

Тетяна Піткевич очолює Білгород-Дністровську дорадчу службу Одеської області. Це її дітище. Тож і розповідала про свою справу з любов'ю, наче про рідну дитину. Скільки часу й зусиль пішло в неї на те, аби завоювати довіру селян! Доводилося і самим вчитися спілкуванню з ними, бо ставлять несподівані запитання, на які не завжди знайдеш відповіді у книжках, інструкціях та законах. Головна проблема, над якою працює її служба, – відродження тваринництва. В районах Одещини цю галузь "добито до ручки". Колись одне середнє господарство мало близько 1200 дійних корів, тепер на всю Білгород-Дністровщину їх ледве 900. Катастрофічно скоротилося дійне поголів'я в особистих селянських господарствах. "Підходимо до тієї небезпечної межі, коли наші діти можуть забути смак справжнього молока", – бідкається Т. Піткевич. Навесні цього року її служба в селі Петрівка влаштувала районне свято Корови, під час якого селянську годувальницю прославляли у піснях, віршах, дитячих малюнках. Власниці корів частували гостей стравами з молока. Серед їхніх виробів – кисільні береги, молочні струмки, шоколадні кораблі. Словом, було весело й цікаво. Це робили для того, аби люди згадали про свою селянську сутність і повернули у двори корів, кіз, курей, свиней. Але скільки перепон у цій справі! Враження таке, що держава у розвитку тваринництва зовсім не зацікавлена. Взяти хоча б ідентифікацію ВРХ. Спочатку люди платили за неї 13 гривень, потім 27, а тепер 60. Кому це треба? Якщо державі, то хай вона й платить, як це робиться, скажімо, у Польщі. Будова нашої служби складається не з цеглин, а з людських відносин. Якщо зруйнуємо їх, то невідомо, коли відновимо, вважає Тетяна Миколаївна.

Проблем у сфері дорадництва – море. Немає єдиної форми актів виконаних робіт, тож казначейські структури їх не приймають. Органи влади – від сільської до обласної рад – досі не знають, що таке дорадництво, які його роль та завдання, тож чиновників доводиться довго переконувати у тому, що це

М. Кропивко

не самодіяльність, а складова аграрної політики держави. Дорадництво треба вдосконалювати, а не знищувати, переконана голова Житомирської обласної асоціації науковців і консультантів "Дорадчий центр" Олена Харчишина.

Дорадчі служби мають бути в кожному районі, а їхні представники – у сільських радах. Але біда в тому, що держава фінансує, і то вкрай недостатньо, лише послуги, а не розвиток структур, бо ті є приватними. А тому було б добре, якби підтримку дорадництву надали місцеві органи влади, утворивши дорадницькі комунальні підприємства, вважає віце-президент Національної асоціації дорадчих служб України академік УААН Михайло Кропивко...

Не віриться мені, що держава знищить дорадництво, так і не давши йому народитись. Це міг би зробити будь-який інший уряд, тільки не цей, котрий нібито взяв чіткий курс на євроінтеграцію. Втрачаючи дорадництво, село втрачає надію.

О. Карпенко

Пропоную...

...**кролі** великих елітних порід, багатоплідні (австрійської, словацької селекції).

Володимир Федорович Гордієнко,
м. Вінниця,
тел. 8 (097) 308-20-95

...шиншили дорослі і молодняк.

смт Голованівськ, тел. 8 (050) 98-205-90

...ПП "Трояндова республіка" пропонує саджанці троянд усіх груп (колекція 400 сортів-призерів), сіянці шипшини, дерева, кущі, живці троянд. Самовивіз. Ціна договірна.

Одеська обл.,
тел. 8 (04855) 66-331, 8 (097) 275-24-22

...50 сортів гіацинтів, крокуси, нарциси, іриси, лілійники. Конверт – каталог.

В.В. Литвин,
вул. Щорса, 7/9, кв. 53, м. Київ, 03150

...найкращі сорти суниці: Ольвія, Розана, Веселка, Королева Єлизавета, Морський пейзаж та інші. Великоплідну малину, аґрус, смородину, порічки, ожину. Опт, роздріб. Конверт – каталог.

Юлія Володимирівна Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н,
Черкаська обл., 19615,
тел. 8 (0472) 30-29-28, моб. 8 (097) 575 -77-81

...іриси високі бородаті – 275 сортів, півонії – 30 сортів.

Микола Іванович Музичук,
смт Юльївка, Запорізький р-н,
Запорізька обл., 70434

...тюльпани 300 сортів (60 бахромчастих), нарциси, гіацинти, іриси, лілійники. Ціни низькі.

Анастасія Іванівна Базильчук,
а/с 100, м. Київ, 04074

...саджанці, чубуки елітних сортів винограду. Найкращі сорти великоплідної малини, суниці, ожини безколючкової, аґрусу, смородини. Конверт – каталог.

О.М. Онищенко,
вул. Санітарна, 19, м. Запоріжжя, 69118,
тел. 8 (066) 755-50-38,
E-mail:o-naslada@mail.ru

...картоплю: добірні, найстійкіші сорти – поштою. Найвищі репродукції. Консультації.

О.П.Юренко,
вул. Артема,1, с. Диканька, Полтавська обл., 38500,
тел. 8 (05351) 9-16-97

...квіти: багаторічники, жоржини до 60 сортів.

Ярослава Михайлівна Тиркус,
вул. Бакинська, 25, кв. 1, м. Львів, 79022

...жоржини, гладіолуси, хризантеми. Конверт – каталог.

М.В. Колісниченко,
с. В. Сорочинці, Миргородський р-н,
Полтавська обл., 37645

...іриси, багаторічники, хризантеми, кущі декоративні, лілійники.

Надія Володимирівна Мартиненко,
вул. Ватутіна, 21, м. Кагарлик,
Київська обл., 09200

...накладною платою саджанці великоплідних ягідних культур: смородину чорну, білу, червону (Софіївська, Селеченська-2, Краса Львова та ін.); аґрус (Безколючковий, Ліхтарик...); малину (Ізобільна, Недосяжна, Поляна, Крепиш, Феномен та ін.); ожину безколючкову, суниці Королева Єлизавета, Єлизавета-2, Ольвія, Морський пейзаж...); жимолость, актинідію, виноград (25 сортів), фундук (5). Конверт – каталог.

Андрій Дмитрович Драганов,
вул. К. Маркса, 34, смт Ольшанка,
Кіровоградська обл., 26600

...інкубаційні яйця, добові курчата, молодняк порід курей: кохінхін, чорний, голубий; брама: темна, світла, золотиста, куріпчаста; орпінгтон: чорний, жовтий, віандот срібний; юрловські – голосисті; італійські срібні, цесарки; лебеді: чорні, чорношиї; декоративні качки: мандаринки, каролінки, огарі, казарки; павичі: індійські, білі, чорнокрилі; фазани.

Сергій Миколайович Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка,
Уманський р-н, Черкаська обл., 20300,
тел. 8 (050) 38-38-288

...саджанці: китайський лимонник, золотий вус, індійська цибуля. Насіння: квасоля з горіх, морона кучерява. Конверт – каталог.

Марія Олександрівна Голюк,
с. Бутівці, Старокостянтинівський р-н,
Хмельницька обл., 31113

...недорого гладіолуси, лілії, тюльпани, клематиси. Безкоштовні інструкції, консультації. Конверт – каталог.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 23, м. Кременчук-25, Полтавська обл., 39625,
тел. 8 (05366) 68951, vaday@list.ru

...корейські свині.

Житомирська обл.,
тел. 8 (04145) 7-22-84, 8 (096) 362-07-68

...чистопородних травоїдних поросят породи мангал та корейських.

м. Кіровоград,
тел. 8 (096) 930-44-26, 8 (050) 056-92-99,
8 (0522) 37-47-77

...саджанці, чубуки винограду. Конверт – каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120,
тел. 8 (0612) 67-49-53, 8 (066) 772-58-89

...як позбутися пристрасті до алкоголізму та куріння без відома пацієнта. Фіточай (50). Вигрібні ями без викачування, очистка каналізаційних труб. Як назавжди зняти окуляри та підвищити гостроту зору без медикаментів. Мурайя, фейхоа, банан, який плодоносить, кокосовий ґрунт, апельсин, мандарин, лимон, каліфорнійський черв'як, чайний, кефірний гриб, морський рис, глива, печериці, боровик, шиї-таке, опеньки, маслюки, сухі лікарські трави, виноград, картопля садивна. Плоскоріз Фокіна. Книги. CD диски – відео на всю продукцію.

Борис Олександрович Карпич,
а/с 32,м. Харків, 61052

...саджанці декоративних культур. Каталог з фото на сайті www.miroslav.vn.ua. Оперативна доставка нічним експресом, поштою.

Мирослав Степанович Гуменюк,
п/с 1858, м. Вінниця, 21021

...вирощуємо і реалізуємо племінних кроликів – акселератів породи Білий велетень, за технологією академіка І. Михайлова.

Тел. 8 (097) 933-51-33

...недорого садивний матеріал великоплідного винограду та суниці. Конверт – каталог.

Василь Кононов,
пров. Ясинуватський, 32, м. Авдіївка,
Донецька обл., 86062,
тел. 8 (050) 575-47-92

...саджанці великоплідних: суниці садової, малини та смородини з власної колекції. Конверт з марками на 1,90 грн. – об'ємний каталог.

О.І. Джус,
с. Малі Крушлинці, Вінницький р-н,
Вінницька обл., 23242

...велику колекцію великоплідної суниці садової.

Анатолій Миколайович Корсакович,
вул. О. Кошового, 33, кв. 8, м. Чернігів,14029,
тел. 8 (097) 338-83-92

...гібіскуси, гліцинію та інші багаторічники.

Олена Георгіївна Башкова,
а/с 27, вул. Князева, 28/8
м. Татарбунари, Одеська обл., 68100

...курчат: брама, кохінхін, орпінгтон, кролів: бельгійський фландр.

О.Л. Літун,
а/с 48, м. Тульчин, Вінницька обл., 23600,
тел.. 8 (067) 898-87-01

...ромашка надрання, жоржини, лілії, малина, суниця та ін.

Т.І. Коваленко,
вул. Конотопська, 55, м. Ромни, 42005

...племінні шиншили та молодняк, клітки, інвентар.

М. Конотоп, Сумська обл.,
тел. 8 (067) 25-85-933

...цибулини та бульби квітів, укорінені живці хризантеми кулеподібної, пеларгонії, лантана, бальзаміну махрового, фуксії. Багаторічники, декоративні трави, суниця садова, в т.ч. два сорти розоцвітої.

Тел. 8 (068) 452-13-78, 8 (050) 210-04-80,
8 (099) 960-72-68

...барвисті пакети для насіння, пакетоване і вагове насіння овочів, квітів. Засоби захисту рослин, ціни від 34 коп.

Сергій,
м. Київ,
тел. 8 (050) 422-59-54, 8 (098) 636-69-98

...саджанці фундука великоплідного, червонолистого, жовтолистого, смородини, порічок, ожини безколючкової, калини, жимолості.

Тел. 8(044) 405-59-59; 8(050)330-64-80

...картопля – суперурожайні новітні сорти. Саджанці суниці садової, малини, смородини, аґрусу та інше.

Сергій Васильович Алейников,
пров. Ювілейний, 10,
м. Суми, 40018,
тел. 8 (0542) 654-112, 8 (096) 774-68-69

... саджанці троянд для всіх ґрунтово-кліматичних регіонів України: двокольорові, смугасті, блакитні, зелені. Для кольорового каталога надсилайте конверт, марки – 2,20 грн.

А.Я. Береза,
а/с 238, м. Красноармійськ-7, 85307,
тел. 8 (066) 345-69-72

... високоврожайні сорти картоплі (50); канни великоквіткові: оранжеві, червоні, жовті, рожеві, малинові гофровані, а також цибулини лілій. Конверт – каталог.

В.Б. Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки, 17502

...укорінені живці хризантем, великоквіткові, горщикові.

О.О. Сапоненко,
вул.. Леніна, 87, с. Григорівка,
Запорізький р-н, Запорізька обл., 70452

...жоржини, гладіолуси, рястка, тюльпани, кисличка, клематиси. Недорого. Конверт – каталог.

Анатолій Дем`янович Кирилюк,
с. Ветли, Любешівський р-н,
Волинська обл., 44220

...сортові сенполії (фіалки). Конверт – кольоровий фотокаталог.

С.А. Рябова,
а/с 9, м. Пирятин, Полтавська обл., 37000

...міцелії гливи, опеньок, шиї-таке + технологія вирощування грибів на деревних пеньках. Конверт – каталог.

С.Ю. Рябов,
а/с 9, м. Пирятин, Полтавська обл., 37000

...саджанці дейції, рудбекії, будлеї, метасеквойї, самшиту, сумаха, білоквіткової жимолості, деревоподібної смородини – по 15–20 гривень за одну. Пересилка – 15–20 грн.

Олег Васильович Грогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27,
м. Козятин, Вінницька обл., 22100
тел. 8 (098) 259-27-39

...безкоштовно! Унікальний посібник "Вирощування 640 кг картоплі з 16 кущів". Конверт – каталог на 250 технологій.

Г.В. Кот,
а/с 79, м. Прилуки,
Чернігівська обл., 17500

...хризантеми (170), лілеї (180), іриси (164).

Г.К. Усійчук,
с. Милуші, Луцький р-н,
Волинська обл., 45631

...червоного каліфорнійського черв`яка, інструкцію з розведення – безкоштовно, продукція має сертифікат якості.

Тел. 8 (066) 181-58-84

..."Клубничный рай". Найкращі великоплідні сорти.

Микола Миколайович Єгоров,
с. Малі Будища, Гадяцький р-н,
Полтавська обл., 37302,
тел. 8 (097) 184-51-04

...фарба для побілки дерев, захищає від сонячних опіків, дезінфікує, знищує шкідників та збудників хвороб. Ціни виробника.

Тел. 8 (044) 567-86-55

...кролиководам: креслення міні-ферми Михайлова, методику вирощування кролів-акселератів на комп`ютерному диску. Ціна – 60 грн. Одержання – післяплатою.

В.І. Пашко,
вул. Леніна, 22, кв. 24, смт Куйбишеве,
Запорізька обл., 71000

...конструкції: саморобних косарок (10 грн.) і каталог порад.

а/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

...цибулини та дітки бахромчастих і лілієцвітих тюльпанів, надраннюю великоквіткову ромашку. Конверт – каталог.

Галина Степанівна Кулакова,
вул. Шевченка, 12, с. Верхня Краснянка,
Краснодонський р-н, Луганська обл., 94481

...високоврожайну картоплю – Тайфун, Пікассо, Моллі, Беллароза та ін.. Конверт – каталог.

А.П. Мацібура,
просп. Маяковського, 55, кв. 12, м. Київ-222, 02222,
тел. 8(044) 515-14-32, 8 (098) 952-98-58

...зааненські кози.

Чернігівщина, тел. 8 (095) 330-02-71

...козлика англо-зааненської породи від чудових батьків – лінія розплідника з Росії.

Чернігівська обл.,
тел. 8 (067) 418-50-58,

...саджанці кращих сортів винограду, малини, суниці оптом та вроздріб.

Тел. 8 (067) 980-91-98, 8 (050) 251-79-17

...троянди, тюльпани, нарциси. Замовляйте безкоштовно великий кольоровий каталог за телефоном або письмово.

Поліна Олександрівна Козлова,
вул. Свідерського, 45, м. Бахчисарай, Крим, 98403,
тел. 8 (06554) 422-77, 443-98,
8 (050) 972-87-45, 8 (067) 255-68-51

...саджанці буяхів (рос. – голубика) високорослих: Дарроу, Патріот, Блукроп, Блуджей – 27 грн.; брусниці Корал – 18 грн.; клюкви сортової великоплідної – 3,50 грн.

Детальна інструкція з вирощування додається. Мінімальне замовлення – 50 грн. Можливий опт – ціна договірна. Післяплата.

Г.Г. Луців,
а/с 5843 м. Львів, 79053,
тел. 8 (067) 285-22-32; 8 (095) 384-13-07

...зааненські кози, голландські індики, павлівські кури.

Тел. 8 (04343) 29357

...перспективні сорти малини звичайного та ремонтантного плодоношення, селекції Казакова та Кичини. Одні з кращих світових сортів суниці.

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27316

...безкоштовно насіння едельвейсу альпійського у вашому конверті.

Володимир Чуприна,
вул. Московська, 79, м. Вінниця, 21003

...перепілки: молодняк та дорослі, яйця інкубаційні; гібрид курей орпінгтон-ломанбраун (курчата, інкубаційні яйця).

Володимир,
тел. 8 (067) 90-89-126, 8 (044) 431-70-64

...навчальні DVD "Посадка, догляд, обрізування винограду". Саджанці винограду, кущів. Конверт – каталог.

А.М. Огій,
пров. Береговий, 5, с. Могилів,
Царичанський р-н, Дніпропетровська обл., 51041,
тел. 8 (096) 671-04-57

ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Рубрику веде ***Б.І.Дегтярьов,*** *юрист*

Право на земельний пай та хто платить податок з користування землею – підприємець чи орендар?

Моя мати з 1945 року працювала в колгоспі ім. XX партз'їзду в с. Заруда Роменського району Сумської області. У 1979 році мати вийшла на пенсію. У 1989 році я забрала її до себе в с. Анастасівка Роменського району Сумської області.

Коли наділяли майнові земельні паї, матір не внесли до списків. Чи правильно це?

О.Г. Мартинюк,
м. Ізяслав, Хмельницька обл.

Питання щодо наділення вашій матері земельного паю має вирішуватися у тому господарстві, з якого вона пішла на пенсію або у відповідному органі місцевого самоврядування.

Підставою для виділення сертифікату на право на земельну частку (пай) є список членів недержавного сільськогосподарського підприємства, що додається до Державного акта на право колективної власності на землю, видавання яких таким господарствам розпочалося у травні 1992 р.

До цього списку заносять також і пенсіонерів господарства. Але згідно із ст. 2 Указу Президента України "Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам та організаціям" від 08.08.1995 року №720/95 під час формування зазначеного списку громадян враховуються ті пенсіонери, які раніше працювали в цьому підприємстві і залишаються його членами.

Якщо матір не було занесено до списку громадян підприємства, що додається до згаданого Державного акта, а в статуті підприємства, з якого вона вийшла на пенсію, зазначено, що пенсіонери залишаються його членами незалежно від місця їхнього проживання, то питання про наділення матері земельного паю може розглядатися в установленому порядку, в тому числі й через суд.

Чи має приватний підприємець вираховувати прибутковий податок із суми, що належить мені за угодою оренди?

В. Сліпченко,
с. Малодворянка, Єланецький р-н.,
Миколаївська обл.

Перш за все необхідно нагадати про те, що використання землі в Україні є платним. Плата за землю справляється у вигляді земельного податку або орендної плати, що визначається залежно від грошової вартості землі.

Указом Президента України від 03.12. 1999 року №1529 "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки" встановлено, що сертифікат на право на земельну частку (пай) є правовстановлюючим документом, який засвідчує право володіти, користуватися і розпоряджатися такою часткою. Виходячи з цього, власник сертифікату має право надати свою земельну частку (пай) в оренду.

З кожним орендодавцем має бути укладено угоду оренди земельної частки (паю). Типова форма такої угоди затверджена наказом Держкомзему України від 17.01.2000 р. № 5, згідно з яким земельний податок за орендовану земельну частку (пай) сплачується орендарем.

Отже, якщо власник земельної частки (паю) передав її в оренду приватному підприємству, яке підпорядковане загальній системі оподаткування, чи селянсько-фермерському господарству, податок сплачується орендарем за рахунок коштів орендодавця, зокрема, за рахунок орендної плати, адже власником земельної ділянки залишається орендодавець, а на орендаря лише покладено обов'язок з нарахування земельного податку та перерахування його до бюджету.

Суницю Диво світу вирощуємо на ринок

Хочу поділитися досвідом вирощування суниці садової сорту Диво світу. Цей сорт мені пощастило придбати у 2000 р. Його привезли мені з Голландії такі самі аматори, як і я. Висаджував рослинки наприкінці жовтня. І вже через 3 роки цей сорт почав годувати й одягати нашу сім'ю. Землі вдосталь. І якщо не докласти до неї рук, а тільки топтати, то не буде, як кажуть, за що й перезимувати. Тож ми й вирощуємо суницю на ринок. Цей сорт радує дітей і дивує дорослих високими врожаями. Унікальність цього сорту полягає в тому, що він плодоносить тричі на рік. Починає плодоносити на два тижні раніше від звичайної суниці, це кінець травня, а закінчує, як вдарять перші морози. Але у кого є зимові теплиці, ця суниця може давати врожай і взимку. Її ягоди овально-довгасті, великі, яскраво-червоні, дуже солодкі, з приємним ароматом лісової суниці.

Розмножується суниця вусиками, а також через два роки – поділом куща. До того ж вона морозостійка. Дуже рясно родить. На кущі після першого цвітіння з'являється 6–8 "букетів" з плодами. Тим часом звичайні суниці дають лише по одному. У другому врожаї квітконосів ще більше. У середньому кущ дає до 1,5 кілограма ягід за сезон. Під час першого плодоношення починають відростати вуса з розетками молодих рослин. Проміжок між закінченням першого і початком другого плодоношення складає до 10 днів. А під час другого плодоношення молоді рослини, що утворились на вусах і вкорінились, уже починають цвісти і на осінь дають перший урожай. І так триває аж до морозів. Хоча кущики й молоді, але плоди їх великі і соковиті. Таким чином можемо отримати три врожаї суниці. Ще один плюс цього сорту, що цю суницю можна садити у будь-яку пору року: навесні, влітку, восени. Але якщо посадити її дуже рано – у квітні, то вже поточного року вона дасть три врожаї. Висаджую як восени, жовтень–листопад, (зимує не укорінена), так і навесні, березень–квітень, для одержання ранніх ягід. Для прискорення плодоношення під час цвітіння укриваю агроволокном, воно сприяє підвищенню температури на 7–10°С. На ринку цінується перша ягода, тому що її ще мало, а далі ціна падає. І так триває впродовж місяця, до середини липня. А далі ціна знову піднімається. Тож для того, щоб мати більше великих ягід пізніше, я роблю зміщення плодоношення. А це означає, що на новій ділянці висаджую суницю в перших числах червня, а на початку серпня вже почне достигати велика рясна ягода аж до зими, і реалізовуватиметься за високою ціною.

Висаджую суницю рядами з відстанню 45–50 см між кущами і 40 см між рядками. Так розміщую три рядки, а потім залишаю доріжку шириною 80 см (для зручності при збиранні ягід). І так продовжую далі. Тобто, висаджую стрічками по три рядки. Після висаджування в червні поливаю впродовж 10 днів підряд у вечірні години. Висаджую переважно поділом куща. Все листя обриваю, залишаючи серединку і один листочок. Навіть з 2–4 корінцями формується і виростає гарний молодий кущ, який уже з початку серпня починає добре плодоносити і радувати великими рясними ягодами до зими.

Ділянку під суницю готую за 2–3 дні до садіння. Приорюю гній від коня та корови, який назбирався за зиму (свинячий можна, як полежить 1–2 роки). По ріллі розсіваю деревний попіл в такій кількості, що земля стає сірою. Попіл зайвим не буває. Після цього запрягаю коня і бороную, вирівнюючи ділянку. Поки не засохла земля, ділянку маркерую маркером, створюючи стрічки по 3 рядки. Лунки роблю сапкою. Води наливаю в лунки не менше 1 л. Висаджую таким чином, щоб земля прилипла до коріння. Це має велике значення. Тож розсаду готую заздалегідь. Великі кущі розриваю і залишаю такі рослини, в яких є молоді корінці. В кущах, де є корінці довші 5 см, підрізую. Всю розсаду складаю в таку тару, куди можна на дно влити шар води 2 см. Потім ставлю в погріб. За 10 або більше днів перебування розсади в темряві наклььовуються молоді корінці. Ці корінці після висаджування у свіжопереорану землю з достатньою вологою помітно прискорюють ріст. На цій ділянці до зими я підживлень не роблю. А ягоди зав'язуються великі.

Рослини, які перезимували після першого року плодоношення, підживлюю: вперше, деревним попелом після розмерзання землі (40 г на 1 м рядка); вдруге, через 10 днів після першого (30 г нітроамофоски розбавляю у 10 л води і підливаю кущі). Можна використати таку схему удобрення: коров'як розбавити водою у співвідношенні 1:6, пташиний послід – 1:20. Ця суміш переброджує 10–15 днів. Потім на 10 літрів розчину додаю півсклянки попелу і підживлюю рослини. Перед другим цвітінням підживлюю так: 50 г суперфосфату заливаю 10 л води. Настоюю добу і додаю півсклянки попелу. Випробував я також таке добриво, як Гармонія, виготовлене на курячому посліді. Гарний урожай після такого добрива забезпечений. Після кожного підживлення на другий день (коли немає дощу) рясно поливаю. Висаджену суницю більше двох років не тримаю. Підживлення, поливи – це дуже добре. Ягода буде велика. Але є ще один фактор, завдяки якому ягода буде ще більшою і ряснішою. Це подача повітря до кореневої системи. А роблю це я ріжком сапки (коли прополюю) навколо куща, просапуючи на глибину 5–8 см і від кореневої системи на відстані 3–5 см, так, щоб не пошкодити саджанця. Не всі аматори про це знають. Три складових, без яких суниця здичавіє: це підживлення, полив і доступ повітря до коріння. Головним чином це робить моя мама Чумак Наталія Іванівна, 1933 року народження. На фото ми перед збиранням ягід. Ще мій синок Петрик – 8 років, допомагає збирати врожай. Висаджування зроблене торік 13 червня поділом куща, а фото – 12 вересня.

Така ось технологія. З усіма, хто хоче вирощувати цей сорт, поділюся садивним матеріалом.

Микола Іванович Чумак,
с. В. Цевелига, Локачинський р-н,
Волинська обл., 45533

Аналізую, роблю висновки

Непростим для виноградарів Дніпропетровщини видався високосний 2008 рік. Минулорічний виноградний сезон вже давно закінчився, але подумки я знову і знову повертаюся до аналізу його результатів. Яким же він був, цей сезон, які були прогнози й очікування, і які уроки потрібно винести з нього? Безумовно, всі виноградарі після теплої зими сподіваються на добрі результати, високі урожаї, моральне і матеріальне задоволення. Та, аналізуючи минулі роки, ще раз переконуєшся, що один раз на 4–5 років погода підносить сюрпризи.

Подарунок Запоріжжю

Хочу відзначити, що за останніх 10 років я уперше на своєму винограднику недобрав близько 30% урожаю. Мені не соромно про це писати, тому що не вважаю себе за всезнаючого, завжди підвищував свій рівень, багато читав і враховував досвід інших, проте завжди переконувався: чим більше дізнаєшся про все, що нас оточує, тим більше виникає питань, на які не відразу знаходяться відповіді. Це стосується і заняття виноградарством. Не нарікатиму на погоду і високосний рік, а проаналізую деякі суб'єктивні й об'єктивні причини, які призвели до невдачі, але поганий результат – це також результат.

Потрібно обрати одне заняття

Три роки тому я вимушений був піти на роботу (виборна посада), яка забирала багато часу і сил. Для улюбленого заняття часу майже не залишалося. Виноградник зростав на двох ділянках землі і налічував більше 300 кущів. Усі роботи виконувати своєчасно не вдавалося (захист кущів від низьких зимових температур, обрізування, проведення зелених операцій на кущах, обробка фунгіцидами, поливи, боротьба (з бур'янами тощо). Це не могло не позначитися в майбутньому на результаті. Хочу відзначити, що мені і моїм близьким, які мені допомагали, вдавалося утримувати виноградник у нормальному стані, однак до зразкового виноградника, яким він був раніше, він явно не дотягував. Висновок напрошується один. Якщо є постійна робота, то кількість виноградних кущів не повинна перевищувати 20–30. Коли ж їх 300–400, то потрібно зробити вибір у бік одного із занять.

Прогнозами відносно сезону я не займаюся, завжди сподіваюся на краще, та завжди готовий до гіршого. От і минулого року за відносно теплої зими, ранньої весни з теплими днями і прохолодними ночами, без заморозків, із непоганими дощами у травні, при доброму зростанні виноградних кущів і за відсутності ознак хвороб до першого червня стало зрозуміло, що фаза цвітіння винограду запізниться на півтора тижня. І дійсно, замість 6–7 червня – нормального терміну цвітіння виноград розпочав квітувати 18–19 червня, а сорт Кишмиш променистий скинув перші ковпачки 26 червня. Це було першим тривожним сигналом, що рік буде непростим, тому що грона на сортах із середнім і середньо-пізнім терміном достигання можуть не достигнути.

Після цвітіння було проведено роботу з остаточного навантаження кущів урожаєм. Враховуючи затримку цвітіння винограду на півтора тижня, на кожному кущі залишив на 2–3 грона менше звичайного. Навантаження визначаю дуже просто. На дорослому кущі (5–6 років і більше) залишаю в середньому близько 20 пагонів довжиною 2,5 метра, на яких розміщено 12–13 листків. Один такий пагін може забезпечити живлення грона масою близько 800 г. Якщо гроно залежно від сорту важитиме 1500–2000 г, то один пагін має бути без грона (два пагони працюють на одне гроно). Цей захід дав змогу отримати урожай із непоганим цукронакопиченням і добрим визріванням лози у вересні та жовтні.

Того ж таки сезону виноградник був оброблений фунгіцидами (ридоміл-голд, тілт-250) двічі: до і після цвітіння. Як з'ясувалося згодом, ці обробки були малоефективні. По-перше, із-за упущень у двох попередніх сезонах відбулося значне накопичення інфекції, по-друге, я прийшов до висновку, що препарати, які використовував для боротьби з хворобами, хоча й були придбані в спеціалізованому магазині, виявилися неякісними (недоважування від 10 до 25 г, сторонні домішки).

У другій половині липня і на початку серпня встановилася дуже спекотна погода, стовпчик термометра сягав відмітки +50°С. Якраз у цей період і з`явилися перші ознаки дуже підступної хвороби винограду – оїдіуму. Потрібно було терміново провести третю обробку вищезгаданими препаратами і обробити грона марганцевокислим калієм. Усі грона, на яких з`являлися ознаки хвороби, були видалені з кущів, і таким чином вдалося зупинити нову появу хвороби та дальше її поширення.

Кілька висновків

Хочу зазначити, що на ділянці, де виноградник висаджений 7 років тому, хвороби не було, а на ділянці, якій більше 25 років, стався спалах хвороби. Виходячи з вищевикладеного, роблю висновки: всі сорти винограду, якими б стійкими вони не були до хвороб, необхідно тричі за сезон обробляти фунгіцидами. Перша обробка – за довжини паростків 15–20 см, друга і третя – до і після цвітіння винограду. Щоб уникнути звикання до препаратів,

їх потрібно міняти, застосовуючи стробі і квадріс. Препарати мають бути якісними, а для більшої ефективності дозу можна подвоїти. Восени і навесні лозу потрібно обробити 5%-ним розчином залізного купоросу.

У період наливання ягід виноградним кущам необхідна волога. Невеликі дощі не вирішили цю проблему, та й розпочалися вони на початку вересня. Полив виноградника не проводився, незважаючи на те, що до ділянок підведені водопровідні лінії. Води вистачає лише для найнеобхідніших потреб, але не для поливу. Попри все це, виноградні кущі непогано витримали нестачу вологи в ґрунті. 10 серпня почали достигати ранні сорти (роком раніше достигання ягід розпочалося 25 липня), а збирання врожаю тривало до 10 жовтня. Достиганню ягід і доброму цукронакопичуванню сприяла тепла осінь.

Ще одна причина, яка хоч і не призвела до суттєвої втрати врожаю, але відібрала багато часу і неабияк потріпала нерви не лише мені, але й багатьом іншим виноградарям – величезна навала ос. Останніми роками популяція цих комах збільшилася у декілька разів. Якщо нічого не робити, то шкоди вони можуть завдати відчутної. На жаль, ефективних засобів боротьби з ними я не знаю. Водночас із розоренням осиних гнізд застосовую пастки. У дволітровій пластиковій пляшці біля шийки прорізую невеликий отвір діаметром 60 мм. У пляшку заливаю сироп (на 1 літр теплої води 300 г солодкого варення). Пастки розміщую по периметру ділянки і по одній на кожен ряд. По закінченні трьох днів додаю у кожну пастку по 30 г борної кислоти для того, щоб комахи, яким вдалося вирватися з них, принесли сироп у гніздо й отруїли розплід. Через кожних чотири дні вилучав мертвих комах із пасток, у яких їх перебувало близько 400 штук! За період достигання винограду – це десятки тисяч знищених комах. Якщо постійно вести таку боротьбу з осами, то через деякий час їх можна буде заносити до Червоної книги, як зникаючий вид. Хотів би звернутися до наших вчених і спеціалістів: може, вони зможуть запропонувати хоча б для присадибного виноградарства прилади відлякуючої дії.

Дещо про сорти

Наприкінці своєї замітки розповім про те, як проявляли себе сорти винограду минулорічного сезону. У колекції більше 100 сортів, тому, щоб не займати багато місця, не зупинятимуся на всіх, а лише на тих сортах, які найкраще показали себе минулого року і упродовж ряду попередніх років і вкажу ті, до яких варто придивитися й зробити висновки на майбутнє. Одні з кращих – це Подарунок Запоріжжю, Талісман, Лора, Восторг червоний, Ювілей херсонського дачника, Рожевий Тимур, Арочний, Олена, Кардишах, Кишмиш запорізький, Надія АЗОС, Вінцевий, Оригінал, Білий Кокл та інші. Такі сорти, як Аркадія, Деметра, Атлант, Бежевий, Страшенський, Заграва, Вікторія, Кишмиш променистий та інші проявляли себе гірше порівняно із попередніми роками. З цими сортами я розлучатися не збираюся, але уваги їм намагатимуся приділяти більше. Непогано зарекомендували себе упродовж декількох років нові сорти, які, я сподіваюся, посядуть гідне місце в моїй колекції. Ось деякі з них: Гармонія, Лівія, Снігур, Водограй, Софія, PZK МАК-11-3, Вікінг, PZVA-7-2, Тип Візантії, PZ sp-8-6, Ювілей Платова та інші.

Олена

Кардишах

Оголошую конкурс!

Враховуючи важкі часи, які нас чекають у зв'язку з економічною кризою, хочу знову оголосити конкурс, аби підтримати улюблене видання стосовно передплати. Умови конкурсу такі: ви передплачуєте "Дім, сад, город" самі і залучаєте своїх близьких та друзів, надсилаєте на мою адресу копію квитанції на передплату хоча б на 6 місяців, а я шляхом жеребкування визначаю 10 переможців, які одержать безкоштовно посилки із кращими й новими сортами винограду.

Хочу побажати всім читачам у новому землеробському сезоні здоров'я, благополуччя, добрих урожаїв і поменше розчарувань, а колективу редакції – творчих успіхів, цікавих статей і зустрічей на сторінках видання.

Володимир Іванович Загорський,
Адреса і контактний телефон:
вул. Лісна, 26 а, с. Новомиколаївка,
Верхньодніпровський р-н,
Дніпропетровська обл., 51653.
Тел.: 8 (067) 107-38-26.

Фото 1. Геліптерум.

Квіти для живих і зимових букетів

Коли квітує **геліптерум** (див. фото 1), то це рожеве диво ніжно огортає квітник легким флером, створює відчуття невагомості, довершеності і умиротворення. А душа співає і просить свята, повірте мені, це саме та рослина, познайомившись з якою ви захочете укласти з нею союз, і надовго.

З-поміж великої групи квітів-сухоцвітів – це одна із найулюбленіших мною рослин. А виростити її зовсім нескладно, аби лише було якісне насіння. Ліпше насіння висівати прямо в ґрунт, бо рослина погано витримує пересаджування. Так вважають окремі автори книг з квітникарства. Але уявіть собі, що я зовсім з ними не погоджуюсь. Щоб мати сміливість так заявити, перш за все, необхідно цю рослину самому виростити, ближче з нею познайомитись і, коли хочете, то і потоваришувати з нею. У мене ця рослина гарно росте при висіванні насінням прямо в ґрунт і чудово приживлюється розсадою. Вони (автори) в один голос ще стверджують, що й ґрунт повинен бути легким та добре дренованим. А що ж робити таким, як я, у кого важкий за механічним складом суглинковий ґрунт? А я саджаю саме в такий ґрунт і, як бачите на світлині, геліптерум прекрасно росте, квітує, дає чудовий посівний матеріал, а головне – я маю вдосталь квітів геліптерума як для живих букетів, так і для зимових.

Просто з цією рослиною, до речі як і з іншими сухоцвітами, слід поводитися, як з "дітьми сонця" – висаджувати на сонячних місцях, а в посуху не забувати поливати.

Геліптерум можна висівати поетапно і мати квітуючі екземпляри до глибокої осені.

У моїй колекції сухоцвітів є два представники геліптерума. Це геліптерум Манглься і один із малопоширених видів – геліптерум Гумбольдта (H. humboldtianum), який дуже схожий на іншу рослину із групи сухоцвітів – лонас однорічний, але перший виграє і висотою, й екстравагантністю, і яскравішим жовтим кольором.

Фото 3. Ксерантемум і сафлор.

Для зимових букетів квітконоси геліптерума збираю на початку квітування, як тільки з'явиться серединка. Зв'язую в пучки по 20–25 шт. і сушу в затінку на повітрі. Стебла геліптерум має крихкі й при найменшому збільшенні вологості повітря кошики схиляються. У мене є два варіанти виходу з такого положення. Перший: засушувати лише голівки, а потім наклеювати їх на соломинки. І другий, простіший. Для своїх букетів і композицій я часто використовую гіпсофілу багаторічну (Gypsophila), кермек татарський (Zimonium tataricum), просо волосовидне (Panicum capillare). Ці рослини слугують як наповнювачі і вони легко підтримують голівки геліптерума в такій позиції, яка потрібна.

Фото 2. Бонсай з ксерантемума.

Фото 4. Ячмінь гривастий (на задньому плані).

А в природі ксерантемум буває бузкового, білого і рожевого кольорів. Його можна фарбувати і виготовляти бонсай – ось такі симпатичні деревця (див. фото 2).

Для вирощування необхідно обирати добре освітлену ділянку з легким і сухим ґрунтом. Сію прямо в ґрунт навесні. Рослина дає чудовий самосів.

У південних регіонах цю рослину вважають бур'яном. Але, як бачите, інколи і бур'ян може приносити радість.

Помилуйтеся світлиною, де ксерантемум і сафлор прекрасно доповнюють один одного. Як на мене, то це чудова парочка (див. фото 3).

Сафлор (Cartamus) – однорічна рослина. Квіти можуть бути різного забарвлення: оранжеві, жовті, білі, сині, пурпурові. У мене є лише сафлор з оранжевими квітами, котрий розмножую висівом насіння рано навесні. Відстань між рослинами 15 см.

Самі кошики також реагують на підвищення вологості закриванням, але відкриваються, як тільки висохнуть.

Геліптерум, як і гомфрена, красивий, з довгим періодом квітування і є досить цікавою для квітника рослиною, прекрасний для живих букетів, а для зимових взагалі неоцінення рослина, бо дає яскравий красивий матеріал.

А тепер розповім про **ксерантемум** (Xeranthemum annum).

Правда, моя сусідка, угледівши у мене ділянку з ксерантемумом, з усмішкою заявила, що у Вірменії з цієї рослини роблять віники і підмітають подвір'я. Цей факт мене анітрохи не засмутив, бо для мене це цікава і потрібна рослина. До речі, коли його занурити в гарячий розчин 1%-ної соляної кислоти на 2–3 хв., то рослина набуває красивого яскравого кармінового забарвлення.

Фото 5. Зайцехвіст.

Добре росте на сонячних ділянках на суглинкових ґрунтах.

Для сухих букетів збираю суцвіття у період квітування, а також старі корзинки без насіння.

Народна медицина рекомендує перемелене насіння сафлору додавати в шампунь, як засіб від облисіння.

Квітує сафлор зворушливо. Коли дивишся на ці пухнасті яскраво-оранжеві "їжачки", так і хочеться сказати: "Хай завжди буде сонце!". І на душі стає світло, тепло, затишно.

У своїх композиціях, букетах, флористичних картинах я, як правило, використовую ще й декоративні злаки.

Посадивши їх одного разу, я вже не можу від них відмовитися.

Зібрані в пору цвітіння і висушені в затінку або на сонці, коли потрібно, відбілені, вони є рівноцінним, як і квіти, компонентом

Фото 6. Композиція із зайцехвостом.

Фото 7. Композиція з брізою.

зимових композицій, букетів. Це взимку. А влітку вони вносять у квітники легкість, граціозність.

У тих квітниках, де ростуть злаки, можна спостерігати гру світла. Вранці злаки виглядають по-іншому, ніж у полудень чи надвечір. А в **ячмінь гривастий** (Hordeum jubatum) (див. фото 4) я просто закохана. Думаю, що це почуття взаємне, бо він у мене сіється, де тільки йому заманеться. І з липня по серпень дарує мені розкішні суцвіття – колоски, котрі переливаються на сонці ніжним рожево-бузково-фіолетовим кольором.

Для сухих букетів це не найкращий матеріал, бо при достиганні колоски розсипаються. Коли ж зрізувати їх на початку квітування та ще обробити лаком для волосся, тоді це пристойний матеріал. Але ж є букети і з живих квітів. Ось для цього він, як наповнювач, – неперевершений. Виростити легко. Квітує в перший рік, а взагалі – це недовговічний багаторічник.

Другий злак – **зайцехвіст яйцевидний** (Zagurus ovatus), котрий також у мене на почесному місці (див. фото 5). І українська, й латинська назва дана цьому симпатичному злакові за форму суцвіття – пухнастого, шовковистого колосочка, що за формою нагадує заячий хвостик.

Легко фарбується, але тільки не харчовими барвниками, бо ті в своєму складі мають цукор, який склеює пушинки. Але фарбувати – то справа смаку. Мені особисто інколи хочеться підправити природу. А от флористи-аматори з м. Чортків, що на Тернопільщині, – Іванна Ланюш, Світлана Шимко, Ірина Грицина, – в один голос стверджують, що в природі досить своїх фарб, аби створити колоритну зимову композицію, залишивши все в тих кольорах, які нам подарувала природа.

Я з ними цілком погоджуюсь, бо хіба не диво оця настінна композиція, виконана С. Шимко, та І. Ланюш (див. фото 6)! Вона увібрала в себе всі барви літа, вона жива, легка і створює відчуття свята.

Дивовижна рослина **бріза** (трясунка, зозулині сльози). Рослина з такими собі дрібненькими колосочками, котрі надають квітникові, садові ефект видзвонюючого саду. Росте на різних видах ґрунту, полюбляє відкриті сонячні місця. У композиціях виглядає чарівно, особливо коли композиція зібрана з невеликої кількості рослин і кожний вид говорить сам за себе, а не доповнює іншого чи виступає "групою підтримки". Як на мене, то флористу Ірині Грицині це певною мірою вдалося (див. фото 7).

І на завершення про **міскантус**. Це, на мій погляд, один з найпопулярніших і улюбленіших злаків. З середини літа до осені на стеблах утворюються сріблясті або кавового кольору віялоподібні суцвіття.

Коли я заходжу в зарості свого міскантуса, де можна легко заховатись (рослина сягає 2–2,5 м), мені здається, що автор першого букету з сухоцвітів австрійський художник Ганс Макарт у своєму величезному за розмірами шедеврі обов'язково використав красиві, легкі, пухнасті суцвіття міскантуса. Ось такі, як на світлині С. Шимко та І. Ланюш (див. фото 8).

Фото 8. Міскантус у букеті.

Міскантус дає можливість створити композицію легку, об'ємну незалежно від її розміру. Як бачите, лише квіти-сухоцвіти надають змоги експериментувати, фантазувати, а ще придумувати для себе свято. І немає значення, яке. Головне, щоб воно надихало на творчість, на добрі, гарні справи.

Валентина Турчина,
вул. В. Тирнівська, 8, кв.23, м. Полтава, 36028

Щоб кінь був роботоздатним

З давніх давен кінь у землероба був незамінним помічником. На сьогодні його значення у невеликому фермерському господарстві надзвичайно важливе. Коней використовують для оранки землі, перевезення кормів для тварин, будівельних матеріалів та інших вантажів. До того ж вони проявляють високу роботоздатність.

Практика засвідчує, що ряд сільськогосподарських робіт необхідно виконувати кіньми. Однак у приватному секторі ще не висока якість роботи коней, оскільки молодняк і доросле поголів`я не завжди забезпечені належними кормами та відповідними зоотехнічно-санітарними умовами утримання, що негативно позначається на їхньому фізичному розвитку.

Розрізняють три групи порід коней: **місцеві** або аборигенні, які сформувалися під впливом природних умов існування; **заводські** – вирощені згідно з напрямком селекційної роботи та за умов належного утримання і годування; **перехідні** – сформовані за допомогою штучного відбору під впливом природних чинників.

Зауважимо: коні належать до тварин, чутливих до змін кормів та їхньої якості. Їм згодовують грубі, соковиті й концентровані корми. Для робочих коней грубі корми становлять до 50% усієї поживності раціону. На 100 кг живої маси коню необхідно давати 1,5–2 кг сіна в будь-якому вигляді, можна без підготовки або ж подрібнене, запарене та здобрене. Кращим є сіно, заготовлене в період квітування трав. Коні гарно поїдають сіно лучне з солодких злаків. Не слід згодовувати сіно, заготовлене на заболочених луках, осоку, очерет, оскільки вони малопоживні і можуть спричинити коліки, катар шлунку та кишок.

Найкращим є сіно, заготовлене з люцерни, конюшини та вико-вівсяної суміші. Перед заготівлею сіна слід оглянути площу трав і вилучити отруйні рослини: чемерицю, жовтець їдкий і отруйний, мак-самосійку.

Для годівлі коней застосовують заскиртовану солому – вівсяну, просяну та ячмінну. Можна з неї готувати січку (довжина січки 2–5 см) і поливати розбавленою у воді патокою, підсоленою водою. Краще змішувати з силосом, подрібненими коренеплодами й запарювати та здобрювати комбікормами або дертю.

За поживністю кращим, ніж солома, кормом є полова, яку перед згодовуванням запарюють. Не можна допускати в ній домішок піску, пилу, щоб запобігти шлунково-кишковим хворобам. Стежать, аби полова була без остюків.

До раціону обов`язково вводять моркву, кормові та цукрові буряки, сиру або варену картоплю у подрібненому вигляді. Під час роботи їхню кількість можна довести до 10–12 кг за живої маси коня 500–550 кг.

Для коня кращим концентрованим кормом є овес – він має високі поживні властивості, добре перетравлюється та засвоюється. Максимальна добова даванка – до 5 кг. Частково або повністю овес можна замінювати зерном кукурудзи або ячменю, пшениці, жита та згодовувати у вигляді зернової суміші. Ці складові краще згодовувати подрібненими. Корисним кормом є пшеничні висівки, багаті на мінеральні речовини, до кожної даванки додають 4–5 г кухонної солі.

Поживним кормом є трава природних або посіяних пасовищ, яку згодовують лише свіжоскошеною. Вільних від роботи коней можна утримувати на пасовищах цілодобово.

Годують робочих коней тричі на добу. На ніч дають близько половини норми грубих кормів, а другу половину згодовують вранці та в полудень. Стежать, щоб годування закінчувалося за 30–40 хвилин до початку роботи.

Напувають коней перед годуванням і після нього не менше трьох разів на добу. Середньодобова потреба коней у воді – 40–50 л, а в спекотну пору року норма може сягати до 80 літрів.

Не можна напувати спітнілих після роботи коней, оскільки це може спричинити ревматичне запалення копит. Якщо в цьому виникає необхідність, то їх не розгнуздують і випоюють невелику кількість води й відразу продовжують роботу. Не можна напувати коней із застояних водоймищ, калюж. Необхідною умовою для робочого коня є дотримання належного догляду за копитами. Копито здорової тварини має гладеньку рогову стінку, покриту глазур'ю, без кілець та тріщин. Рекомендується утримувати коней на глинобитній підлозі, оскільки на бетонній або кам`яній копитний ріг втрачає еластичність.

Розчищають копита не рідше, ніж раз у півтора місяця. Краще, аби цю роботу виконував спеціаліст, тому що надмірне та недостатнє зрізання копитного рогу може призвести до хвороби. За необхідності цей спеціаліст підковує коня.

Ставлять робочих коней у стайнях, забезпечених стоками для сечі, дощових вод і захистом від пануючих вітрів. Відтак передбачають площу для зберігання збруї, кормів та інвентаря. Довжина й ширина стійла залежить від величини коней.

Працездатність коня багато в чому залежить від фізіологічного стану шкіри. А тому періодично слід її чистити механічним або ручним способом. Механічно за допомогою пилососа, а вручну – щіткою, суконкою, пластиковою скребницею або джгутом м`якої соломи. Спочатку чистять голову згори донизу, потім – шию, тулуб, ноги. В літню пору коней слід купати у проточних водоймах або під душем.

На стан шкірного покриву впливає кінська упряж. Вона має бути простої будови, міцною, еластичною та припасованою до величини коня. Усі ці вимоги повинні виконуватися, щоб запобігти виникненню потертості та намулювання у місцях дотику збруї до шкіри.

Стежать, щоб коні віком 2,5–3 років використовувалися на легких роботах, оскільки це сприяє їхньому кращому розвитку, а важка робота призводить до захворювання суглобів, пошкодження зв`язок та сухожилків кінцівок. Належні умови утримання, годівлі та помірне навантаження продовжують тривалість використання коня до 20 років.

Найнебезпечнішою хворобою для робочого коня є коліки, які проявляються значним комплексом клінічних ознак, частіше це трапляється за хвороб шлунково-кишкового тракту. Проявляється хвороба хвилюванням коня, неприродними для нього рухами та положенням, здуттям живота, розладами серцево-судинної системи.

Основною причиною виникнення хвороби у коней є порушення руху кормових мас по шлунку і кишківнику, що можуть спричинюватися спазматичною або паралітичною непрохідністю та закупоркою кишківника гельмінтами, конкрементами, пухлинами.

Остаточну причину цієї небезпечної хвороби може встановити лише спеціаліст ветеринарної медицини й призначити дієве лікування.

Л.К. Волинець,
доктор ветеринарних наук

Де найвигідніше утримувати кролів

Рівень утримання кролів має відповідати вимогам, які для них встановила сама природа. Тож, незважаючи на їхнє хутро, ці тваринки чутливі до холоду, а ще більше до спеки.

Кролів можна розводити на волі в загородженому просторі. Таке утримання найекологічніше. Однак розведення та утримання у крільчатниках є найпоширенішим, головним чином за утримання великого поголів'я, яке закладається задля прибутку.

Розведення напіввільне

Обора, або вільне утримання. Цей спосіб найближчий до природних умов, належить до екстенсивних, тобто до найпродуктивніших. Його застосовують головним чином для утримання невеликого поголів'я, коли власник не переслідує комерційної мети. У цьому разі цей спосіб може бути успішним, але він менш придатний для утримання великого поголів'я, коли йдеться про прибуток.

Вільне утримання можливе за наявності достатньої площі біля присадибного господарства й упевненості, що кролі не втечуть, не замерзнуть взимку, весь рік матимуть корми, воду і будуть розмножуватися.

Ділянка та її упорядкування

Ділянка, виділена для утримання кролів, має бути достатньо велика й відповідати кількості кролів, яких на ній збираються утримувати. Ґрунт має бути сухий, але не дуже сипкий, щоб кролі могли збудувати для себе природні лігвища, нори.

Тож, якщо такого ґрунту, шановні господарі, не маєте в своєму розпорядженні, використовуйте різні природні матеріали – стовбури дерев з дуплом, в'язанки хмизу, старі труби тощо, які послугують тваринам для побудови штучних лігвищ. Рослинність у такій оборі має бути різноманітна, але треба бути дуже уважним і виполоти всі отруйні рослини.

Ділянку засадіть кущами й деревами (дуб, в'яз, фруктові дерева), їхні стовбури обмотайте дротяною сіткою, щоб кролі їх не обгризли.

Цю площу обгородіть сіткою з малими вічками. Сітку слід утримувати в належному стані, крім того, вона має бути достатньо заглиблена в землю (щонайменше 59 см), аби кролі не підрили й не втекли, і достатньо висока (щонайменше 1,50 см), щоб всередину не дісталися можливі хижаки. В цій оборі облаштуйте і закритий простір, який допоможе вам зібрати тих кролів, яких хочете оглянути, лікувати або вилучити (з різних причин) з розведення.

Кролі у вільному розведенні

Самці кролів мають схильність до бійок, що призводить до поранень, які нерідко починають гноїтися. З цієї причини всіх самців слід каструвати, окрім одного, якого відібрали на розплід. Утім, якщо вашої живності є чимало, а обора достатньо велика, можете залишити одного самця на двадцять самок.

Не всі породи кролів придатні для утримання цим способом з погляду їхньої морфології (багато порід мало рухливі), через хутро (ангорські) чи через забарвлення (білих кролів дуже добре видно для хижих птахів). З іншого боку – це чудовий спосіб розведення для диких кролів.

Переваги та вади

Переваги цього способу такі: розведення кролів у найприродніших для них умовах; їжа забезпечена рослинністю; відпадає потреба утримувати крільчатник; не треба міняти підстилку; незначні витрати на будівництво приміщень; усякі переселення та облаштування нових приміщень для тваринок мінімальні, а, отже, й менше затрачається сил на догляд.

Вади, якими не можна знехтувати: важко забезпечити санітарні умови; відсутність умов для годування кролів з урахуванням періодів, віку, фізіологічного стану й статі; важко керувати племінним розведенням. Крім того, цей спосіб розведення потребує багато простору і, незважаючи на всі вжиті заходи, важко, а правильніше, практично неможливо повністю уникнути атак хижаків, зокрема з повітря.

Напіввільне розведення

Йдеться про трав'янистий, обмежений простір (обгороджений майданчик), де кролі можуть вільно рухатися. На маленькій площі можете розмістити тварин і на бетонній підлозі, на яку обов'язково треба покласти високий шар якісної соломи. Мала дерев'яна будочка, яку поставлено десь у кутку, буде укриттям для кролів, котрі матимуть у цьому потребу.

Якщо є відповідний ґрунт, то його можна залишити для кролів, аби вони могли збудувати для себе природні нори. Інакше мусимо забезпечити їх штучними норами, одну на самку. Корм розкладають до годівниць, обов'язково мають бути напувалки.

Цей спосіб є чимось середнім між вільним розведенням і розведенням у крільчатниках. Він дає можливість розводити кролів у природному для них середовищі і має усі переваги й вади вільного утримання, з яких найбільшими є труднощі з дотриманням належних санітарних умов.

Гігієна у напіввільному розведенні

Через чотири–п'ять років ґрунт треба перекопати, а нори засипати. Майданчик дезінфікувати (наприклад, негашеним вапном) і тільки після цього знову засіяти. Це, певна річ, вимагає від власника мати ще один майданчик, куди тимчасово можна оселити тварин.

З досвіду німецьких кролівників записала

Г. Коваленко

КАТОЗАЛ – негормональний препарат для підтримки здоров'я вашої годувальниці!

Тримаючи корову, господарі неодмінно знають і розуміють, наскільки важкий, важливий та відповідальний для тварини, та і для самих господарів період народження теляти і післяродовий період. Адже скільки труднощів та ускладнень виникає саме в цей час! В результаті багатьох чинників часто виникає неплідність, патологія родів та післяродового періоду.

Для сприятливого перебігу післяпологового періоду та підтримки фізіологічного стану організму тварини німецькою фірмою Байєр створений препарат Катозал.

Катозал – це препарат, до складу якого входить унікальна композиція вітаміну B_{12} та сполуки фосфору. Препарат існує з 1950 року і набув популярності спершу в Німеччині, а далі і в країнах Європи. На відміну від інших препаратів, що традиційно застосовують у ветеринарній медицині для стимуляції у тварин статевої охоти, Катозал не містить гормональних речовин і комплексно впливає на весь організм.

Хотілося б ознайомити вас, дорогі читачі, з результатами застосування препарату Катозал в українських господарствах, які спеціалізуються на вирощуванні великої рогатої худоби. В цих господарствах систематично застосовували Катозал на різних фізіологічних етапах до пологів, після пологів та під час вагітності.

Було встановлено, що застосування Катозалу сприяло зменшенню частоти розвитку післяродових ускладнень та покращенню показників фолікулогенезу – процесу розвитку фолікулів, що сприяє швидшому відновленню організму в післяродовий період. На практиці це проявляється проявом статевої охоти у фізіологічно визначені терміни та підвищенням результативності осіменінь. Окремі важливі показники наведено в таблиці:

Показник	Дослідна група	Контрольна група
Вітамін А, мг/ 100 мл	27,6	24,2
Неорганічний фосфор, мг / 100 мл	5,1	3,34
Глюкоза, ммоль/ л	2,4	1,9
Кальцій, мг/ 100 мл	9,3	8,9

У дослідній групі відмічалось підвищення рівня фосфору у сироватці крові. Фосфор входить до ряду сполук, які є джерелом енергії. Під впливом Катозалу у м'язах відбувається ряд структурних змін, тому для покращення скоротливої функції м'язів матки та прискорення відходження посліду Катозал рекомендовано вводити перед пологами або відразу після них теж.

Відомо, що нестача вітаміну А в організмі тварини спричиняє порушення статевих циклів, затримку посліду, зниження продуктивності, послаблюється стійкість тварин до інфекцій. Вченими встановлено, що після застосування препарату Катозал у корів дослідної групи спостерігали підвищення вітаміну А в сироватці крові на 10,4%.

Спостерігалося також підвищення рівня кальцію в сироватці крові, що знижує ймовірність виникнення післяродових парезів. Крім того, кальцій сприяє зміцненню кісткового апарату, що досить важливо у період лактації. Адже кальцій входить до складу молока, отож у випадку його нестачі в раціоні відбувається його вимивання з кісткової тканини.

Підвищення рівня глюкози в крові – також дуже важливий показник для фізіологічного стану тварин. Глюкоза є джерелом енергії для організму та виконує дезінтоксикаційну функцію. Як наслідок відбувається покращення фізіологічного стану організму тварини, зокрема покращення функції печінки та нирок.

З огляду на вищезазначене, під впливом препарату Катозал відбувається покращення фізіологічного стану всіх систем та органів. Введення Катозалу стимулює родову діяльність та своєчасне відходження посліду. Катозал дозволяє запобігти багатьом акушерсько-гінекологічним захворюванням, а також прискорити прояв статевої циклічності та підвищити ефективність осіменіння корів

Проявіть турботу про свою годувальницю, і вона неодмінно віддячить вам народженням здорового теляти, збільшенням надоїв та відсутністю проблем зі здоров'ям.

Запитуйте Катозал® у ветеринарних аптеках!

Перед будівництвом індивідуального житлового будинку слід визначити, з яких основних конструктивних елементів і деталей складатиметься оселя. І, звичайно ж, здійснювати будівництво краще за проектом. У наш час розроблено безліч різноманітних проектів житлових будинків, котеджів, вілл, приватних міні-готелів з оригінальними планувальними схемами і різноманітними конструкціями, в тому числі і з місцевих будівельних матеріалів. Вони мають чимало схожого, але й певні відмінності.

Перші кроки до власної оселі

Що таке проект будинку?

Проект індивідуального житлового будинку являє собою набір необхідних креслень (плани, розрізи, фасади, деталі) з поясненнями про виробництво робіт, допущені зміни та кількість необхідних будівельних матеріалів.

Нині в приміській зоні, у приватному секторі міст і в сільській місцевості, як правило, споруджуються одно- та двоквартирні одноповерхові, мансардні й двоповерхові житлові будинки. Забудовникам-початківцям слід враховувати, що поверхи житлових будинків вважаються:

- цокольними – при відмітці підлоги приміщень нижче планувальної відмітки землі, але не більше ніж на половину висоти приміщень;
- надземними – при відмітці підлоги приміщень не нижче планувальної відмітки землі;
- мансардними – при розміщенні приміщень в об'ємі горища.

При визначенні поверховості будинку до складу поверхів зараховують усі надземні поверхи, в тому числі мансардний і цокольний, якщо перекриття останнього знаходиться вище планувальної відмітки землі на 2 м і більше.

Щодо кількості кімнат, то, зазвичай, в одноповерхових будинках передбачають від 2 до 4 кімнат, у мансардних – 3–5, а в двоповерхових – 5–6 кімнат.

Слід зазначити, що двоповерхові будинки порівняно з одноповерховими економічніші. Споруджують їх переважно заможні родини або багатодітні сім'ї, що потребують поліпшення житлових умов.

Житлову площу визначають як суму площ житлових кімнат, до яких належать загальні кімнати, їдальні, спальні.

Кожний регіон має свої особливості

Вибираючи проект житлового будинку, необхідно враховувати, що проекти, як правило, розробляють для трьох проектно-будівельних регіонів України, які формуються з урахуванням місцевих кліматичних особливостей і наявної проектно-будівельної бази.

У межах кожного регіону можна виділити три принципових схеми планування та організації індивідуального житла.

Так, у північно-центральних областях України будинки мають компактні плани й невеликі зовнішні стіни, що зменшує їхнє охолодження взимку. Веранди переважно прибудовують до основного об'єму будинку. Житлові кімнати – прохідні, без перехідних просторів.

У північних областях надають перевагу будинкам з одним бічним входом, зручно пов'язаним з вулицею і господарськими приміщеннями. Загальні кімнати звичайно розташовують вікнами до вулиці.

У західних областях будинки також мають компактні плани. Веранди в них переважно вбудовані. Тут дуже поширені мансардні будинки. А ще характерним є чіткий розподіл будинку на житлову й господарську зони. Будинки мають два входи і високу покрівлю, що пов'язано з великою кількістю опадів.

У південному регіоні індивідуальні житлові будинки, зазвичай, видовжені в плані. Широко розповсюджені також літні приміщення й засклені веранди, внаслідок чого план споруди дещо ускладнюється, бо відкриті літні прибудови ніби "зливаються" із закритими приміщеннями будинку. Для півдня України надзвичайно характерні літні дворики, над якими росте виноград. Призначені вони для різних побутових потреб (полуденного відпочинку, приготування їжі, прання білизни тощо). Дуже зручно, коли такі дворики або обплетені виноградом альтанки розташовані поряд із житловими приміщеннями та літньою кухнею, де зберігаються продукти, посуд тощо.

Потрібно все врахувати

При виборі проекту індивідуального житлового будинку обов'язково враховують склад сім'ї, вік і стать мешканців майбутньої оселі. Так, у зв'язку з тим, що в житловому будинку спальне місце в загальній кімнаті зазвичай не влаштовують, то для родини з п'яти осіб необхідна не три-, а чотирикімнатна квартира (будинок). А для родини з трьох або чотирьох осіб рекомендується трикімнатна квартира з двома спальнями (від-

повідно на дві та одну особу або дві спальні кімнати на дві особи кожна).

Нині згідно сучасних високих світових стандартів та вимог щодо поліпшення комфорту поряд із житловими кімнатами влаштовують невеликі гардеробні та індивідуальні приміщення, суміщені з санвузлами. Залежно від потреб родини в будинку може бути виділене окреме приміщення для їдальні, яке влаштовують за рахунок скорочення розмірів загальної кімнати й кухні. Якщо родина велика (багатодітна), в будинку доцільно мати окреме приміщення для прання.

У заміських і приміських будинках досить часто проектують літні приміщення – ґанки, відкриті тераси (лоджії) й засклені веранди. Останні набули найбільшого поширення серед усіх типів літніх приміщень. За раціонального сполучення із загальною кімнатою, кухнею та їдальнею веранда у теплу пору року доповнює їх, а взимку її використовують як допоміжне господарське приміщення.

Дво- та трикімнатні будинки будують одноповерховими, а будинки на чотири й більше житлових кімнат можуть бути у двох рівнях – двоповерховими або мансардними. За таких умов бажано, щоб одна із спальних кімнат розташовувалася на першому поверсі й була призначена для членів родини похилого віку, яким важко підніматися по сходах кілька разів за день.

Останнім часом заможні родини, орієнтуючись на європейські норми створення комфорту в індивідуальних житлових будинках, влаштовують у своїх оселях зручний ліфт.

Слід зазначити, що в будинках із квартирами у двох рівнях забезпечується хороша ізоляція спальних кімнат від приміщень денного перебування і скорочується площа забудови порівняно з одноповерховими оселями. Але є один недолік – зв'язок житлових приміщень влаштовано через внутрішні сходи, що не для всіх мешканців зручно. Хоча в зимовий період внутрішні теплі сходи – бажана й невід'ємна ознака зручності й комфорту житла.

Чимало господарів будують одноповерхові трикімнатні будинки з високою покрівлею з метою подальшого розширення їх за рахунок облаштування мансард. У тих випадках, коли необхідність розширення житлової площі будинку пов'язана тільки з сезонним збільшенням кількості його мешканців (приїзд учнів або студентів на літні канікули), мансарду можна зробити неопалюваною.

Значно зручніші житлові будинки з двома входами: один із них веде з вулиці до житлових приміщень, інший – з присадибної ділянки до кухні. Раніше у багатьох типових проектах додатковий вхід не передбачався, бо це суттєво збільшувало вартість будівництва. Однак він

створює додаткові зручності й комфорт, а також сприяє утриманню будинку в чистоті. Особливо актуально це, коли до господарів приходять гості: свіжу зелень до столу та овочі з городу не потрібно проносити повз вітальню або загальну кімнату, де влаштувалися відвідувачі. Під час зимових морозів додатковий вхід до будинку також дуже зручний: щоб набрати води з криниці, не потрібно обходити навколо всього будинку.

За існуючими проектними нормами другий вхід до оселі можна зробити без тамбура, але він повинен мати подвійні двері. Головний вхід до будинку краще побудувати з тамбуром і двома дверима, щоб холодної пори року в опалюваних приміщеннях не втрачалося тепло. Підлогу в тамбурах влаштовують на 20–50 мм нижче рівня підлоги житлових приміщень.

Із статей, надрукованих у рубриці "Дім і садиба" у минулих номерах журналу, читачі мали змогу дізнатися, що навіть мінімальні розміри земельної ділянки, як-от славнозвісні дачні шість соток, дозволяють обладнати при будинку невелику або простору веранду, тобто літнє приміщення, яке найкраще забезпечує зв'язок житла з навколишньою природою – садом, квітником тощо. Тож вибираючи той чи інший проект індивідуального житлового будинку, варто звернути увагу на наявність веранди. Дехто із забудовників залишає для неї місце навіть у тому випадку, коли побудувати її одночасно з будинком немає можливості.

Щоб веранда не надто нагрівалася влітку та не ускладнювала інсоляції вітальні або загальної кімнати з півдня, біля яких її звичайно розташовують, доцільніше буде влаштовувати веранду, орієнтуючись на північний схід або схід.

За низького рівня ґрунтових вод у будинку влаштовують льох, а також вигрібний теплий туалет. Коли ж рівень води високий, то льох і туалет розміщують за межами житла.

Насамкінець нагадаємо, що проект вашого майбутнього житлового будинку має бути "прив'язаний" до ділянки. Тож необхідно, щоб головним фасадом він виходив на вулицю. Якщо будинок розташований на розі вулиць, його обидва фасади мають бути акцентним (домінантним) завершенням архітектурної композиції середовища. Те саме стосується й фасадної частини паркану, який нерозривно пов'язаний з будинком і подвір'ям. Це своєрідне "обличчя" господи, тож він обов'язково має бути композиційно та ідейно-художньо пов'язаний з її загальним архітектурним вирішенням.

С.В. Сьомка,
викладач Київського національного університету будівництва і архітектури

Розумниця-теплиця

А ви вже відчули кризу? Для багатьох це запитання замінило звичне: "Як справи?". Про це не замовкають навіть діти, не говорячи вже про пресу, яка так і переповнена фактами, прогнозами і застереженнями з цього приводу. Механізм, від якого ми залежні, – зламався. Відключили газ, воду, електрику, не дали зарплатню – і ми за межею. А нас втішають тим, що не подорожчали цитрусові, а навіть навпаки – будуть дешевшими, ніж торік тому, що урожай багатий, а купувати нікому. Інколи просто смішно до сліз. Але, навчені гірким досвідом попередніх "кризових хвиль" дев'яностих, ми, як ніхто інший, знаємо: порятунок потопаючих – справа рук самих потопаючих. Та і це не єдиний привід, щоб замислитись про те, чим би запастись, щоб забезпечити собі якісне автономне життя. До того ж, всі прекрасно пам'ятають, як в ті самі, майже "військові" дев'яності, багатьом вдавалося виживати завдяки заповітним 6 соткам – дачам – годувальницям. Хто знає, що чекає нас попереду?!

Зупинимося на хлібі насущному і всім відомій істині Піфагора – ми є те, що ми їмо. А за великим рахунком, що ми вживаємо, знає далеко не кожен. Сьогодні ні магазин, ні бабусі з ринку, ні санепідемстанції не можуть бути гарантією екологічно чистих і безпечних продуктів. Та ще, враховуючи те, що продукція в Україні досі не підлягає маркуванню. Про це вже стільки сказано – навіть не варто вдаватися до подробиць. Краще поговорити про те, як собі самому хоч трохи допомогти.

Можна зробити кардинальні кроки. Наприклад, поміняти квартиру на будиночок в селі з власним водопроводом і піччю. Але це справа не одного дня. А є і крочки, які вам здійснити під силу. Почніть з купівлі теплиці – і ви самі собі будете вдячні. Адже ви посадите те, що захочете, а урожай зберете набагато раніше, ніж просто з городу. Пізно восени у вас завжди будуть домашні помідори. Ранньою весною ви матимете розсаду власного "виробництва". А, ще, це буде ваш маленький світ, в який завжди можна вкласти частинку душі.

До речі, українці в паніці, зняли з банківських рахунків 20 мільярдів гривень, і більшість цих грошей плюс традиційні домашні заощадження "на чорний день" залишаються на руках. Люди не знають, куди їх вкладати, поки вони зовсім не знецінилися. Нестабільними виявляються навіть долари і золото. А, ось і відповідь сама напрошується: придбайте теплицю! Адже це не річ, яку ви зносите за кілька сезонів або повісите в шафі до кращих часів! Крім всього, це прекрасний подарунок з будь-якого приводу.

Внутрішню красу теплиці, яку ви неодмінно захочете створити, завжди підкреслюватиме сучасна споруда **із каркасу з оцинкованого профілю і полікарбонату**. Така будівля прослужить понад 20 років (на **10 років** з яких **гарантія виробника**). Теплиця **арочного типу потрібного вам розміру** – останнє слово в тепличному господарстві. По-перше, це надійно. Основа теплиці з оцинковки, на відміну від своїх родичів з дерева, пластмаси, металу не гниє, не пересихає, не тріскається і не потребує фарбування. Дах у такого будинку для рослин не б'ється, не провалюється під снігом, як скло; витримує температурні коливання від -5°C до +12°C і пропускає понад 90% ультрафіолету. По-друге, таку теплицю легко зібрати, перенести з місця на місце і не треба робити фундамент, а лише закопати в землю. По-третє, її можна опалювати з найменшою втратою тепла навіть взимку, адже полікарбонат створює ефект термоса. І все це означає, що догляд знадобиться не вашій теплиці, а лише рослинам.

І що особливо приємно, такі **теплиці XXI століття виробляє в Україні компанія "Профіль-М"**. Сьогодні підтримувати українського виробника не лише модно, але і практично. Адже, за імпортний товар завжди доводиться платити дорожче, та і в разі якихось проблем навіть звернутися нікуди. Не менш важливим є і те, що саме ці теплиці адаптовані до наших погодних умов (температура, вітер, снігове навантаження). І, звичайно, моделі теплиць і парників ви можете вибрати для своїх потреб – від найпростіших парничків до великих професійних теплиць.

Гарна, затишна "розумна" теплиця давно вже стала мрією людини, яка любить землю, рослини і себе. А, як відомо, від мрії до реальності один крок. Зробіть його – і ви не пошкодуєте!

З питань придбання звертайтесь:

Моб. **8 066 136 64 75**
8 050 461 04 15
8 098 131 58 77

Вінницька обл., смт. Вороновиця, вул. Жовтнева, 53 Д.

Детально про теплиці і ціни дивіться на сайті:

profil-m.vinnitsa.com

Теплиці під полікарбонат	Розміри моделі	Каркас	Комплект полікарбонату 4 мм	Комплект полікарбонату 6 мм
"Удачна-2-4м"	3×4×2 м	2 300 грн	1 800 грн	2 500 грн
"Удачна-2-6м"	3×6×2 м	2 800 грн	2 400 грн	3 200 грн
"Удачна-3"	4×6×2,5 м	4 000 грн	3 300 грн	4 600 грн
"Перчик-М"	1,5×4×1,75 м	900 грн	1 200 грн	1 600 грн

Теплиці під плівку	Розміри моделі	Каркас
"Дачна"	3×6×2	1 400 грн
"Удачна (зміцнена)	3×6×2	1 700 грн
"Перчик"	1,5×5×1,75	600 грн.
"Помідорчик"	2,5×5×1,75	700 грн
"Огірочок"	0,9×5×0,9	450 грн
"Редисочка"	2×4×0,4	200 грн

„СОЛО" на городі

Чим ближче весняна пора, тим відчутніша увага до всілякого городнього реманенту, що має полегшити працю при обробітку землі та посадкових роботах. З року в рік все більше наших співвітчизників віддають перевагу моторизованим агрегатам - мотокультиваторам та мотоблокам, що допомагають не тільки підготовити грунт до посадки, а й виконати цілий ряд робіт по посадці та догляду за рослинами. Прості у керуванні, легкі та повороткі, ці машини ідеально підходять для використання на присадибних ділянках, на яких часто-густо великою технікою не заїхати, а тим більше і розвернутись не можна.

Попередні 2-3 роки дещо змінили усталені традиції, і господарі дачних ділянок більше займались облаштуванням газонів та садків, ніж вирощуванням картоплі. Наразі ситуація дещо змінилась, і вирощені на присадибній ділянці овочі будуть зовсім не зайвими для поповнення продуктового кошика пересічного українця.

Та який би не був профіль присадибної ділянки – грядка, сад, чи квітник, широкий вибір мотокультиваторів, що виробляються німецькою компанією SOLO Kleinmotoren GmbH, дає можливість підібрати відповідну модель, що якнайкраще підійде для виконання потрібних видів робіт. Ці культиватори добре відомі в Україні, і за 10 років завоювали повагу не тільки власників невеликих земельних ділянок, а й професіоналів-фермерів. Звичайно, культиватором з середньою продуктивністю 5 соток/год зрихлити 2-3 га нелегко: простий підрахунок показує, що для цього потрібно чимало часу (на 1 га треба близько 20 годин, тобто 3 робочих дні). Та такі трудомісткі операції, як рихлення міжрядь та прополювання, в фермерських господарствах ці машини виконують залюбки.

Найбільш популярними є моделі середнього класу – в цій категорії компанія SOLO пропонує 4 моделі: Solo 503HX та Solo 503RHX (потужність 5,5 к.с.) – з двигунами відомої японської марки HONDA, Solo 503R (потужність 5 к.с.) та Solo 509 (6 к.с.) – з не менш відомими японськими двигунами SUBARU. Характерно, що всі ці двигуни мають чавунну гільзу циліндра, завдяки чому досягається підвищений термін служби – від 1000 до 3000 мотогодин. Двигуни SUBARU на сьогодні – кращі двигуни в своєму класі, в яких застосовані найновітніші технології: система управління клапанами OHC, опорні шарикопідшипники колінвала, поліпшене змащування шийки шатуна, ланцюговий привід розподільного вала. Синхронізуючий ланцюг приводу виконаний із загартованої сталі і слугує також для подавання мастила для змащування верхнього розподільного вала та клапанного механізму.

Усі грунтофрези виконані на високому технічному рівні: жорстка сталева рама забезпечує низьке розміщення центру ваги, що важливо для стійкості машини, ручка керування регулюється за висотою і навсібіч (у моделі Solo 503R – тільки за висотою), легкознімні роздільні фрези гарантують легку зміну ширини захвату, чіткий контроль смуги обробітку здійснюється завдяки боковим тарілчастим обмежувачам, розбірний ланцюговий редуктор надає можливість заміни при потребі не цілком всього механізму, а лише окремих його деталей. Моделі 503RHX, 503R, 509 мають, крім передньої, ще і задню, понижену, передачу, завдяки чому стає зручніше маневрувати. Solo 509 оснащений сучасною пневматичною муфтою зчеплення, що плавно вмикає фрези, у інших моделей зчеплення тросове. Максимальна ширина захвату у Solo 503HX, Solo 503RHX та Solo 509 складає 84 см, у Solo 503R – 60 см. Фрези мають діаметр 320 мм і забезпечують глибину рихлення в діапазоні 5-25 см. За бажанням, усі чотири моделі можуть агрегатуватись додатковим обладнанням: металевими колесами з грунтозачепами, плугом та підгортачем.

Solo 502 (2,5 к.с.) класифікується як легкий культиватор. Та хоч він і належить до легких машин, практичне застосування його широке, і працює він не тільки на присадибних ділянках площею до 20 соток, а й на великих площах, де використовується для професійного догляду за рослинами – міжрядного обробітку та прополювання. Характерна для мотокультиваторів середнього класу конструктивна схема з вертикально встановленим двигуном та ланцюговим розбірним редуктором, а також висока, до 190 об/хв, швидкість обертання фрез надають Solo 502 відчутної переваги під час міжрядного обробітку та прополювання порівняно з традиційними культиваторами легкого класу (з горизонтальним розміщенням двигуна, черв'ячною передачею та обертами фрез 110–130 об/хв): він значно швидше та легше рухається і може проходити в нешироких міжряддях. Змінна – від 20 до 54 см – зона обробітку надає можливість використання на різних за шириною міжряддях, а як додаткове обладнання для нарізання борозен можна придбати металеві колеса з грунтозачепами та підгортач.

Надлегкий культиватор Solo 501H використовується на невеликих площах (до 10 соток). Унікальна конструкція нового чотиритактного двигуна Honda GX 25 (1,1 к.с.), яким оснащений Solo 501H, дає змогу використовувати машину з будь-яким кутом нахилу, на крутих схилах з нахилом понад 15°, де інші культиватори працювати не в змозі. За перестановки місцями правої та лівої грунтофрез, ножі яких мають особливу конфігурацію, можна проводити або глибоке розпушування (до 16 см), або швидкісний поверхневий обробіток та прополювання. Завдяки незначній масі (12,5 кг) та простоті управління, з таким культиватором легко впораються й жінки, і літні люди. Додатково Solo 501H може бути оснащений спеціальними шестилопатевими фрезами для високоякісного обробітку в саду чи на квітнику, аератором, вирівнювачем краю газону, а також металевими колесами з грунтозачепами та підгортачем.

Придбати мотокультиватори та іншу техніку SOLO можна за такими адресами:

Мережа спеціалізованих садово-технічних центрів ВКП "ЕСКО":

Київ, Виставка-продаж: вул. Сирецька, 33-Ш, тел. (044) 238-65-55.
Київ, вул. Басейна, 13, тел. (044) 235-85-31, 235-85-32.
Одеса, вул. Строганова, 29, тел. (0482) 37-61-76.
Одеса, вул. Преображенська, 58, тел. (0482) 34-35-75.
Донецьк, вул. Артема, 146, тел. (062) 381-87-22, 381-87-83.
Дніпропетровськ, вул. Вокзальна, 6, тел. (056) 721-52-57, 721-52-95.

Біла Церква, магазин «Фортуна»: вул. Ярмаркова, 4, тел. (04463) 3-20-34.
Вінниця, ТТЦ «Майстер»: вул. Київська, 10, тел. (0432) 32-08-01, 35-72-57, 52-03-48.
Гайсин, ТТЦ «Майстер»: вул. 1 Травня, 4, тел. (04334) 2-50-49.
Запоріжжя, ПП «Владіс»: вул. 40-річчя Радянської України, 66, тел. (0612) 30-01-26.
Івано-Франківськ, «Будматеріали»: тер. ВАТ «ІваноФранківськцемент», тел. (0342) 58-37-36, 50-68-24.
Ізмаїл, магазин «Усадьба»: вул. Осипенко, 111-А, тел. (04841) 64-464.
Кам'янець-Подільський, магазин «Зелений світ»: вул. Огієнка, 24, тел. (03849) 3-16-62.
Кам'янка-Дніпровська, магазин «Фермер»: вул. Чкалова, 7, тел. (06138) 2-19-41, 2-29-56.
Київ, ТЦ «Садово-городня техніка»: вул. Костянтинівська, 71, тел. (044) 501-28-31, 501-28-32.
Київ, магазин «Фермер на Подолі»: вул. Межигірська, 55/20, тел. (044) 417-31-75, 417-56-13.
Кілія, магазин «Апрель»: вул. Пролетарська, 16, тел. (04843) 41-714.
Кіровоград, магазин «Літіція»: вул. Комарова, 46, тел. (0522) 23-02-65, 55-10-56.
Коломия, магазин «Дім і сад»: вул. Майданського, 12, тел. (03433) 3-84-84.
Краматорськ, магазин «Мир инструментов»: вул. Леніна, 12, тел. (0624) 3-23-68.
Красноперекопськ, магазин «Агромаркет»: вул. Чапаєва, 1/3а, тел. (06565) 2-36-88.
Кременчук, ПП «Голембієвська»: тел. (05366) 2-41-26, (067) 526-81-09.
Крим, Красногвардійський р-н, смт. Октябрьське, м-н «Агродім»: вул. Гагаріна, 41-А, тел. (067) 650-84-55.
Луганськ, «Восток-инструмент-техсервис»: вул. Л. Шевцової, 21-А, тел. (0642) 50-21-04, 8-050-155-94-38.
Луцьк, Садовий Центр «Сад-Город»: вул. Шевченка, 11, тел. (0322) 21-04-88.
Львів, магазин «Дім Інструментів»: вул. І. Франка, 61, тел. (0322) 75-82-33, 96-63-36.
Мелітополь, магазин «Насіння «Семініс»: вул. Чайковського, Залізничний ринок, тел. (06192) 5-02-87.
Миколаїв, магазин «Інструмент»: Херсонське шосе, 96/1, тел. (0512) 44-48-65.
Нікополь, ТСЦ «Імперія природи»: вул. К. Маркса, 193, тел. (05662) 3-29-00, (050) 480-42-97.
Рівне, магазин «Інструмент-Центр»: пр-кт Миру, 4, тел. (0362) 22-34-45, 62-05-50.
Севастополь, Інструмент-Центр «Панорама»: вул. Вакуленчука, 39, тел. (0692) 53-74-49.
Севастополь, ПП «Техноман»: вул. Пожарова, 6, тел. (0692) 45-41-50, 55-75-72.
Сімферополь, магазин «Воскресенье»: вул. Крилова, 21/22, тел. (0652) 600-936, 600-937.
Слов'янськ, ПП «Безнощенко», магазин «Мототехніка», вул. Генерала Батюка, 50, тел. (0626) 62-23-02.
Тернопіль, ТОВ «Вілайн»: вул. Яремчука, 37, тел. (0352) 43-43-59, 53-79-09.
Фастів, Садовий Центр «Кульбаба»: вул. Шевченка, 24, тел. (04465) 5-42-70.
Харків, магазин «Мир Инструмента»: вул. 23 Серпня, 43, тел. (057) 340-45-28.
Херсонська обл., Цюрупинський р-н, с. Великі Копані, магазин «Жанна»: вул. К. Маркса, 69, тел.: 8-050-318-53-96, 8-050-315-79-74.
Хмельник, ТТЦ «Майстер»: вул. Столярчука, 28, тел. (04338) 2-39-83.
Хмельницький, магазин «Дім Інстументів»: вул. Прибузька, 8, тел. (0382) 74-22-70, 74-22-71, (067) 383-93-52.
Хмельницький, ТЦ «Дачник»: вул. Шевченка, 85а, тел. (0382) 65-43-97.
Хмельницький, магазин «Зелений світ», вул. Вайсера, 28, тел. (0382) 65-44-40.
Черкаси, магазин «Електротехніка»: вул. Благовісна, 217, тел. (0472) 45-75-81, 45-42-65.
Чернівецька обл., Хотинський р-н, с. Недобоївці, магазин «Дім, сад, город», тел. (03731) 43-3-49, 8-050-6168080.
Чернігів, магазин «ТТТ»: пр. Миру, 139, тел. (04622) 5-33-91.

І в свято, і в будень

Добрий день, шановна редакція журналу "Дім, сад, город"!

Насамперед хочу подякувати за те, що визнали мене переможцем кулінарного конкурсу у минулому році. Але прислів'я мовить: стара слава любить нову. От я і вирішила надіслати добірку рецептів на конкурс "Господиня-2009".

Бажаю всіляких гараздів вам і всім читачам журналу.

Тамара Василівна Момотюк,
с. Росошани, Кельменецький район,
Чернівецька область

Салат апетитний із зеленню

Треба мати: капусту білоголову 240 г, ковбасу 120 г, майонез 200 г, 3 яйця, сіль, спеції та зелень.

Капусту нарізуємо соломкою. Додаємо тоненько нарізану ковбасу, дрібно посічені круто зварені яйця, посипаємо сіллю, перцем, заправляємо майонезом. Зверху салат прикрашаємо зеленню петрушки або кропу.

Каштани м'ясні

Треба мати: свинини 250 г, яловичини 250 г, 4 яйця, 100 г молока, 200 г сухарів, 100 г жиру.

Свинину і яловичину двічі перекрутіть через м'ясорубку. Додайте сіль, перець, молоко, яйця. Усе добре вимішайте. Виробіть кружальця, на середину покладіть начинку (маленький сухарик) і защипайте краї, надаючи форму каштанів. Паніруйте в борошні, змочіть у яйцях, знову паніруйте у висушених кубиках білого хліба. Смажте у великій кількості жиру.

Тріска, відварена в молоці

Треба мати: 500 г тріски, 2 склянки молока, 1 цибулину, лавровий листочок, 6 горошин гіркого перцю, 1,5 кг картоплі, 2 столових ложки вершкового масла, сіль за смаком.

Філе тріски миють, нарізують шматочками, кладуть у каструлю, заливають холодною водою, доводять до кипіння. Окріп зливають і знову заливають холодною водою та доводять до кипіння. Після цього воду знову зливають, а рибу посипають посіченою цибулею, додають сіль, перець, лавровий лист, заливають гарячим молоком і варять до готовності.

Тріску подають до столу з відвареною картоплею.

Качка тушкована з овочами

Треба мати: 1 качку, 2 цибулини, по два корінці селери, петрушки, моркви, 4 столових ложки олії, 2 столових ложки томатної пасти, 2 столових ложки сметани.

Підготовлену качку ріжемо на шматки, солимо, перчимо, злегка посипаємо борошном і підсмажуємо до рум'яного кольору. Очищені й помиті свіжі овочі нарізуємо соломкою, цибулю – кружальцями і підсмажуємо на олії. М'ясо та овочі складаємо у гусятницю, вливаємо трохи води і ставимо на невеликий вогонь. Наприкінці тушкування додаємо томатну пасту, сметану.

Тушковану качку подаємо до столу з відвареною картоплею.

Вареники з грибами

Треба мати: борошно, 1 яйце, гриби, 1 столову ложку вершкового масла, 50 г сметани, картоплю, часник, сіль за смаком.

Замішуємо звичайне тісто на вареники. Будь-які сухі гриби замочуємо на 3–4 години у холодній воді, яку потім зливаємо. У чистій воді гриби варимо до готовності. Готові гриби відкидаємо на друшляк (грибний бульйон залишаємо для приготування соусу). На сковороді підсмажуємо цибулю, додаємо відварені гриби і тушкуємо разом 10 хв., додавши трішки подрібненого часнику. Окремо варимо картоплю, пропускаємо її через м'ясорубку разом з грибами, солимо за смаком. Формуємо і ліпимо вареники з цією грибною начинкою. Варимо вареники в киплячій підсоленій воді 4–6 хв.

До таких вареників подають грибний соус. Щоб приготувати його, треба 1 столову ложку борошна підсмажити на вершковому маслі (1 столова ложка) до світло-коричневого кольору. Розвести гарячим грибним бульйоном (2 склянки), додати 50 г сметани і варити на слабкому вогні 15–20 хв. Сіль кладемо за смаком. При

бажанні можна додати часник. Перед подаванням до столу соус треба процідити через ситечко.

Пампушки з яблуками

Треба мати: 600 г борошна, 0,5 пачки дріжджів, 100 г масла, ложку цукру, яйце, 5 великих яблук, 1 столову ложку цукрової пудри, горіхи, масло, олію для смаження.

Звечора треба приготувати опару: 400 г борошна змішати з двома склянками теплої води, додати 0,5 пачки дріжджів, яйце. Масу треба злегка збити і поставити в тепле місце. Вранці додаємо в опару 100 г масла, столову ложку цукру, сіль – за смаком, додаємо 200 г борошна. Замісивши тісто, накриваємо його і чекаємо, поки добре підійде. Готове тісто розділяємо на 20 однакових частин і залишаємо на столі на півгодини, щоб розстоялося.

Беремо 5 великих яблук і запікаємо їх. Печені яблука чистимо і тремо на тертушці. До яблучного пюре додаємо столову ложку цукрової пудри чи подрібнені горіхи. Яблучна начинка має бути холодною. Розкачайте кожну частину тіста, покладіть на нього по одній чайній ложечці яблучного пюре, згорніть, зверху защипайте. У каструлі або в глибокій сковороді розтопіть масло, додайте олії і смажте пампушки. Гарячі посипте цукром або цукровою пудрою і подавайте до столу.

Млинці "Червона шапочка"

Треба мати: 1 склянку борошна, 1 яйце, 1 склянку молока, 1 ложку цукру, грудочку вершкового масла, дрібку солі, ложечку дріжджів, грудочку маргарину, мед, варення кладемо за смаком.

У теплому молоці розчиняємо цукор, сіль, дріжджі, додаємо борошно, яйця. Все перемішуємо до утворення однорідної маси. Потім вливаємо розтоплене вершкове масло, знову перемішуємо. Ставимо тісто на 3–4 год. в тепле місце. Смажимо млинці на добре розігрітій сковороді, змащеній жиром. Млинці змащуємо медом, згортаємо трикутником, а краї обливаємо варенням.

Торт "Знахідка"

Треба мати: 200 г вершкового масла, 200 г цукру, по 2 г ваніліну і кориці, 3–4 яйця, 200 г борошна, сироп, крем, цукати.

200 г вершкового масла розтерти набіло, додати 200 г цукру, змішати з ваніліном і корицею (по 2 г), додати 3–4 яйця і мішати до тих пір, аж поки суміш не стане пухкою. Додати поступово 200 г борошна, вимішати треба так, щоб тісто було без грудочок. Спекти в духовці 2–3 коржики. Треба, щоб готові коржики просякли сиропом. Змастити кремом. Зверху прикрасити помадкою чи цукатами.

У номері:

„ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал
№4, квітень, 2009 р.
Головний редактор
М.І. Халимоненко
Головний художник
Т.П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б.К. Донгаш, І.Ф. Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
М.П.Чернецька
Дизайн, верстка **Н.Х.Дець**
Комерційний директор **Г.А.Донець**,
Реклама **Н.В.Васильєва**,
тел.: (044) 222-93-17,
тел.: (044) 223-38-17,
E-mail: dimsadgorod@voliacable.com
або vgt@i.com.ua
Оголошення **О.К.Шевченко**
E-mail:reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т.І.Лазебник
тел.: 223-22-58, 221-68-08
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
www.dimsadgorod.com

Видання зареєстровано, серія КВ, №3536 від 3.10.98
Підписано до друку 19.03.2009 р.
Загальний тираж 141 033 прим.
Ціна договірна.
Адреса редакції та видавця:
вул. Академіка Заболотного, 19, Київ, 03680, МСП–680.
Тел.: (044) 223-69-11,
(044) 223-69-12,
факс/автомат: 223-22-59
E-mail: dsg@dimsadgorod.com

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Надруковано у друкарні ТОВ «Новий друк».
м. Київ, вул. Магнітогорська, 1.
Тел.: (044) 559-73-19;
тел./факс: (044) 292-80-50.

На першій сторінці обкладинки фото М. Шапкіна

Комплексний захист

картоплі та овочів від колорадського жука та інших шкідників саду і городу одночасно з ефектом стимуляції росту рослин

АНАЛОГІВ НЕМАЄ!

Престиж®

Довідки цілодобово: 8-800-500-18-80
(по Україні дзвінки безкоштовні)
www.zelenysvit.com

Bayer Garden

Ми допоможемо.

Ліцензія Мінагрополітики України, Серія АБ № 216539 від 01.04.2005

Індекс 74142 ISSN 1814–4357 Дім, сад, город. №4. 2009. 1—48 с. Ціна договірна.